

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση - Δημόσιο Μάνατζμεντ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

Τίτλος στα Ελληνικά

ΈΝΑ ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΩΣ
ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ: Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ
ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΜΙΑΣ ΑΣΥΜΠΤΩΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

Τίτλος στα Αγγλικά

A CORPORATE ECOSYSTEM MODEL THROUGH PARTNERSHIPS
BETWEEN PRIVATE COMPANIES AND PUBLIC ORGANIZATIONS:
CONVERGENCE DYNAMICS OF AN ASYMPTOTIC RELATIONSHIP

Όνοματεπώνυμο Φοιτητή ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΣ

(Α.Μ.: ΔΜ1930)

Επιβλέπων καθηγητής: ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΡΗΣ

Αθήνα

Απρίλιος 2021

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος Δημήτριος Μιχόπουλος του Αθανασίου, με αριθμό μητρώου 1930 φοιτητής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημόσια Διοίκηση-Δημόσιο Μάνατζμεντ του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών Οικονομικών, & Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι 5/4/2021 και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Ο Δηλών

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της παρούσας Μεταπτυχιακής Διατριβής νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην επιτυχή της ολοκλήρωση. Ειδικότερα, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Ιωάννη Μπουρή για την επιλογή του θέματος και την πολύτιμη υποστήριξη και βοήθεια που μου προσέφερε όλο αυτό το χρονικό διάστημα. Επιπλέον, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες του Μεταπτυχιακού μου για τις γνώσεις και τα πολύτιμα εφόδια που μου παρείχαν. Τέλος, οφείλω τις ευχαριστίες και στην οικογένεια μου για την ηθική και υλική υποστήριξη και σ' αυτό το στάδιο των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	9
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	10
ABSTRACT	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή.....	12
1.1 Εισαγωγική προσέγγιση	12
1.2 Σκοπός εργασίας.....	13
1.3 Μεθοδολογία	13
1.4 Διάρθρωση της εργασίας.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Επιχειρηματικότητα	16
2.1 Εισαγωγή.....	16
2.2 Η έννοια του επιχειρηματία και της επιχειρηματικότητας	16
2.3 Είδη επιχειρηματικότητας	18
2.4 Μέθοδοι προώθησης επιχειρηματικότητας	21
2.5 Νέοι τύποι επιχειρηματικότητας	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Δημόσιοι οργανισμοί.....	42
3.1 Γενικά.....	42
3.2 Δημόσιοι οργανισμοί.....	42
3.3 Δημόσιοι οργανισμοί στην Ελλάδα.....	45
3.4 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	46
3.5 Καινοτομίες στους δημόσιους οργανισμούς	50
3.6 Δημόσιες προμήθειες και καινοτομία.....	56
3.7 Καλές πρακτικές καινοτομιών στον δημόσιο τομέα	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Συμπράξεις Δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων	67
4.1 Γενικά.....	67
4.2 Η έννοια των συμπράξεων	67
4.3 Είδη συμπράξεων	71
4.4 Καλές πρακτικές συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα	75
4.5 Business Clusters και σύμπραξη με δημοσίους φορείς	80

4.6	Ο ρόλος της ψηφιακής καινοτομίας στις συμπράξεις	83
4.7	Οφέλη των συμπράξεων δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων	84
4.8	Καινοτομία και συμπράξεις.....	85
4.9	Καλές πρακτικές που εφαρμόζονται	86
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....		91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		94

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Αγορά ΣΔΙΤ στην Ε.Ε. 1990-2016.....	71
Διάγραμμα 2: Προκαταρκτικά στάδια ΣΔΙΤ.....	74
Διάγραμμα 3: Τρόπος χρηματοδότησης ΣΔΙΤ κατά τη διάρκεια της περιόδου 2009-2019....	78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Διάφορες φάσεις που περιλαμβάνει μια ΣΔΙΤ.....	69
Σχήμα 2: Παράγοντες που επιδρούν στην εξέλιξη των Cluster	82

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Κύκλος καινοτομίας Drucker.....	17
Εικόνα 2: Κοινωνική οικονομία μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα	20
Εικόνα 3: Σύγχρονη όψη θερμοκοιτίδας στην Ευρώπη	25
Εικόνα 4: Λειτουργία καινοτομίας στον δημόσιο τομέα.....	52

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία μελετάει ένα πρότυπο εταιρικό οικοσύστημα το οποίο μπορεί να διαμορφωθεί μέσω των συμπράξεων ιδιωτικών επιχειρήσεων και δημοσίων οργανισμών. Ειδικότερα, η εργασία εστιάζει στην επιχειρηματικότητα, στις μορφές που λαμβάνει, καθώς και στους τρόπους ενίσχυσης αυτής, στα πλαίσια του διαρκώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος. Περαιτέρω, η εργασία δίνει έμφαση στη μελέτη των δημοσίων οργανισμών, εξετάζοντας και τον ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Επιπλέον, μελετώνται καλές πρακτικές που αφορούν την ανάπτυξη καινοτομιών στον δημόσιο τομέα. Επιπλέον, η εργασία εξετάζει αναλυτικά τις συμπράξεις των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων, μελετώντας τα είδη αυτών, καθώς και τις αντίστοιχες καλές πρακτικές από την Ελλάδα και την Ευρώπη. Τέλος, διερευνάται ο ρόλος της καινοτομίας και της ψηφιακής καινοτομίας στην ανάπτυξη των συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Από την παρούσα εργασία διαπιστώνεται ότι οι συμπράξεις αυτές δύναται να δημιουργήσουν σημαντικά οφέλη, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, με την καινοτομία να μπορεί να επιδράσει καθοριστικά σ' αυτές.

Λέξεις Κλειδιά: Επιχειρηματικότητα, Δημόσιοι Οργανισμοί, ΣΔΙΤ, Καινοτομία, Καλές Πρακτικές

ABSTRACT

This Diploma Thesis study a model corporate ecosystem that can be formed through partnerships between private companies and public organizations. In particular, the work focuses on entrepreneurship, the forms it takes, as well as ways to enhance it, in the context of the ever-changing environment. Furthermore, the company emphasizes the study of public bodies, examining the role of local government. In addition, good practices related to the development of innovations in the public sector are studied. In addition, the paper examines in detail the partnerships of public organizations and companies, studying their types, as well as the corresponding good practices from Greece and Europe. Finally, the role of innovation and digital innovation in the development of public-private partnerships is explored. The present work shows that these partnerships can create significant benefits, both economically and socially, with innovation being able to have a decisive effect on them

Keywords: *Entrepreneurship, Public Organizations, PPPs, Innovation, Good Practices*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγική προσέγγιση

Είναι γεγονός ότι συμπράξεις μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα υπήρχαν εδώ και πολλά χρόνια, από την εμφάνιση του καπιταλισμού, λαμβάνοντας τη μορφή κρατικών προμηθειών, ανάθεσης και εκτέλεσης έργων, βραχυχρόνιων ή μακροχρόνιων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών κτλ. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι έως περίπου και το 2000 δεν υπήρχε στη διεθνή βιβλιογραφία κάποιος σαφής ορισμός για την διαδικασία Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, ενώ στη συνέχεια, ορίστηκε ως μια συμβατική σχέση που υπάρχει μεταξύ του δημοσίου τομέα και ενός εταίρου από τον ιδιωτικό τομέα, με βάση την οποία ο ιδιώτης παρέχει και χρηματοδοτεί δημόσιες υπηρεσίες, αξιοποιώντας κάποιο πάγιο περιουσιακό στοιχείο, αναλαμβάνοντας και τον αντίστοιχο κίνδυνο.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια των έργων που υλοποιούνται κατόπιν συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το 1990 έως και το 2018 έχουν υλοποιηθεί περίπου 1800 έργα ΣΔΙΤ, τα οποία κόστισαν περισσότερα από 330 δις ευρώ, με τα περισσότερα εκ των οποίων να αφορούν τον τομέα των μεταφορών. Παρά το γεγονός ότι ΣΔΙΤ δίνουν τη δυνατότητα στις δημόσιες αρχές να προβαίνουν στη σύναψη συμβάσεων με υποδομές που θεωρούνται μεγάλης κλίμακας, ακολουθώντας μια ενιαία διαδικασία, αυξάνεται ο κίνδυνος να υπάρξει ανεπαρκής ανταγωνισμός και έτσι ουσιαστικά μετριάζεται η διαπραγματευτική δύναμη που διαθέτουν οι αναθέτουσες αρχές.

Δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι για να μπορέσουν να υλοποιηθούν έργα ΣΔΙΤ με επιτυχία, αναγκαία θεωρείται η ύπαρξη διοικητικής ικανότητας, καθώς μόνο μέσω αυτής μπορεί να διασφαλιστεί η ύπαρξη του αναγκαίου θεσμικού πλαισίου (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2018). Θετικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει στην υλοποίηση των ΣΔΙΤ και η «φιλική» συμπεριφορά που αναπτύσσεται από τους πολίτες προς την ιδέα της σύμπραξης.

Μέσω των Συμπράξεων του Δημοσίου με τον Ιδιωτικό Τομέα, υπάρχει ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καθώς πολλά από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παράγονται σε επίπεδο χώρας διοχετεύονται στα πλαίσια υλοποίησης των

συμπράξεων αυτών. Επιπλέον, οι συμπράξεις της κατηγορίας αυτής μπορούν και ενισχύουν περαιτέρω την καινοτομία, η οποία διαχέεται από τον ιδιωτικό τομέα και τα ερευνητικά ιδρύματα με τη βοήθεια των οποίων συνήθως αναπτύσσεται προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τις συμπράξεις αυτών.

1.2 Σκοπός εργασίας

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να εξετάσει ένα πρότυπο εταιρικού οικοσυστήματος, το οποίο και αναπτύσσεται μέσω των συμπράξεων ιδιωτικών επιχειρήσεων και δημοσίων οργανισμών, εστιάζοντας στη δυναμική σύγκλιση που μπορεί να διαμορφωθεί στα πλαίσια της ασύμπτωτης σχέσης. Ειδικότερα, η εργασία εστιάζει στην έννοια της επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και στη μελέτη των δημοσίων οργανισμών. Ακολούθως, εξετάζονται εκτενώς οι συμπράξεις δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων, δίνοντας έμφαση στην καινοτομία, καθώς και στις καλές πρακτικές που μπορούν να εφαρμοστούν από δημόσιους φορείς και επιχειρήσεις.

1.3 Μεθοδολογία

Σχετικά με την μεθοδολογία που χρησιμοποιείται πρόκειται για βιβλιογραφική αναζήτηση σε διεθνείς βάσεις επιστημονικών δεδομένων όπως είναι το Google Scholar και το Scopus, επικεντρώνοντας την έρευνα σε επιστημονικά περιοδικά που αναφέρονται σε ζητήματα επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Ακόμη, μελετώνται σχετικά συγγράμματα, αλλά και υλικό από το διαδίκτυο, κυρίως μελέτη που έχουν προκύψει στα πλαίσια εξέτασης της δημοσίας διοίκησης, του ψηφιακού μετασχηματισμού και των Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα.

1.4 Διάρθρωση της εργασίας

Η Μεταπτυχιακή αυτή Διατριβή αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Ειδικότερα, το πρώτο κεφάλαιο είναι εισαγωγικό, όπου γίνεται αρχικά μια εισαγωγική προσέγγιση στο υπό εξέταση θέμα, ενώ στη συνέχεια προσδιορίζεται ο σκοπός της

εργασίας, καθώς και η μεθοδολογία, στη βάση της οποίας αναπτύσσεται η εργασία. Εν συνεχεία, στο δεύτερο κεφάλαιο μελετάται η έννοια της επιχειρηματικότητας, όπου προσδιορίζονται αναλυτικά ο επιχειρηματίας και η επιχειρηματικότητα, ενώ στη συνέχεια περιγράφονται τα είδη επιχειρηματικότητας που απαντώνται στο σύγχρονο επιχειρείν. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται για τις μεθόδους προώθησης της επιχειρηματικότητας, όπως για παράδειγμα είναι οι θερμοκοιτίδες των επιχειρήσεων, με τις μεθόδους αυτές να προσαρμόζονται διαρκώς στις ανάγκες του εξωτερικού περιβάλλοντος και του διαρκώς μεταβαλλόμενου επιχειρηματικού κόσμου. Ακόμη, γίνεται αναφορά στους νέους τύπους επιχειρηματικότητας, όπως για παράδειγμα είναι η κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα.

Περαιτέρω, το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στους δημόσιους οργανισμούς, όπου γίνεται μια αναφορά στην έννοια των δημοσίων οργανισμών και εν συνεχεία η αναφορά αυτή εξειδικεύεται στην περίπτωση της Ελλάδος. Επιπλέον, εξετάζεται ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και οι σχετικές καινοτομίες που έχουν αναπτυχθεί στους δημόσιους οργανισμούς, λαμβάνοντας υπόψη και τις πρακτικές και εφαρμογές που αναπτύσσονται στα πλαίσια της ψηφιακής οικονομίας. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δημόσιες προμήθειες που αφορούν την καινοτομία, καθώς μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ζήτησης περισσότερων καινοτόμων προϊόντων. Τέλος, γίνεται εκτενής αναφορά στις καλές πρακτικές που αφορούν τις καινοτομίες στον δημόσιο τομέα και έχουν εφαρμοστεί στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Το κεφάλαιο τέσσερα αναφέρεται αμιγώς στις συμπράξεις που αναπτύσσονται μεταξύ του δημοσίων οργανισμών και των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, προσδιορίζεται η έννοια των συμπράξεων, ενώ στη συνέχεια παρουσιάζονται εκτενέστερα τα είδη των συμπράξεων. Ακολούθως, αποτυπώνονται καλές πρακτικές που αφορούν τις συμπράξεις μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και αφορούν περιπτώσεις είτε εντός, είτε εκτός Ελλάδος. Ξεχωριστή αναφορά γίνεται στον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν τα Business Cluster, που απαντώνται όλο και περισσότερο κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών στις συμπράξεις με τους δημόσιους φορείς. Ακόμη, γίνεται αναφορά στον ρόλο της ψηφιακής καινοτομίας στις συμπράξεις, καθώς και στα οφέλη που προκύπτουν μέσω των συμπράξεων δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων. Εν συνεχεία, μελετάται ο ρόλος της καινοτομίας στις συμπράξεις, ενώ γίνεται εκτενής αναφορά σε καλές πρακτικές που αφορούν τις συμπράξεις και τα

Business Cluster. Τέλος, στα συμπεράσματα, διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις που αφορούν την περαιτέρω ανάπτυξη των συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Επιχειρηματικότητα

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό διερευνά την έννοια της επιχειρηματικότητας, όπου αρχικά προσδιορίζεται εννοιολογικά, όπως και η έννοια του επιχειρηματία, ενώ στη συνέχεια γίνεται λόγος για τα είδη επιχειρηματικότητας που απαντώνται στο σύγχρονο επιχειρείν. Περαιτέρω, παρουσιάζουν οι μέθοδοι προώθησης της επιχειρηματικότητας, καθώς και καλές πρακτικές που μπορούν να συμβάλλουν στην περαιτέρω ενίσχυση και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας.

2.2 Η έννοια του επιχειρηματία και της επιχειρηματικότητας

Η έννοια της επιχειρηματικότητας και του επιχειρηματία έχουν προσεγγιστεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους στο πέρασμα του χρόνου, λαμβάνοντας ότι πρόκειται για μια ιδιαίτερα πολύπλοκη και σύνθετη έννοια, που ακόμη και σήμερα θεωρείται δυσνόητη από μέρος του πληθυσμού (Oviatt & McDougall, 2005). Με την στενή έννοια η επιχειρηματικότητα προσδιορίζεται ως η δημιουργία οργανισμών, ενώ στα πλαίσια της ευρύτερης έννοιας, η επιχειρηματικότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί την δημιουργία αξίας, από κάτι που μέχρι πρότινος δεν υπήρχε. Εκτός από την δημιουργία της επιχείρησης, οι έννοιες που έχουν χρησιμοποιηθεί για την επιχειρηματικότητα περιλαμβάνουν την αναγνώριση, την δημιουργία, την αξιοποίηση των επιχειρηματικών ευκαιριών, καθώς επίσης και την καινοτομία, την εξασφάλιση πόρων, ενώ δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι βασική συνιστώσα της επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελεί ο κίνδυνος και τα αυξημένα επίπεδα αβεβαιότητας (Volkman et al., 2010).

Σύμφωνα με τον Drucker (1985), η επιχειρηματικότητα συνιστά πράξη καινοτομίας, η οποία περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση των υφιστάμενων πόρων με νέες δυνατότητες δημιουργίας πλούτου. Σε μια διαφορετική προσέγγιση, ο Morris (1998), αναφέρει ότι η επιχειρηματικότητα θεωρείται ως μια διαδικασία όπου μέσω αυτής, τόσο τα άτομα, όσο και οι ομάδες καταφέρνουν και δημιουργούν αξία, συγκεντρώνοντας πόρους που θεωρούνται μοναδικοί για την αξιοποίηση ευκαιριών στο περιβάλλον. Η επιχειρηματικότητα δύναται να υπάρξει σε οποιοδήποτε

οργανωτικό πλαίσιο, ενώ έχει ως αποτέλεσμα ποικίλες εκβάσεις, συμπεριλαμβάνοντας την δημιουργία νέων επιχειρήσεων, προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς επίσης και αγορών και τεχνολογίας. Τέλος, με βάση έναν ακόμη πιο σύγχρονο ορισμό που δόθηκε από τους Hisrich et al. (2006), η επιχειρηματικότητα συνιστά μια διαδικασία δημιουργίας κάτι καινούργιου με αξία, δίνοντας τον αναγκαίο χρόνο και προσπάθεια, ενώ παράλληλα υπάρχει κίνδυνος, φυσικός και κοινωνικός (Σαρρή & Τριχόπουλου,2012).

Στην εικόνα 1 που ακολουθεί παρουσιάζεται ο κύκλος καινοτομίας του Drucker. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, ο κύκλος της καινοτομίας περιλαμβάνει την αξιοποίηση μιας ευκαιρίας, είτε μιας προσπάθειας για την επίλυση ενός προβλήματος το οποίο βρίσκεται στο περιβάλλον του οργανισμού, όπως επίσης περιλαμβάνει την δημιουργική παραγωγή ιδεών, στις οποίες εφαρμόζονται στοιχεία καινοτομίας. Ο κύκλος αυτός συνεχίζει με την ανάδυση νέων προβλημάτων, είτε ευκαιριών που υπάρχουν στο περιβάλλον του οργανισμού και τέλος παρέχεται δημιουργικό ερέθισμα, έτσι ώστε να αναπτυχθεί εκ νέου καινοτομία.

Εικόνα 1: Κύκλος καινοτομίας Drucker

Αναφορικά με την έννοια του επιχειρηματία, πρόκειται για μια έννοια που φαίνεται να έκανε την εμφάνισή της κατά τη διάρκεια του 14^{ου} αιώνα, περιγράφοντας τα άτομα τα οποία προέβαιναν σε καταβολή ενός ποσού στο κράτος, έτσι ώστε να

λάβουν την σχετική άδεια για να συλλέξουν φόρους από κάποια συγκεκριμένη περιοχή, η οποία συνήθως αφορούσε τον τόπο διαμονής τους. Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια του 17^{ου} αιώνα, ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να περιγράψει τα άτομα τα οποία αναλάμβαναν τον κίνδυνο μιας επιχείρησης, έχοντας υπόψη τους την αβεβαιότητα που απορρέει από την ανάληψη αυτή του κινδύνου, καθώς επίσης και την πιθανή απώλεια κεφαλαίων, τα οποία έχουν ήδη δαπανηθεί (Καραγιάννης & Μπακούρος,2010). Σύμφωνα με την προσέγγιση που γίνεται από τον Landstrom (2005), ο επιχειρηματίας μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ριψοκίνδυνος, δημιουργός ευκαιριών, καθώς επίσης και συντονιστής πόρων που θεωρούνται πεπερασμένοι. Σύμφωνα με την Γιδαράκου (2011), στην ελληνική πραγματικότητα έχουν αναπτυχθεί πολλοί συνώνυμοι όροι για την έννοια του επιχειρηματία, όπως είναι για παράδειγμα ο κάτοχος των μέσων παραγωγής, ο μάνατζερ, αυτοαπασχολούμενος, εργοδότης, με τις έννοιες αυτές να διαφοροποιούνται κατά τη χρήση τους.

2.3 Είδη επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα μπορεί να λάβει διαφορετικές μορφές, οι οποίες μάλιστα στο πέρας του χρόνου διαρκώς διαφοροποιούνται συναρτήσει πληθώρας παραγόντων. Μια διάκριση μπορεί να γίνει σε μικτή επιχειρηματικότητα και σε αμιγή επιχειρηματικότητα, ενώ η μικτή επιχειρηματικότητα μπορεί με τη σειρά της να κατηγοριοποιηθεί σε επιχειρηματικότητα εργαζομένων και σε επιχειρηματικότητα κεφαλαιούχων. Πιο αναλυτικά, με βάση την προσέγγιση της μικτής επιχειρηματικότητας ο επιχειρηματίας αναλαμβάνει δραστηριότητες, οι οποίες θα μπορούσαν να διεκπεραιωθούν από εργάτες, είτε υπαλλήλους, χωρίς να υπάρξει μείωση της συνολικής παραγωγικότητας της εργασίας. Ουσιαστικά, με βάση την προσέγγιση αυτή, η επιχειρηματικότητα μπορεί να ασκηθεί από κάποιο διοικητικό στέλεχος της επιχείρησης, το οποίο εφαρμόζει καινοτόμες μεθόδους, έτσι ώστε να προσεγγίσει τους υφισταμένους του, αποσκοπώντας να δημιουργήσει έμπνευση. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η επιχειρηματικότητα αυτού του είδους τείνει να εκλείψει, καθώς εξαιτίας των ιδιαίτερα πολύπλοκων συνθηκών που επικρατούν στο επιχειρηματικό περιβάλλον, θα πρέπει ο επιχειρηματίας να διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις για τη λειτουργία και ανάπτυξη της επιχείρησης.

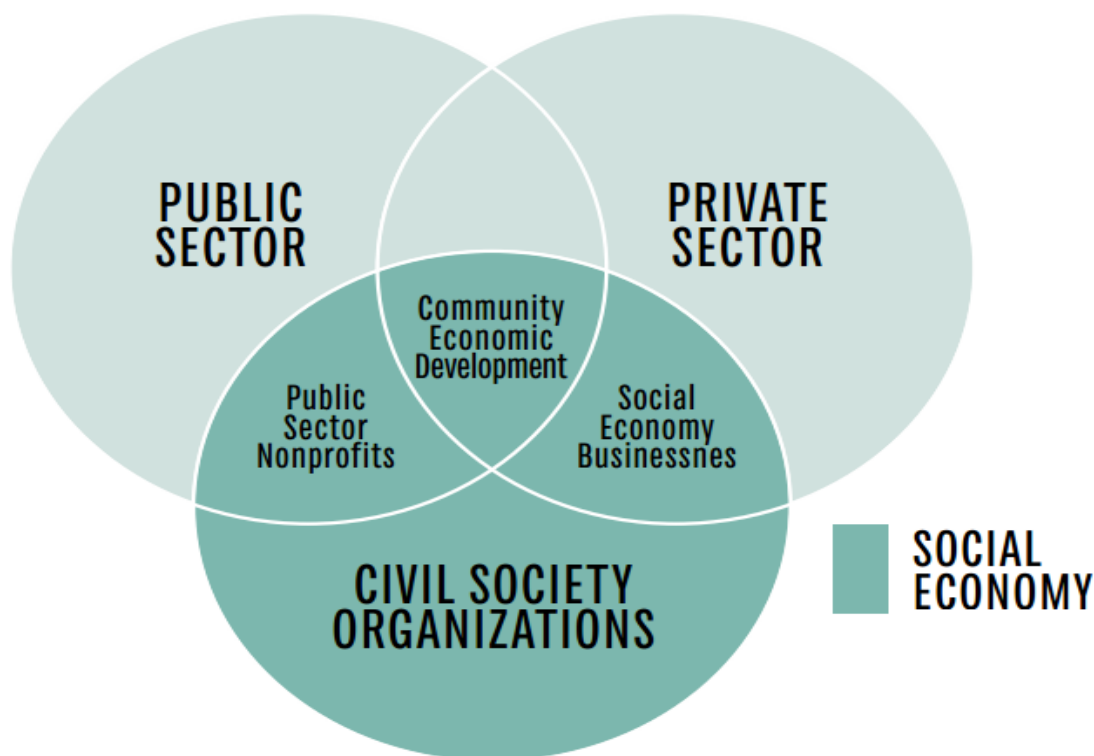
Από την άλλη, υπάρχει η επιχειρηματικότητα κεφαλαιούχων, η οποία και ασκείται από κάποιο άτομο το οποίο είναι ιδιοκτήτης κεφαλαίου και δραστηριοποιείται επιχειρηματικά. Ο επιχειρηματίας συλλαμβάνει μια ιδέα, προκειμένου να αξιοποιηθεί η ιδέα αυτή και να υπάρξει ευκαιρία για δημιουργία κέρδους, ενώ για να υλοποιηθεί η ιδέα αυτή είναι αναγκαίο να υπάρχουν τα σχετικά κεφάλαια, τα οποία καταβάλλονται είτε από τον επιχειρηματία, είτε κατόπιν δανεισμού. Με τα κεφάλαια αυτά, προχωρά η περαιτέρω αξιοποίηση της ιδέας, ενώ ο επενδυτής λειτουργεί ως κεφαλαιουχικός επενδυτής. Τα τελευταία χρόνια, καθώς αυξάνονται οι δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, η μορφή αυτή του επιχειρηματία έχει περιοριστεί σημαντικά, ενώ προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλουν και άλλες σύγχρονες μορφές άντλησης πόρων, που θεωρούνται περισσότερο καινοτόμες (Greene et al.,2013).

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας καθώς και της κοινωνικής οικονομίας σε διεθνές επίπεδο, αλλά και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα του ΟΟΣΑ, η γυναικεία επιχειρηματικότητα προσδιορίζεται ως η επιχειρηματική δραστηριότητα όπου η συμμετοχή των γυναικών στο κεφάλαιο ξεπερνά το 51%, όπως επίσης και όταν όλες οι σχετικές ενέργειες που σχετίζονται με την ανάπτυξη της επιχείρησης πραγματοποιούνται από την ιδιοκτήτρια, είτε από τις ιδιοκτήτριες της επιχείρησης. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η γυναικεία επιχειρηματικότητα συνδέεται άμεσα με τις υποχρεώσεις των γυναικών, οι οποίες επηρεάζουν την δικτύωση, τη διαρκή έρευνα, την κατάρτιση αυτών, αλλά και ευρύτερα τις διάφορες άλλες δραστηριότητες, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη και στη περαιτέρω βελτίωση των επιχειρήσεων τους (Χρυσάκης κ.α.,2002).

Η γυναικεία επιχειρηματικότητα δημιουργεί πλήθος ωφελειών, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία διεξόδου απασχόλησης και ένταξης στην αγορά εργασίας για τον γυναικείο πληθυσμό, ενώ ταυτόχρονα, δημιουργεί ευέλικτες μορφές απασχόλησης, οι οποίες διευκολύνουν τις γυναίκες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Παράλληλα, μέσω της ανάπτυξης της γυναικείας επιχειρηματικότητας ενδυναμώνεται η επιχειρηματική ικανότητα, καθώς επίσης και η επικοινωνία που αναπτύσσεται με το κοινωνικό περιβάλλον, ενώ μπορεί να υπάρξει καλύτερη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας (Σαρρή & Τριχοπούλου,2012).

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στην έννοια της κοινωνικής οικονομίας, η οποία προσδιορίζεται ως ο χώρος της οικονομίας που βρίσκεται μεταξύ του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα. Ουσιαστικά, η κοινωνική οικονομία περιλαμβάνει δραστηριότητες που υπηρετούν κοινωνικούς στόχους και σκοπούς, επιδιώκοντας να υπηρετήσουν το συλλογικό όφελος.

Εικόνα 2: Κοινωνική οικονομία μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από την εν λόγω οικονομική δραστηριότητα, διοχετεύονται εκ νέου στην βελτίωση αυτής, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν αποτελεί βασική στόχευση της επιχειρηματικής αυτής δραστηριότητας το κέρδος. Σε σχέση με τους φορείς του δημοσίου, οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας θεωρούνται περισσότερο ευέλικτοι ως προς τη διαχειριστική τους λειτουργία (Καπογιάννης κ.α.,2003). Η κοινωνική οικονομία εξελίσσεται διαρκώς, επιδιώκοντας να καλύψει τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές ανάγκες. Ορισμένες μορφές της κοινωνικής οικονομίας που απαντώνται και στην Ελλάδα είναι οι συνεταιρισμοί, τα σωματεία και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, αλλά και τα ταμεία αλληλασφάλισης και αλληλοβοήθειας. Ακόμη ορισμένες άλλες διαδεδομένες μορφές της κοινωνικής οικονομίας είναι οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης καθώς και οι αναπτυξιακές

συμπράξεις που διαμορφώνονται στα πλαίσια διαφόρων χρηματοδοτικών εργαλείων, στοχεύοντας κυρίως στην ενίσχυση της απασχόλησης (Νασιούλας,2012).

Σχετικά με την κοινωνική επιχειρηματικότητα, πρόκειται για τη δραστηριότητα η οποία και παρέχει νέα παραγωγικά μοντέλα παροχής προϊόντων και υπηρεσιών, μέσω των οποίων επιδιώκεται να υπάρξει κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών των περισσότερο κοινωνικά ευάλωτων ομάδων της κοινωνίας, οι οποίες δεν καλύπτονται από τις λειτουργούσες οικονομικές και κοινωνικές δομές (Seelos & Mair,2005). Σύμφωνα με τους Roper & Cheney (2005), μπορούν να διαπιστωθούν τρεις τύποι κοινωνικής επιχειρηματικότητας, οι οποίοι σχετίζονται με την ιδιοκτησία αυτών. Συγκεκριμένα οι τύποι αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- Η ιδιωτική κοινωνική επιχειρηματικότητα, όπου πρόκειται ουσιαστικά για ιδιωτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες και υλοποιούνται από ορισμένες ομάδες ατόμων, επιδιώκοντας να υπάρξει αντιμετώπιση των κοινωνικών ζητημάτων καθώς επίσης και επίτευξη κέρδους αλλά και δημιουργία καινοτόμων λύσεων στο αντικείμενο όπου δραστηριοποιούνται.
- Η κοινωνική επιχειρηματικότητα, η οποία δεν αποσκοπεί στη δημιουργία κέρδους.
- Η κοινωνική επιχειρηματικότητα η οποία και αναπτύσσεται από τον δημόσιο τομέα, έτσι ώστε να επιλυθούν κοινωνικά προβλήματα τα οποία βρίσκονται στο προσκήνιο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κοινωνική επιχειρηματικότητα της μορφής αυτής αποτελεί κάποιο ιδιότυπο είδος σύμπραξης, όπου επιχειρείται να αξιοποιηθεί η τεχνογνωσία και η γνώση που διαθέτει ο δημόσιος τομέας σε ορισμένα κοινωνικά ζητήματα, είτε πάνω σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα.

2.4 Μέθοδοι προώθησης επιχειρηματικότητας

Για την προώθηση της επιχειρηματικότητας υπάρχουν πολλές και διαφορετικές μέθοδοι, οι οποίες προσαρμόζονται ανάλογα με την χώρα, ενώ διαφοροποιούνται στο πέρασμα του χρόνου, επηρεαζόμενες κυρίως από τις επικρατούσες τάσεις των αγορών. Παράλληλα, οι μέθοδοι προώθησης της επιχειρηματικότητας που αναπτύσσονται σε μια χώρα σχετίζονται άμεσα και με την παραγωγική διάρθρωση αυτής. Στη συνέχεια,

αναλύονται οι πλέον διαδεδομένες μέθοδοι ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, οι οποίες εφαρμόζονται και στην περίπτωση της Ελλάδος σε μεγάλο βαθμό.

Τεχνολογικά Πάρκα

Σκοπός της δημιουργίας των Τεχνολογικών Πάρκων αποτελεί η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, όπως αντίστοιχα συμβαίνει και με τα βιομηχανικά πάρκα υψηλής τεχνολογίας, τα οποία κατασκευάζονται κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών σε πολλές χώρες του κόσμου. Η ιστορία των τεχνολογιών πάρκων ξεκινά αρκετά χρόνια πριν από την περιοχή της Καλιφόρνια και συγκεκριμένα από την Silicon Valley, όπου το Πανεπιστήμιο του Στάφορντ ανέπτυξε συνεργασία με 2.000 εταιρείες τεχνολογίας πληροφορικής και ηλεκτρονικών ειδών. Το εγχείρημα αυτό ήταν το πρώτο τεχνολογικό πάρκο, το οποίο στηρίχθηκε στην ανάπτυξη της υψηλής τεχνολογίας, επιδιώκοντας να προσελκύσει περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου, να αναπτύξει νέα προϊόντα, καθώς επίσης και καινοτόμες ανταγωνιστικές διαδικασίες σε εθνικό επίπεδο (Καραγιάννης & Μπακούρος,2010).

Ένα τεχνολογικό πάρκο διαθέτει εγκαταστάσεις έρευνας, εργαστήρια, καθώς επίσης και κέντρα διοίκησης και εκπαιδευτήρια, όπως και εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης. Τα πάρκα αυτά συνδέονται με ένα κέντρο τεχνολογικής αριστείας, όπως μπορεί να είναι το πανεπιστήμιο, είτε κάποιο ερευνητικό κέντρο, το οποίο αναπτύσσει δραστηριότητα σε τεχνολογίας αιχμής, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι η πληροφορική, ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών, η βιοτεχνολογία, η νανοτεχνολογία, αλλά και τα προηγμένα υλικά. Η λειτουργία ενός τεχνολογικού πάρκου αποσκοπεί, στην περαιτέρω προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, καθώς επίσης και στην ενίσχυση της συνεργασίας με την βιομηχανία. Ακόμη, σε ένα τεχνολογικό πάρκο μπορεί να διευκολυνθεί σημαντικά η ανάπτυξη νέων καινοτόμων εταιρειών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε εταιρείες που θεωρούνται υψηλής τεχνολογίας, η λειτουργία των οποίων στηρίζεται στη γνώση. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω της πλήρους λειτουργίας ενός τεχνολογικού πάρκου, μπορεί και υπάρχει η κατάλληλη ροή των αποτελεσμάτων της έρευνας, δηλαδή ουσιαστικά μεταφορά τεχνολογίας που λαμβάνει χώρα από τα ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα, προς την επιχειρηματική κοινότητα. Τέλος, ένα τεχνολογικό πάρκο μπορεί και παρέχει στην επιχείρηση ένα περιβάλλον στο οποίο κυριαρχεί η γνώση καθώς και η αλληλεπίδραση με τα κέντρα αριστείας και γνώσης.

Ενδιαφέρον έχει να γίνει μια διάκριση των επιστημονικών και τεχνολογικών πάρκων, έχοντας ως βάση τον στόχο για τον οποίο έχουν ιδρυθεί. Ειδικότερα (Hyun,1996):

- Επιστημονικά/τεχνολογικά πάρκα τα οποία είναι κεντροθετημένα στην Έρευνα και Ανάπτυξη, έχοντας ως βασικό στόχο και λειτουργία την μεταφορά τεχνολογίας.
- Πάρκο κεντροθετημένο στην καινοτομία τεχνολογίας, έχοντας ως στόχο και βασικές λειτουργίες την προσέλκυση καινοτόμων επιχειρήσεων που έχουν ιδρυθεί τώρα, αλλά και υφιστάμενες εταιρείες.
- Σχηματισμός πάρκου στη βάση της τεχνολογίας, όπου καθιερώνεται μια βάση τεχνολογίας, μέσω της χρησιμοποίησης περιφερειακής δυνατότητας τεχνολογίας.
- Πάρκο που εστιάζει στην αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, όπου στόχος αποτελεί η αναδιάρθρωση της βιομηχανικής σύνθεσης της περιφέρειας.
- Πάρκο που καλείται να φέρει εις πέρας πολλούς στόχους, έχοντας ως βασικό στόχο-λειτουργία την ελαχιστοποίηση ποσοστού μη εγκατοίκησης, εξαιτίας της εύκολης έλξης μισθωτών εργαζομένων (Κοο,2000).

Στην Ελλάδα, λειτουργούν αρκετά τεχνολογικά πάρκα, τα οποία παρουσιάζουν διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης, ενώ η εξέλιξη τους φαίνεται να διατηρείται για πολλά από αυτά σε στάσιμα επίπεδα ιδίως τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των έντονων συνεπειών της οικονομικής κρίσης. Ειδικότερα, τα τεχνολογικά αυτά πάρκα είναι τα ακόλουθα (Bakouros et al.,2002):

- Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης
- Τεχνολογικό Πάρκο Πάτρας
- Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλονίκης
- Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου
- Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλίας
- Τεχνολογικό Πάρκο Λαυρίου
- Τεχνολογικό Πάρκο «Λεύκιππος»

Θερμοκοιτίδες (Incubators)

Μια ακόμη ιδιαίτερα αναπτυγμένη μέθοδος ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας αποτελεί η λειτουργία των θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων. Σκοπός αυτών αποτελεί η παροχή διευκόλυνσης προς τους επιχειρηματίες, καθώς και προς τις επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί ήδη, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις νεοφυείς. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι θερμοκοιτίδες διαφοροποιούνται μεταξύ τους, καθώς μπορεί να απευθύνονται σε διαφορετικό ανταγωνιστικό πεδίο, να έχουν διαφορετικούς στρατηγικούς στόχους, καθώς επίσης και να παρέχουν διαφορετικά επίπεδα υπηρεσιών. Στις θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων αναπτύσσονται υπηρεσίες σε συνεργασία με άλλους φορείς, όπως είναι οι θεσμικοί επενδυτές, επιχειρηματικοί άγγελοι κτλ. Ουσιαστικά, στόχος των θερμοκοιτίδων αποτελεί η προσέλκυση επιχειρήσεων και επιχειρηματιών που βρίσκονται στα πρώτα στάδια λειτουργίας των επιχειρήσεών τους, καθώς οι επιχειρήσεις αυτές έχουν ποικίλες ανάγκες, όπως για παράδειγμα είναι η παροχή των κατάλληλων χώρων, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών κτλ. (Carayannis & Von Zedwitz,2005).

Πιο συγκεκριμένα, μια θερμοκοιτίδα μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης σε φυσικούς πόρους, μπορεί να υποστηρίζει τη χρήση γραφείων, ενώ παράλληλα μπορεί να παρέχει οικονομικούς πόρους, καθώς και αντίστοιχη επιχειρηματική υποστήριξη σε νεοσύστατες επιχειρήσεις (Carayannis & Von Zedwitz,2005).

Στην εικόνα που ακολουθεί παρουσιάζεται μια σύγχρονη όψη θερμοκοιτίδας στην Ευρώπη.

Εικόνα 3: Σύγχρονη όψη θερμοκοιτίδας στην Ευρώπη

Κίνητρα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2014-2020

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στα πλαίσια του ΕΣΠΑ, το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, έχουν διαμορφωθεί εργαλεία ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, δίνοντας έμφαση στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας, καθώς επίσης και στην καινοτομία. Έτσι, δημιουργήθηκε το πρόγραμμα «ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ)», στόχος του οποίου ήταν η συμβολή στην διαμόρφωση ενός νέου παραγωγικού μοντέλου, μέσω του οποίου θα ενισχύονταν η επιχειρηματικότητα καθώς και η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Περισσότερη έμφαση δόθηκε στην εφαρμογή της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, έτσι ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα, καθώς επίσης και περαιτέρω ενδυνάμωση των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει η οικονομία της Ελλάδος (ΕΣΠΑ,2020).

Πιο αναλυτικά, προβλέπονται δράσεις που αφορούν την ενίσχυση των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί στον μέγιστο βαθμό η γνώση, η οποία συνδέεται με την επιστημονική έρευνα. όπου μπορεί να εντοπιστεί δυναμικό επιχειρηματικότητας και ερευνητικής αριστείας. Επιπρόσθετα, μέσω του προγράμματος αυτού δίνεται στήριξη στις υποδομές εκκόλαψης νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έντασης γνώσης, καθώς επίσης και στις θερμοκοιτίδες επιχειρηματικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, προβλέπονταν να υπάρξουν στοχευμένες ενισχύσεις μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, αξιοποιώντας τα χρηματοδοτικά

εργαλεία, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στην εξωστρέφεια, την καινοτομία, καθώς και στην εγγώρια προστιθέμενη αξία (ΕΣΠΑ,2020).

Περαιτέρω, προωθούνται οι συνεργασίες μεταξύ των επιχειρήσεων, έτσι ώστε να διαμορφωθούν οικονομίες κλίμακας, περιλαμβάνοντας συνεργατικές ενέργειες για την διεθνοποίηση των προϊόντων, την μείωση του κόστους παραγωγής και διακίνησης, ανάπτυξης και αξιοποίησης καινοτομιών. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι ενισχύεται η επιχειρηματικότητα σε νέες αναπτυσσόμενες θεματικές αγορές Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και η αναβάθμιση πληροφοριακών υποδομών δημόσιας διοίκησης, προκειμένου να υπάρξει υποστήριξη της εξωστρέφειας και της επιχειρηματικότητας. Ακόμη, στα πλαίσια ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας, το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού, καθώς επίσης και στην ενίσχυση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας (ΑΠΕ/ΣΗΘΥΑ).

Επιπροσθέτως, στα πλαίσια προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, όπως και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στις αναπτυξιακές απαιτήσεις, προσδιορίζεται σειρά δράσεων. Ειδικότερα, οι δράσεις αυτές δύναται να περιλαμβάνουν την υποστήριξη σχεδίων προσαρμογής και αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων και βελτίωσης των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολούν. Ακόμη, περιλαμβάνονται δράσεις που αφορούν την ενίσχυση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες και συνδέονται με την δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Περαιτέρω, περιλαμβάνονται τα σχέδια που αφορούν την αναβάθμιση των επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων των εργαζομένων, σε συνδυασμό με πιστοποίηση αυτών, λαμβάνοντας υπόψη αναγνωρισμένα πρότυπα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ενίσχυση της ικανότητας της δημόσιας διοίκησης και των μηχανισμών αυτής, να εξασφαλίσουν ένα περιβάλλον το οποίο να είναι περισσότερο φιλικό προς την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας (ΕΣΠΑ,2020).

Σχετικά με την ανάπτυξη μηχανισμών που αφορούν την στήριξη της επιχειρηματικότητας, πρόκειται για ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας, όπως επίσης και προαγωγή των κέντρων ικανότητας. Ακόμη, περιλαμβάνεται η επέκταση των υποδομών ευρυζωνικών υπηρεσιών, των δικτύων υψηλών ταχυτήτων και ψηφιακών υπηρεσιών ΤΠΕ, όπως είναι για παράδειγμα οι ευρυζωνικές υποδομές νέας γενιάς, ενίσχυση υποδομών νέφους. Ακόμη, για την στήριξη της

επιχειρηματικότητας προβλέπονταν εκσυγχρονισμός και ενίσχυση του συστήματος μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου, όπως επίσης και ενεργειακή αναβάθμιση οικιών, δημοσίων κτιρίων, αλλά και εγκατάσταση έξυπνων μετρητών κατανάλωσης ενέργειας. Επιπρόσθετα, προβλέπεται να υπάρξει βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων, καθώς και ανάπτυξη υποδομών που αφορούν την προστασία και αξιοποίηση του φυσικού κεφαλαίου και της πολιτιστικής κληρονομιάς (ΕΣΠΑ,2020).

Όσον αφορά το ποιοι μπορούν να συμμετέχουν στο εν λόγω πρόγραμμα πρόκειται για μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητα σε τομείς που είναι στρατηγικοί για την οικονομία. Ακόμη, ως δικαιούχοι θεωρούνται πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις που έχουν μόλις δημιουργηθεί, εστιάζοντας κυρίως στην ενίσχυση κοινωνικών ομάδων που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά ανεργίας, όπως επίσης και σε ανθρώπινο δυναμικό που διαθέτει υψηλού επιπέδου κατάρτιση. Περαιτέρω, προβλέπονταν να υπάρχει στήριξη για νέες επιχειρηματίες, οι οποίες προβαίνουν στην ίδρυση επιχειρήσεων έντασης γνώσης, οι οποίες έχουν ως αγορά στόχο για να δραστηριοποιηθούν τις αγορές του εξωτερικού, όπως επίσης και η στήριξη θερμοκοιτίδων για την ανάπτυξη καινοτόμου και νεοφυούς επιχειρηματικότητας.

Άλλοι φορείς που μπορούν να συμμετέχουν στο εν λόγω πρόγραμμα είναι οι φορείς διαχείρισης μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής, τα Ταμεία Επιχειρηματικού Κινδύνου, οι Επιχειρηματικοί Άγγελοι, αλλά και οι επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, όπως επίσης και επιχειρήσεις που αποτελούν ζήτηση για ΤΠΕ προϊόντα και υπηρεσίες. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι στο εν λόγω πρόγραμμα μπορούν να συμμετέχουν εργαστήρια ερευνητικών και ακαδημαϊκών φορέων, οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες ΕΤΑΚ, ερευνητικές ομάδες για συμμετοχή σε ερευνητικές υποδομές άλλων κρατών σε υποδομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων κρατών και διεθνών οργανισμών, όπως επίσης και Δίκτυα που έχουν ως αντικείμενο την ανάπτυξη της καινοτομίας. Επιπλέον, μπορούν να συμμετέχουν ερευνητικοί και ακαδημαϊκοί φορείς, ερευνητές, συνεργασίες επιχειρήσεων με ΑΕΙ και ερευνητικά ιδρύματα σε στρατηγικούς τομείς, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας, πολίτες που προβαίνουν σε ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών τους, αλλά και επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλές, είτε ιδιαίτερες ενεργειακές

καταναλώσεις για την προώθηση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι οι τουριστικές επιχειρήσεις, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της μεταποίησης, έτσι ώστε να υπάρξουν μέτρα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης κατά τη λειτουργία τους.

Τέλος, ως δικαιούχοι μπορεί να συμμετείχαν τα δημόσια κτίρια στα οποία λαμβάνει χώρα ενεργειακή αναβάθμιση, οι δημόσιοι φορείς που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα προώθησης σε νέες αγορές του εξωτερικού, όπως και η δημόσια διοίκηση και οι δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμοί, αρμόδιοι για δράσεις βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι δημόσιες αρχές και οι φορείς του εθνικού συστήματος ποιότητας, όπως και οι φορείς διαχείρισης επιχειρηματικών υποδομών, όπως για παράδειγμα είναι οι βιομηχανικές και επιχειρηματικές περιοχές (ΕΣΠΑ,2020).

Καινοτόμο υπερταμείο συνεπενδύσεων (EquiFund)

Το καινοτόμο υπερταμείο συνεπενδύσεων (EquiFund), αποτελεί μια πρωτοβουλία που αναπτύχθηκε κατόπιν συνεργασίας του Ελληνικού Κράτους και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ΕΤαΕ), έχοντας ως στόχο την επιτάχυνση της εξέλιξης του τομέα κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών στην Ελλάδα. Ουσιαστικά, για την επίτευξη του σκοπού αυτού γίνεται διοχέτευση κεφαλαίων από το υπερταμείο αυτό, σε ενδιάμεσους χρηματοοικονομικούς φορείς, δηλαδή σε επιλεγμένες ομάδες διαχείρισης (Fund partners), οι οποίοι διαθέτουν την κατάλληλη τεχνογνωσία και εν συνεχεία, χρησιμοποιώντας επαγγελματικό και ανεξάρτητο τρόπο, προβαίνουν στην επιλογή των επιχειρηματικών σχημάτων και ιδεών που πρόκειται να χρηματοδοτήσουν (ΕΣΠΑ,2020α).

Το αρχικό κεφάλαιο για την χρηματοδότηση της πρωτοβουλίας αυτής εκτιμάται σε 260 εκατομμύρια ευρώ, με τα 200 εξ' αυτών να προέρχονται από τους εθνικούς πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ) του ΕΣΠΑ 2014-2020, ενώ 60 εκατομμύρια προέρχονταν από το ΕΤαΕ. Ωστόσο, κατόπιν σχετικών πρωτοβουλιών και μέσω της μόχλευσης πρόσθετων κεφαλαίων, το ποσό χρηματοδότησης έως και τώρα προσεγγίζει τα 450 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία έχουν διατεθεί. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας στηρίζεται η επιχειρηματικότητα, χωρίς

ωστόσο να υπάρχει ανάληψη μεγάλου ρίσκου, σε σχέση με το σύνηθες ρίσκο που αφορά τον εν λόγω τομέα επενδύσεων. Ουσιαστικά, η πρωτοβουλία αυτή αναλαμβάνει το ρίσκο το οποίο σχετίζεται με την πραγματοποιούμενη επένδυση σε μια επιχείρηση που μόλις έχει συσταθεί, είτε σε μια επιχειρηματική ιδέα που δεν έχει δοκιμαστεί πλήρως στην αγορά, είτε σε κάποιο προϊόν, το οποίο στηρίζεται στην έρευνα και στην καινοτομία. Ωστόσο, η ιδέα αυτή χρηματοδοτείται μόνο όταν το εγχείρημα αυτό θεωρείται ότι είναι βιώσιμο και δύναται να δημιουργήσει κερδοφορία στα συμμετέχοντα μέρη (ΕΣΠΑ,2020α).

Σχετικά με τους στόχους που καλείται να υπηρετήσει το Equifund, αρχικά επιδιώχθηκε να υπάρξει διάθεση των απαιτούμενων κεφαλαίων, έτσι ώστε να μπορέσει να συμπληρωθεί το χρηματοδοτικό κενό του τομέα κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών, με την πρωτοβουλία αυτή να καλύπτει το σύνολο της χώρας, καθώς και τους περισσότερους τομείς της οικονομίας, περιλαμβάνοντας όλα τα στάδια επιχειρηματικής ωρίμανσης μιας επιχείρησης, από το στάδιο της ανάπτυξης, έως και το στάδιο της ανάπτυξης των υφισταμένων επιχειρήσεων. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην υποστήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups), οι οποίες και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιχειρηματικότητα, καθώς επίσης και στην υποστήριξη μεγαλύτερων επιχειρήσεων, οι οποίες απαιτούν κεφάλαια ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, το EquiFund, κατάφερε να εισάγει την ενίσχυση των επιχειρηματικών εγχειρημάτων, σε προωθώτερα στάδια, μέσω της παροχής κεφαλαίων σποράς (seed capital), όπως επίσης και με την μεταφορά τεχνολογίας (technology transfer), αλλά και μέσω της επιχειρηματικής επιτάχυνσης (accelerators) (ΕΣΠΑ,2020α).

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στα Funds που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία αυτή και επιλέχθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, κατόπιν σχετικής αξιολόγησης των προτάσεων που κατατέθηκαν στα πλαίσια μιας ανοιχτής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Ειδικότερα, σχετικά με τα Fund, ισχύουν τα ακόλουθα (ΕΣΠΑ,2020α).

- **Big Pi:** Το εν λόγω Fund δίνει έμφαση στην μεταφορά τεχνολογίας, ενώ ενισχύει σχέδια και πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στην έρευνα και σε εταιρείες που αναπτύσσουν δραστηριότητες Business to Business. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα δεδομένα που αφορούν τον Ιούνιο του 2020, οι συνολικές επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί ανέρχονται σε 17,2

εκατομμύρια ευρώ, τα οποία κατανεμήθηκαν σε 14 εταιρείες. Στον τομέα λογισμικού (software tools), επενδύθηκαν 11,2 εκατομμύρια ευρώ, ενώ στον τομέα του υλισμικού (hardware tools) επενδύθηκαν 2,6 εκατομμύρια. Ακόμη, στον τομέα υλισμικού και λογισμικού πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις ύψους 3,4 εκατομμυρίων ευρώ. Λαμβάνοντας υπόψη την κατανομή των πόρων ανά κλάδο διαπιστώνεται ότι στον τομέα της υγείας επενδύθηκαν 5,9 εκατομμύρια ευρώ, ενώ στον τομέα του λογισμικού προσομοίωσης (software simulation), επενδύθηκαν 3,0 εκατομμύρια ευρώ, ενώ οι επενδύσεις στο Internet of Things (IoT) έφθασαν τα 5,0 εκατομμύρια ευρώ και οι επενδύσεις στο Space Tech/Materials προσέγγισαν το 1,1 εκατομμύριο ευρώ. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι από τις 14 εταιρείες που ιδρύθηκαν στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής, οι 7 ιδρύθηκαν από Έλληνες του εξωτερικού, ενώ και η βάση αυτών βρίσκεται στο εξωτερικό, με 5 εξ' αυτών να είναι στην Αμερική και 2 στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ οι άλλες 7 θεωρείται ότι είναι αμιγώς ελληνικές.

- Metavallon: Πρόκειται για Fund επιχειρηματικής επιτάχυνσης (accelerator), το οποίο επικεντρώνεται σε pre-seed και seed επενδύσεις σε εταιρείες στην Ελλάδα, στοχεύοντας σε επενδύσεις σε start-ups εταιρείες τεχνολογίας και πνευματικής ιδιοκτησίας (IP) που δραστηριοποιούνται στον τομέα τεχνολογιών και πληροφορικής και επικοινωνιών (Information and Communication Technologies), καθώς και σε προϊόντα μηχανικής. Τον Ιούνιο του 2020, οι συνολικές επενδύσεις του Fund, ανέρχονταν σε 9 εκατομμύρια ευρώ, σε συνολικά 20 εταιρείες, εκ των οποίων οι 7 βρίσκονταν σε στάδιο pre-seed και οι υπόλοιπες βρίσκονταν σε στάδιο seed. Ιδιαίτερα έχει δοθεί έμφαση σε B2B επιχειρηματικά μοντέλα, λαμβάνοντας υπόψη ότι μόλις 2 από τις επενδύσεις αφορούν B2C μοντέλα. Σημαντικό τμήμα της δραστηριότητας του Fund έχει παραμείνει στην Ελλάδα, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι 5 σχήματα περιλαμβάνουν γυναίκες founders με συμμετοχή στο C-level executive team της startup.
- Uni.Fund: Το εν λόγω Fund επικεντρώνεται σε pre-seed και seed επενδύσεις, που επικεντρώνονται ευρύτερα στον τομέα της τεχνολογίας, επιδιώκοντας να υπάρξει αξιοποίηση του αφανούς δυναμικού το οποίο υπάρχει στα ελληνικά πανεπιστήμια, στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, καθώς και στο πεδίο της

τεχνολογίας. Λαμβάνοντας υπόψη και πάλι τα δεδομένα που υπήρχαν τον Ιούνιο του 2020, οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Fund ανέρχονταν σε 10 εκατομμύρια ευρώ, τα οποία κατανεμήθηκαν σε 23 εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους τομείς Deep Tech/Research, Artificial Intelligence, Internet of Things και Data, Software as a Service και Market Innovation. Οι αγορές στόχοι των επενδύσεων αυτών είναι τα Business/Enterprise Software, FMCG, Market Intelligence, λιανικό εμπόριο, υγεία και ευεξία, μάρκετινγκ, τεχνολογίες διαφήμισης, τουρισμός, αλλά και ενέργεια. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι εταιρείες που συμμετέχουν στο portfolio αυτό έχουν παρουσία σε περισσότερες από 38 χώρες, ενώ 9 από αυτές διαθέτουν εγκαταστάσεις τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε χώρες του εξωτερικού. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι και το γεγονός ότι οι εταιρείες που έχουν λάβει χρηματοδοτήσεις έχουν αυξήσει τον αριθμό των ατόμων που απασχολούσαν σε περισσότερα από 250 άτομα έπειτα από την επένδυση, ενώ αυτές που έχουν λάβει χρηματοδότηση έως και το τέλος του 2018, τριπλασίασαν τα έσοδα τους σε χρονικό διάστημα ενός έτους.

- Velocity Partners: Το εν λόγω Fund επενδύσεων seed και pre-seed κεφαλαίου επιχειρηματικής επιτάχυνσης επικεντρώνεται σε εταιρείες τεχνολογίας σε τομείς όπου η ελληνική οικονομία έχει τη δυνατότητα να διακριθεί σε διεθνές επίπεδο, ενώ συνάμα, οι τομείς αυτοί καταφέρνουν και επιτυγχάνουν απόδοση στο διεθνές στερέωμα. Οι εταιρείες που χρηματοδότησε το Fund ήταν 16, εκ των οποίων οι 12 διέθεταν γραφεία τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, ενώ το συνολικό ποσό που έλαβαν ανέρχεται σε 7,2 εκατομμύρια ευρώ.
- Marathon VC: Πρόκειται για μια διαχειριστική ομάδα, η οποία συνδυάζει επενδυτικές, επιχειρηματικές, τεχνικές και διαχειριστικές δεξιότητες, έτσι ώστε να μπορεί να βοηθάει τους νέους να προβούν στη δημιουργία τεχνολογικών εταιρειών, οι οποίες να μπορούν να δραστηριοποιηθούν σε διεθνές επίπεδο. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία δίνει έμφαση στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (Information and Communication Technologies-ICT), δίνοντας περισσότερη έμφαση στην αγορά Business to Business.
- VentureFriends: Πρόκειται για μια ισχυρή και συνεκτική ομάδα διαχείρισης κεφαλαίων, ικανή να προσδώσει αξία σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που

δραστηριοποιούνται στον τομέα Τεχνολογιών και Πληροφορικής και βρίσκονται σε στάδιο σποράς και όχι μόνο.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη μόχλευση που επιτυγχάνεται μέσω της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας, καθώς περισσότεροι από 150 επενδυτές συμμετείχαν στη συγκεκριμένη πρωτοβουλία, ενισχύοντας έτσι τα επενδυτικά σχήματα. Οι χρηματοδότες είναι κυρίως μεγάλοι χρηματοδοτικοί οργανισμοί, τράπεζες, καθώς και θεσμικοί επενδυτές, ενώ στο εν λόγω εγχείρημα συμμετείχαν μεταξύ άλλων και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη (EBRD), όπως επίσης και η Παρευξείνια Τράπεζα (BSTDB), ενώ δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι συμμετείχαν στο χρηματοδοτικό αυτό σχήμα και φυσικά πρόσωπα.

Περαιτέρω, θα πρέπει να επισημανθεί ότι το EquiFund αναμένεται να δημιουργήσει πολλαπλασιαστικό όφελος στην οικονομία, καθώς συμμετέχουν ελληνικές επιχειρήσεις που έχουν ισχυρό αποτύπωμα και οι οποίες σε περίπτωση που δεν συμμετείχαν στο εγχείρημα αυτό, ίσως δεν θα μπορούσαν να λάβουν σχετική χρηματοδότηση και άρα θα βρίσκονταν σε κίνδυνο η ίδια τους η επιβίωση, είτε δεν θα επέλεγαν να δραστηριοποιηθούν στην ελληνική αγορά. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη πρωτοβουλία κατάφερε να ενισχύσει την εμπορική αξιοποίηση ερευνητικής δραστηριότητας, η οποία προήλθε από τους ίδιους τους ερευνητές. Κυρίως, οι επενδύσεις αυτές αφορούν τον τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, όπως επίσης και τα χημικά και τα προηγμένα υλικά, καθώς και τον τομέα της ενέργειας και της βιοεπιστήμης (ΕΣΠΑ,2020α).

Περαιτέρω, οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην πρωτοβουλία αυτή κατάφεραν να εξασφαλίσουν κεφάλαια, καθώς και τεχνική υποστήριξη σε ορισμένες περιπτώσεις, έτσι ώστε να μπορέσουν να πετύχουν τους επιχειρηματικούς στόχους που είχαν θέσει, δηλαδή να προσεγγίσουν νέες αγορές, να διευρύνουν το πελατολόγιο τους, να αναπτύξουν νέα προϊόντα, καθώς επίσης και να αυξήσουν το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται σ' αυτές, αλλά και τις εμπειρίες που έχουν. Ορισμένες επιχειρήσεις κατάφεραν έπειτα από την επένδυση των ταμείων να συγκεντρώσουν πρόσθετα κεφάλαια, σε επόμενα στάδια, μέσω της συμμετοχής επενδυτών, αυξάνοντας έτσι την αποτίμηση αυτών. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι με την πρωτοβουλία αυτή

ενισχύθηκαν πέρα από τις υφιστάμενες ομάδες διαχείρισης κεφαλαίων και νέες, ενώ αναπτύχθηκαν και συνέργειες εντός και εκτός της χώρας (ΕΣΠΑ,2020α).

Πρόγραμμα Horizon 2020

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο πρόγραμμα HORIZON 2020, το οποίο αποτελεί το Πρόγραμμα Πλαίσιο της Ε.Ε. για την Έρευνα και την Καινοτομία και μέσω αυτού μπορεί να ενισχυθούν οι επιχειρήσεις, καθώς και η επιχειρηματικότητα. Πρόκειται για το πιο μεγάλο πρόγραμμα της Ε.Ε. το οποίο αφορά την έρευνα και καινοτομία, με το ύψος των πόρων που διαθέτει να φθάνουν τα 80 δις ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται σ' αυτά οι ιδιωτικές και εθνικές δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες θα οδηγήσουν σε πρόσθετη προσέλκυση πόρων. Μέσω του εν λόγω προγράμματος δίνεται έμφαση στην επιστημονική αριστεία, στην βιομηχανική υπεροχή, καθώς επίσης και στις κοινωνικές προκλήσεις. Απώτερος στόχος του προγράμματος αυτού είναι να διασφαλιστεί ότι η Ευρώπη παράγει επιστήμη και τεχνολογία, η οποία θεωρείται παγκοσμίου επιπέδου και μπορεί να δώσει σημαντική ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη.

Ειδικότερα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι μέσω του προγράμματος επιστημονικής αριστείας, ενισχύεται η επιστημονική υπεροχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πεδίο της επιστήμης, επιδιώκοντας να προσελκύσει τους καλύτερους επιστήμονες, οι οποίοι θα αναπτύξουν καινοτόμες ιδέες και θα καταφέρουν να ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής οικονομίας. Ακόμη, μέσω των δράσεων Marie Sklodowska-Curie, υποστηρίζονται νέες και έμπειροι ερευνητές, έτσι ώστε να ενισχυθεί η καριέρα τους, αλλά και οι δεξιότητες που κατέχουν, μέσω της κατάρτισης και εκπαίδευσης τους, που λαμβάνει χώρα στον ιδιωτικό τομέα. Περαιτέρω, μέσω του προγράμματος, οι επιχειρήσεις που λαμβάνουν χρηματοδότηση καταφέρνουν να γίνουν περισσότερο καινοτόμες, περισσότερο αποδοτικές και συνάμα ακόμη πιο ανταγωνιστικές και έτσι μπορούν να δημιουργήσουν με περισσότερη ευκολία νέες θέσεις εργασίας, αλλά και νέες ευκαιρίες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι για κάθε ένα ευρώ που επενδύεται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργείται προστιθέμενη αξία 13 ευρώ για τις επιχειρήσεις.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην ενίσχυση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), στα πλαίσια της προσπάθειας για την ενίσχυση των θέσεων εργασίας αυτών. Μέσω του προγράμματος HORIZON 2020, οι μικρομεσαίες

επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε κοινοπραξίες και να λάβουν χρηματοδότηση και για το λόγο αυτό έχει διαμορφωθεί και ένα ειδικό αποκλειστικό χρηματοδοτικό εργαλείο, το οποίο δίνει έμφαση στις μικρότερες εταιρείες που οι δραστηριότητές τους χαρακτηρίζονται από υψηλή καινοτομία. Ταυτόχρονα, λαμβάνοντας υπόψη τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις να έχουν πρόσβαση στα κεφάλαια υψηλού κινδύνου, το πρόγραμμα HORIZON 2020, προσφέρει δάνεια και εγγυήσεις σε καινοτόμες εταιρείες, καθώς και σε εταιρείες μικρής κεφαλαιοποίησης. Ουσιαστικά, η υποστήριξη αυτή συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην προσέλκυση ιδιωτικής χρηματοδότησης και κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, τα οποία διοχετεύονται στην έρευνα και καινοτομία, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι για κάθε 1 ευρώ που δαπανά η Ευρωπαϊκή Ένωση με τον τρόπο αυτό δημιουργείται πρόσθετη αξία 5 ευρώ.

Επιπροσθέτως, θα πρέπει να γίνει αναφορά στις σημαντικότερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσω του προγράμματος HORIZON 2020, στα πλαίσια ενίσχυσης της καινοτομίας και της δημιουργίας επιπλέον ωφελειών για τους πολίτες. Ειδικότερα, έμφαση δίνεται στην υγεία και τις δημογραφικές μεταβολές, καθώς και στην καλή διαβίωση, όπως επίσης και στην επισιτιστική ασφάλεια, την αειφόρο γεωργία και δασοπονία, την θαλάσσια και ναυτιλιακή έρευνα, αλλά και στην έρευνα εσωτερικών υδάτων και την βιοοικονομία. Άλλες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει το εν λόγω πρόγραμμα αφορούν την ασφαλή, καθαρή και αποδοτική ενέργεια, τις «έξυπνες», πράσινες και ολοκληρωμένες μεταφορές, όπως και την δράση για το κλίμα, το περιβάλλον και την αποδοτικότητα των πόρων και τις πρώτες ύλες. Τέλος, έμφαση δίνεται στις κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς, οι οποίες διακρίνονται από στοιχεία καινοτομίας, ενώ συνάμα δίνεται έμφαση στις ασφαλείς κοινωνίες, καθώς και στην προστασία της ελευθερίας και της ασφάλειας της Ευρώπης και των πολιτών της.

Στα πλαίσια επέκτασης της αριστείας και διεύρυνση της συμμετοχής, στο πρόγραμμα HORIZON 2020 προβλέπεται να υπάρχει συνεργασία ερευνητικών ιδρυμάτων άριστων επιδόσεων με αντίστοιχα ιδρύματα που επιτυγχάνουν χαμηλότερες επιδόσεις, έτσι ώστε να υπάρξει αναβάθμιση των κέντρων αριστείας, καθώς επίσης και αδερφοποίηση των ιδρυμάτων, έτσι ώστε να επιτευχθούν ανταλλαγές προσωπικού, εκπαιδευτικά σεμινάρια και επισκέψεις εμπειρογνομόνων. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα επιδιώκει να συμβάλλει στην βελτίωση των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών, οι

οποίες επικεντρώνονται στην έρευνα και την καινοτομία. Σχετικά με τις δράσεις καινοτομίας στα πλαίσια του εν λόγω προγράμματος, προβλέπεται να ενισχυθεί η κατασκευή πρωτοτύπων, η διεξαγωγή δοκιμών, η παρουσίαση και πιλοτική εφαρμογή, καθώς επίσης και αναπαραγωγή αυτών στην αγορά. Μέσω της δημόσιας παροχής καινοτομίας μπορεί ενισχύεται η εμπορικότητα, καθώς και η εμπορική δημόσια παροχή καινοτομίας, όπως επίσης και η ρύθμιση για την ανάπτυξη της καινοτομίας και την θέσπιση σχετικών προτύπων.

Αναφορικά με τους δικαιούχους του προγράμματος HORIZON 2020, θα πρέπει να αναφερθεί ότι δικαίωμα συμμετοχής έχουν για τα βασικά ερευνητικά έργα, κοινοπραξίες που αποτελούνται από τουλάχιστον τρία νομικά πρόσωπα, όπου το κάθε νομικό πρόσωπο θα πρέπει να έχει συσταθεί σε ένα κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε σε κάποια συνδεδεμένη χώρα. Από την άλλη, για τα άλλα προγράμματα, όπως είναι η χρηματοδότηση προσκλήσεων ή προγραμμάτων, εθνικών ή του δημοσίου τομέα, όπως για την εκπαίδευση και την κινητικότητα, ελάχιστη προϋπόθεση συμμετοχής είναι να υποβληθεί αίτηση από ένα νομικό πρόσωπο, το οποίο έχει συσταθεί σε κάποιο κράτος μέλος της Ε.Ε., είτε σε κάποια συνδεδεμένη χώρα.

Σχετικά με τις δράσεις που χρηματοδοτούνται από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, αυτές δύναται να είναι οι ακόλουθες:

- Δράσεις έρευνας και καινοτομίας: Πρόκειται για χρηματοδότηση προγραμμάτων, τα οποία μπορούν να οδηγήσουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που έχουν αναφερθεί, καθώς και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη νέας γνώσης ή νέας τεχνολογίας. Στις συγκεκριμένες δράσεις μπορούν να συμμετέχουν κοινοπραξίες εταιρών που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, ενώ οι συμμετέχοντες αυτοί μπορεί να ανήκουν σε διαφορετικό κλάδο, είτε σε διαφορετικό ακαδημαϊκό κύκλο.
- Δράσεις καινοτομίας: Οι δράσεις αυτές επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο σε ενέργειες που βρίσκονται κοντά στην αγορά, όπως είναι για παράδειγμα η διεξαγωγή δοκιμών, οι πολιτικές εφαρμογές κτλ., επιδιώκοντας να ενισχύσουν την παραγωγή νέων ή βελτιωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών. Οι συμμετέχοντες στην δράση αυτή μπορεί να είναι κοινοπραξίες εταιρών που προέρχονται από διαφορετικές χώρες και μπορεί να ανήκουν σε διαφορετικό κλάδο ή ακαδημαϊκό κύκλο.

- Συντονισμός και δράσεις στήριξης: Ουσιαστικά, η χρηματοδότηση αυτή επικεντρώνεται στον συντονισμό και την δικτύωση έργων, προγραμμάτων, καθώς και πολιτικών έρευνας και καινοτομίας. Συμμετέχοντες δύναται να είναι μεμονωμένοι φορείς, είτε κοινοπραξίες εταίρων που προέρχονται από διαφορετικές χώρες και μπορεί να ανήκουν σε διαφορετικό κλάδο, είτε σε διαφορετικό ακαδημαϊκό κύκλο.
- Επιχορηγήσεις για έρευνα αιχμής-Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας: Τα έργα αυτά χρηματοδοτούνται αφού λάβουν αξιολόγηση η οποία έχει ως αποκλειστικό κριτήριο την επιστημονική αριστεία, σε οποιοδήποτε πεδίο έρευνας, ενώ εκτελούνται από μία εθνική, είτε άλλες φορές πολυεθνική ερευνητική ομάδα, όπου υπάρχει ένας επικεφαλής «βασικός ερευνητής». Η δράση αυτή χρηματοδοτεί άριστους νεαρούς ερευνητές, οι οποίοι βρίσκονται στα πρώτα στάδια της καριέρας τους, όπως επίσης και ανεξάρτητους ερευνητές και ανώτερους επικεφαλείς ερευνητές. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι ερευνητές αυτοί μπορεί να είναι οποιασδήποτε ειδικότητας, αλλά και οποιασδήποτε εθνικότητας.
- Στήριξη για εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη-Δράσεις Marie Sklodowska-Curie: Μέσω της δράσης αυτής παρέχονται διεθνείς υποτροφίες για ερευνητές στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα, στο κομμάτι της εκπαίδευσης, της έρευνας και της ανταλλαγής προσωπικού. Οι συμμετέχοντες στην ενέργεια αυτή μπορεί να είναι ερευνητές που βρίσκονται στα πρώτα βήματα της σταδιοδρομίας τους, είτε περισσότερο έμπειροι ερευνητές, είτε μπορεί να είναι τεχνικό προσωπικό, αλλά και εθνικά και περιφερειακά προγράμματα κινητικότητας των ερευνητών.
- Χρηματοδοτικό εργαλείο για τις MME: Όπως έχει ήδη αναφερθεί, σκοπός του συγκεκριμένου εργαλείου είναι η υποστήριξη των MME υψηλής καινοτομίας, οι οποίες φιλοδοξούν να ενισχύσουν τις δυνατότητες ανάπτυξής τους. Τα χρήματα που διοχετεύονται προς τις επιχειρήσεις αυτές κατευθύνονται ως επί το πλείστον στο στάδιο διαμόρφωσης ενός προγράμματος καινοτομίας. Ακόμη, παρέχεται η δυνατότητα ευκολότερης πρόσβασης σε χρεωστικά μέσα, καθώς και σε μέσα κεφαλαιακής συμμετοχής. Οι συμμετέχοντες μπορεί να είναι είτε μεμονωμένες MME, είτε κάποια κοινοπραξία αυτών, εφόσον βρίσκονται σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή σε συνδεδεμένη χώρα.

Θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία εταιρειών τεχνοβλαστών (Spin-Offs)

Σε διεθνές επίπεδο, αλλά και πρόσφατα και στην Ελλάδα, τα πανεπιστήμια έχουν προβεί στη δημιουργία νομικών προσώπων, τα οποία έχουν ως αντικείμενο τη δημιουργία πατεντών και εταιρειών spin-off, έτσι ώστε να υπάρξει αξιοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την ερευνητική διαδικασία που λαμβάνει χώρα στα εργαστήριά τους. Οι πατέντες αυτές δημιουργούν σημαντικά έσοδα για τα πανεπιστήμια, καθώς το εμπορικό αποτέλεσμα που υπάρχει αποφέρει σημαντικά έσοδα λόγω της γνώσης και της καινοτομίας που ενσωματώνεται σ' αυτό (Παναγιωτόπουλος & Καστέλλη,2015).

Καλή πρακτική στον ελληνικό χώρο συνιστά το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το οποίο από το 2013 έχει προχωρήσει στην λειτουργία Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας, σκοπός του οποίου αποτελεί η παροχή υποστήριξης για τη δημιουργία τεχνοβλαστών και νεοφυών επιχειρήσεων. Τα μέλη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης λαμβάνουν συστηματική πληροφόρηση των μελών του ΑΠΘ, αναφορικά με τις προοπτικές και τις δράσεις ενίσχυσης δημιουργίας τεχνοβλαστών, παρέχοντας συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα που αφορούν την επιχειρηματική ωρίμανση. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι το ΑΠΘ έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει ως εταίρος στο εταιρικό σχήμα του τεχνοβλαστού μέσω του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ). Η εν λόγω συμμετοχή μπορεί να λάβει τη μορφή χρηματικής εισφοράς, είτε εισφοράς σε είδος, με το «είδος» αυτό να αφορά τη τεχνογνωσία. Κατά τις περιπτώσεις όπου το Πανεπιστήμιο δεν επιθυμεί να συμμετέχει στο σχήμα αυτό τότε προβαίνει στη σύναψη σύμβασης για τη μεταφορά τεχνολογίας, είτε παραχώρησης εκμετάλλευσης, είτε χρήσης της τεχνογνωσίας (Καλογήρου κ.α.,2021).

Πρωτοβουλία JESSICA

Η εν λόγω πρωτοβουλία ονομάζεται Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas"- «Κοινή Ευρωπαϊκή Υποστήριξη για Βιώσιμες Επενδύσεις σε Αστικές Περιοχές». Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύχθηκε κατόπιν συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) καθώς επίσης και την αρωγή της Τράπεζας Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEB). Μέσω των διαδικασιών που προβλέπει η εν λόγω πρωτοβουλία τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν μέρος των μη

επιστρεπτέων επιχορηγήσεων που λαμβάνουν, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έτσι ώστε να επενδύσουν υπό τη μορφή επιστρεπτέων χρηματοδοτήσεων σε έργα τα οποία μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων σχεδίων για την περαιτέρω ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επενδύσεις αυτές μπορούν να λάβουν τη μορφή ιδίων κεφαλαίων, είτε τη μορφή δανείων και εγγυήσεων.

Η εφαρμογή της πρωτοβουλίας JESSICA δημιουργεί σημαντικά οφέλη, τόσο για τα κράτη μέλη, όσο και ευρύτερα για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιο αναλυτικά, τα οφέλη που προκύπτουν από αυτή είναι τα ακόλουθα (ΣΔΙΤ,2021α):

- Η ανακύκλωση των πόρων, καθώς μέσω του προγράμματος αυτού τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν σε μακροπρόθεσμη βάση τους πόρους που διατίθενται προς αυτά.
- Η μόχλευση, με τα κράτη μέλη να έχουν τη δυνατότητα μέσω της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας να προσελκύσουν τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Ουσιαστικά, πέρα από τους πρόσθετους πόρους, υπάρχει δυνατότητα απόκτησης πρόσθετης τεχνογνωσίας που αφορά την υλοποίηση και διαχείριση των έργων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ιδιωτικές επενδύσεις μπορούν να πληρούν τις απαιτήσεις που τίθενται για συγχρηματοδότηση από το οικείο κράτος μέλος.
- Η ευελιξία: Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι το πρόγραμμα αυτό χαρακτηρίζεται από ευελιξία, καθώς διευρύνει το φάσμα των δαπανών που μπορεί να είναι επιλέξιμες, ενώ οι πόροι του εν λόγω προγράμματος δύναται να χρησιμοποιηθούν για την πραγματοποίηση επενδύσεων υπό τη μορφή ιδίων κεφαλαίων, δανείων, είτε εγγυήσεων.
- Η τεχνογνωσία και δημιουργικότητα: Μέσω του προγράμματος JESSICA οι διαχειριστικές αρχές, καθώς και οι πόλεις έχουν τη δυνατότητα να προβούν στην αξιοποίηση του τραπεζικού και του ιδιωτικού τομέα. Επιπλέον, το πρόγραμμα JESSICA ενισχύει την αγορά επενδύσεων στις αστικές περιοχές, ενώ παράλληλα συμπληρώνει άλλες πρωτοβουλίες ή πηγές χρηματοδότησης. Είναι αναγκαίο να αναφερθεί ότι για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα βρίσκονται σε ισχύ οι κανόνες που αφορούν τις «κρατικές ενισχύσεις».

Σχετικά με τους πόρους του προγράμματος JESSICA, διοχετεύονται στους ακόλουθους τομείς (ΣΔΙΤ,2021α):

- Στην κατασκευή αστικών υποδομών όπου συμπεριλαμβάνονται οι μεταφορές, η ύδρευση, η αποχέτευση, καθώς επίσης και ο τομέας της ενέργειας.
- Στην διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων.
- Στην ανάπλαση χώρων ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς επίσης και για την πραγματοποίηση επενδύσεων στον τουρισμό και σε άλλες αειφόρους χρήσεις.
- Για την επαναξιοποίηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, όπου μεταξύ άλλων περιλαμβάνεται και η αποξήλωση εγκαταστάσεων, καθώς και η εξυγίανση αυτών.
- Για την κατασκευή χώρων γραφείων, καθώς επίσης και για την ενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς πληροφορικής, έρευνας και ανάπτυξης.
- Για την κατασκευή πανεπιστημιακών κτιρίων, στα οποία μπορεί να συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων ιατρικές, βιοτεχνολογικές, καθώς επίσης και άλλες εξειδικευμένες εγκαταστάσεις.
- Προκειμένου να υπάρξει ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας.

2.5 Νέοι τύποι επιχειρηματικότητας

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι τόσο ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων που δημιουργούνται σε μια οικονομία, όσο και η ικανότητα αυτών να προβαίνουν στην ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων, σε σχέση με τους υφισταμένους φορείς, θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας οποιασδήποτε οικονομίας (Politis et al.,2012). Για της νεοφυείς επιχειρήσεις, σε επίπεδο Ευρώπης, αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η λειτουργία τους είναι ιδιαίτερα σημαντική για την οικονομική μεγέθυνση των κρατών, καθώς επίσης και ότι οι επιχειρήσεις της κατηγορίας αυτής συμβάλλουν στη διαμόρφωση νέων ιδεών, προϊόντων, καθώς και υπηρεσιών. Παρά το γεγονός ότι σε επίπεδο Ε.Ε. δεν υπάρχει κάποιο κοινό μητρώο που να αφορά τις νεοφυείς επιχειρήσεις, τον βαθμό καινοτομίας που παρουσιάζουν, καθώς επίσης και τις προοπτικές μεγέθυνσης, αλλά και της πηγής

χρηματοδότησης, ενθαρρυντικό θεωρείται το ότι στην Ελλάδα πρόσφατα διαμορφώθηκε η ηλεκτρονική πλατφόρμα Elevate Greece, όπου πρόκειται ουσιαστικά για μια πλατφόρμα πλήρους καταγραφής του οικοσυστήματος των νεοφυών επιχειρήσεων, ενώ αποτυπώνονται επίσης και τα κίνητρα που παρέχονται προς αυτές, έτσι ώστε να αυξηθούν τα επίπεδα της εξωστρέφειάς τους.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η Έκθεση EU Start up Monitor, η οποία αφορά μεταξύ άλλων το ελληνικό σύστημα νεοφυούς επιχειρηματικότητας, το οποίο διαπιστώνεται ότι αναπτύσσεται με ιδιαίτερα μεγάλο ρυθμό κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Ορισμένα χαρακτηριστικά που αφορούν τους ιδρυτές των επιχειρήσεων αυτών είναι ότι πρόκειται για άντρες σε ποσοστό που ξεπερνά το 80%, οι οποίοι θεωρείται ότι διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το 95% των ιδρυτών αυτών είναι απόφοιτος Πανεπιστημίου, ενώ περίπου οι μισοί διαθέτουν και μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Από την ίδια την έρευνα αυτή διαπιστώνεται ότι περίπου το 36% των νεοφυών επιχειρήσεων δραστηριοποιούνται στον τομέα του λογισμικού, ενώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων αυτών αναπτύσσει δραστηριότητες στον τομέα της βιοτεχνολογίας. Άλλα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων αυτών είναι ότι απασχολούν κατά μέσο όρο εννιά (9), εργαζομένους και προβλέπεται στο άμεσο μέλλον να προβούν στην πρόσληψη άλλων πέντε (5).

Αν λάβει κανείς υπόψη του την προηγούμενη έρευνα προκύπτει ότι επιχειρήσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας στην Ελλάδα διακρίνονται από ανοιχτή επιχειρηματική κουλτούρα, καθώς περίπου τρεις στους τέσσερις επιχειρηματίες αναζητά συμβουλές από το ανθρώπινο δυναμικό που χρησιμοποιεί. Σχετικά με τα έσοδα των επιχειρήσεων αυτών, ποσοστό άνω του 70% προέρχεται από δραστηριότητες B2B, ενώ περίπου το 50% αφορά έσοδα τους, έχει προέλευσή το εξωτερικό και ιδίως τις χώρες της Ε.Ε. Εξίσου ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι οκτώ στις δέκα επιχειρήσεις, έλαβαν χρηματοδότηση, ή μέρος αυτής μέσω αντίστοιχου προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη έκθεση Start Up sin Greece 2019, η οποία αποτυπώνει τα κυριότερα χαρακτηριστικά που αφορούν το ελληνικό οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων, τονίζει ότι για τα επόμενα χρόνια ιδιαίτερα σημαντικός αναμένεται να είναι ο ρόλος του επενδυτικού ταμείου Equifund, το οποίο χρηματοδοτεί νεοφυείς επιχειρήσεις. Το ποσό που διοχετεύεται προς τις νεοφυείς αυξάνεται, καθώς για το έτος 2019 ανέρχονταν σε 130 εκατομμύρια ευρώ, όταν αντίστοιχα την προηγούμενη χρονιά ανέρχονταν σε 116,5 εκατομμύρια ευρώ και

το 2017 ανέρχονταν σε 100 εκατομμύρια ευρώ, ενώ κατά τη διάρκεια της περιόδου 2010-2016, όπου οι νεοφυείς επιχειρήσεις βρίσκονταν σε ένα κατά κάποιο τρόπο λιγότερο ώριμο στάδιο διοχετεύθηκαν συνολικά πόροι που ξεπέρασαν τα 200 εκατομμύρια ευρώ. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι πολλές από τις επιχειρήσεις αυτές διατηρούν γραφεία σε χώρες του εξωτερικού, έτσι ώστε να μπορέσουν να επεκταθούν με περισσότερη ευκολία σε αγορές μεγαλύτερου μεγέθους, καθώς και για να μπορέσουν να αυξήσουν τις πιθανότητες να λάβουν διεθνή χρηματοδότηση (Καλογήρου κ.α.,2021).

Στα πλαίσια του ερευνητικού έργου Credtn.eu, το οποίο υλοποιήθηκε σε πέντε ευρωπαϊκές χώρες, όπου συμμετείχε και η Ελλάδα, επιχειρήθηκε η αποτύπωση των χαρακτηριστικών που αφορούν την επιχειρηματικότητα νέου τύπου, η οποία και αναπτύσσεται στους δημιουργικούς κλάδους της οικονομίας (Protogerou et al.,2016). Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι οι ιδρυτές των επιχειρήσεων διαθέτουν πολύ υψηλό μορφωτικό επίπεδο, με το γεγονός αυτό να συνδέεται με τους κλάδους υψηλής εξειδίκευσης όπου δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μόλις το 4% των ελληνικών επιχειρήσεων δεν προβαίνει στη πραγματοποίηση κάποιου είδους καινοτομίας, ενώ το 16% αυτών αναπτύσσει εξαγωγική δραστηριότητα (Protegerou et al.,2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Δημόσιοι οργανισμοί

3.1 Γενικά

Το εν λόγω κεφάλαιο εξετάζει τους δημόσιους οργανισμούς, όπου αρχικά επιχειρείται μια εννοιολογική προσέγγιση αυτών, ενώ στη συνέχεια, εξετάζονται οι οργανισμοί αυτοί σε διεθνές επίπεδο. Περαιτέρω, μελετώνται οι δημόσιοι οργανισμοί στην περίπτωση της Ελλάδος, ενώ ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις καινοτομίες που έχουν αναπτυχθεί από τους οργανισμούς αυτούς.

3.2 Δημόσιοι οργανισμοί

Σχετικά με τις δημόσιες επιχειρήσεις, είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι αποτελούν την πλέον χαρακτηριστική εκδήλωση της κρατικής παρεμβατικής δραστηριότητας, καθώς μέσω αυτών ο δημόσιος τομέας αναλαμβάνει την ευθύνη της οικονομικής δράσης σε ορισμένους κρίσιμους τομείς, προς όφελος δημοσίου συμφέροντος. Οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, βάσει των οποίων διαφοροποιούνται και από άλλα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου του δημοσίου τομέα. Ουσιαστικά, οι δημόσιες επιχειρήσεις αποτελούν νομικά πρόσωπα τα οποία και ιδρύονται αξιοποιώντας περιουσιακά στοιχεία του κράτους, έτσι ώστε να μπορέσουν να αναπτύξουν επιχειρηματική και παραγωγική δραστηριότητα (Παγκάκης, 2002).

Οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν δημιουργηθεί προκειμένου να καλύψουν την αστοχία που έχει προκληθεί από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, καθώς επίσης και λόγω της αδυναμίας της αγοράς να βρίσκει και να εφαρμόζει τις πλέον αποδεκτές από κοινωνικής απόψεως λύσεις. Η αναγκαιότητα του δημοσίου χαρακτήρα ορισμένων επιχειρήσεων απορρέει από συγκεκριμένους οικονομικούς, πολιτικούς, καθώς και κοινωνικούς λόγους. Ειδικότερα, υπάρχουν ορισμένα δημόσια αγαθά τα παρουσιάζουν ορισμένες ιδιαιτερότητες, όπως είναι η αδυναμία αποκλεισμού ορισμένων ατόμων από την χρήση των συγκεκριμένων αγαθών. Ωστόσο, εξαιτίας του γεγονός αυτού, υπάρχουν ορισμένοι που καρπώνονται τα αγαθά αυτά και τα οφέλη που απορρέουν από τη χρήση τους, χωρίς όμως να καταβάλλουν το αντίστοιχο τίμημα. Μια ακόμη ιδιαιτερότητα αφορά το γεγονός ότι ορισμένα αγαθά μπορεί να καταναλώνονται ταυτόχρονα από πολλά άτομα, χωρίς όμως να περιορίζεται η ατομική χρησιμότητα του κάθε ατόμου και χωρίς να προκύπτει πρόσθετο κόστος. Για παράδειγμα, ένα γνήσιο

δημόσιο αγαθό που συμπεριλαμβάνει τις δύο ιδιότητες που έχουν αναφερθεί παραπάνω είναι η εθνική άμυνα. Εξαιτίας των ιδιοτήτων των δημοσίων αγαθών, η παραγωγή τους από το κράτος καθίσταται αναγκαία, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι κανένας ιδιώτης δεν θα ενδιαφέρονταν να συμμετέχει σ' αυτή (Θεοφανίδης,1998).

Περαιτέρω, υπάρχουν τα μη γνήσια δημόσια αγαθά, τα οποία έχουν μία από τις προαναφερθείσες ιδιότητες-ιδιαιτερότητες και έτσι δύναται να υπάρξει περιορισμός της χρήσης του αγαθού, αλλά κάτι τέτοιο δεν είναι επιθυμητό. Αυτό συμβαίνει καθώς ο αποκλεισμός ορισμένων ατόμων από τη χρήση του συγκεκριμένου αγαθού θεωρείται ιδιαίτερα δαπανηρή και έτσι θεωρείται περισσότερο αποτελεσματική η παροχή του αγαθού δημοσίως, καθώς και η χρηματοδότησή του μέσω της φορολογίας. Επιπλέον, ορισμένες φορές και τα ιδιωτικά αγαθά τα οποία δεν υπάγονται στις ανωτέρω κατηγορίες μπορεί να παράγονται από το κράτος, με βασικό επιχείρημα την ύπαρξη ανεπάρκειας της αγοράς, που συνδέεται με την μη αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων. Πιο αναλυτικά, τέτοιες ανεπάρκειες μπορεί να είναι το φυσικό μονοπώλιο όπου η αγορά δεν θεωρείται ανταγωνιστική, καθώς το μέσο κόστος της επιχείρησης ελαχιστοποιείται σε υψηλά επίπεδα παραγωγής. Μια ακόμη ανεπάρκεια μπορεί να αφορά την ύπαρξη απωλεσθέντος κόστους, το οποίο η επιχείρηση δεν έχει τη δυνατότητα να ανακτήσει κατά την έξοδό της από την αγορά. Ουσιαστικά το κόστος αυτό αφορά το κόστος έρευνας και ανάπτυξης. Ακόμη, υπάρχουν εξωτερικότητες, όπου οι ιδιωτικές επιχειρήσεις δεν λαμβάνουν υπόψη τους τις συνέπειες που διαθέτει η λειτουργία τους σε τρίτα μέρη. Ορισμένα παραδείγματα εξωτερικότητας αποτελούν η ρύπανση του περιβάλλοντος, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, καθώς επίσης και το κοινωνικό όφελος που απορρέει από την απασχόληση (Προβόπολος,1982).

Η δημόσια επιχείρηση ιδρύεται με βάση κάποιο σχετικό νόμο, με περιουσιακά στοιχεία του κράτους, έχοντας τη μορφή νομικού προσωπικού ιδιωτικού δικαίου. Σκοπός της ίδρυσης της εταιρείας αυτής συνιστά η ικανοποίηση των σκοπών γενικότερου ενδιαφέροντος. Σύμφωνα με τον Ν. 1264/1982, αλλά και με τα όσα προβλέπονταν στον Ν. 2414/21996, οι επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως δημόσιου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, προσφέρουν υπηρεσίες που είναι ζωτικής σημασίας για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου. Πιο αναλυτικά, οι επιχειρήσεις αυτές προσφέρουν τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Παροχή υγειονομικών υπηρεσιών από νοσηλευτικά ιδρύματα

- Διύλιση και διανομή ύδατος
- Παραγωγή και διανομή ηλεκτρικού ρεύματος ή καύσιμου αερίου
- Παραγωγή ή διύλισης ακαθάρτου πετρελαίου
- Μεταφοράς προσώπων και αγαθών από την ξηρά, τη θάλασσα και τον αέρα
- Τηλεπικοινωνιών και ταχυδρομείων, ραδιοφωνίας και τηλεόρασης
- Αποχέτευσης και απαγωγής ακάθαρτων υδάτων και λυμάτων
- Φορτοεκφόρτωσης και αποθήκευσης εμπορευμάτων στα λιμάνια

Ιστορική αναδρομή του θεσμού των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Η πρώτη επιχειρηματική δραστηριότητα που αναπτύχθηκε από το κράτος χρονολογείται το 1914, όπου αυτό απέκτησε την εκμετάλλευση του σιδηροδρομικού δικτύου Πειραιώς-Αθηνών-Θεσσαλονίκης, ενώ μετέπειτα, την πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πέρασε υπό την κατοχή του και ο έλεγχος του σιδηροδρομικού δικτύου της Πελοποννήσου. Περαιτέρω, κατά τη δεκαετία του 1920, το κράτος ανέπτυξε δραστηριότητα μέσω του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, όπως επίσης και μέσω της ίδρυσης του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ), της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (ΑΤΕ), καθώς και με άλλες δημόσιες επιχειρήσεις. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η κρατική πρωτοβουλία υπήρξε πιο έντονη μέσω της διαδικασίας των κρατικοποιήσεων, καθώς και μέσω της δημιουργίας νέων υπηρεσιών. Κομβικό ρόλο διαδραμάτισε και το κράτος στην αποκατάσταση των ζημιών που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του πολέμου, ενώ μεγάλες επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας, όπως ήταν ο Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ), τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ), η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ).

Για την προώθηση της βιομηχανικής/βιοτεχνικής, ναυτιλιακής και τουριστικής ανάπτυξης της χώρας ιδρύθηκε το 1964 από το κράτος η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως, ενώ κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας (1970), η δημιουργία κρατικών επιχειρήσεων κορυφώθηκε. Την περίοδο αυτή δημιουργήθηκαν επιχειρήσεις στον τομέα των μεταφορών, όπως η Ηλεκτροκίνητα Λεωφορεία της Περιφέρειας Αθηνών-Πειραιώς (ΗΛΠΑΠ), καθώς επίσης και η εταιρεία Ηλεκτρικών Σιδηροδρόμων Αθηνών-Πειραιώς (ΗΣΑΠ). Άλλοι οργανισμοί που δημιουργήθηκαν την ίδια περίοδο ήταν η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας, Οικισμού και Στεγάσεως

(ΔΕΠΟΣ), η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (ΔΕΠ), η Ελληνική Βιομηχανία Όπλων (ΕΒΟ), η Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (ΕΑΒ), ενώ υπό κρατικό έλεγχο βρέθηκαν και ορισμένες τράπεζες, όπως ήταν η Εμπορική Τράπεζα, η Ιονική Τράπεζα κτλ.

Την επόμενη δεκαετία (1980), το κράτος ανέλαβε να προχωρήσει στην εξυγίανση των κρατικών επιχειρήσεων, καθώς πολλές από αυτές θεωρούνταν ζημιογόνες, επιδιώκοντας να διασφαλίσει την βιωσιμότητα αυτών, καθώς επίσης και την ενίσχυση της απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού.

3.3 Δημόσιοι οργανισμοί στην Ελλάδα

Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 26 του Συντάγματος και συγκεκριμένα την παράγραφο 2 αυτού, η Δημόσια Διοίκηση λειτουργεί μέσω δικών της οργάνων, τα οποία καλούνται διοικητικά όργανα. Ως διοικητικά όργανα θεωρούνται τα δημόσια όργανα της έννομης τάξης, δηλαδή αυτά που εντάσσονται στο νομικό πρόσωπο του Κράτους, είτε σε άλλο ΝΠΔΔ, ασκώντας δημόσια εξουσία. Όσον αφορά το διοικητικό όργανο, χαρακτηριστικό του αποτελεί η διαρκής, είτε η πρόσκαιρη ένταξη του στα πλαίσια ενός διοικητικού συστήματος, το οποίο έχει οργανωθεί με τρόπο ιεραρχικό. Στην ελληνική πραγματικότητα, διοικητικά όργανα αποτελούν, λαμβάνοντας υπόψη το Σύνταγμα, ο Πρωθυπουργός, οι Υπουργοί, οι Υφυπουργοί, αλλά και τα δημόσια όργανα, τα οποία προβλέπονται, είτε από νόμους, είτε από κανονιστικές πράξεις (Γούλα,2014).

Διαχρονικά, στην ελληνική πραγματικότητα, προβληματισμός υπάρχει αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας που επιτυγχάνουν οι δημόσιοι οργανισμοί. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ήδη από την δεκαετία του 1960 έχουν διαπιστωθεί δομικά προβλήματα τα οποία αφορούν τη δημόσια διοίκηση και τους δημόσιους οργανισμούς. Τότε, προβλήματα αποτελούσαν ο διαρθρωτικός κατακερματισμός, η αλληλοεπικάλυψη των αρμοδιοτήτων, η απουσία συντονισμού, αλλά και η καθιέρωση μιας γραφειοκρατικής νοοτροπίας, η οποία αποτελούσε την σημαντικότερη τάση. Σήμερα, εξήντα χρόνια μετά περίπου από τον εντοπισμό των συγκεκριμένων προβλημάτων, εξακολουθούν και υπάρχουν αδυναμίες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τον γραφειοκρατικό τρόπο οργάνωσης της διοίκησης, καθώς επίσης και με την έντονη κομματικοποίηση των διοικητικών μηχανισμών. Η εξέλιξη των θεσμών της δημόσιας διοίκησης συνδέεται άμεσα με τις επικρατούσες οικονομικές

συνθήκες της χώρας, όπου ουσιαστικά κρίσιμος θεωρείται ο ρόλος που αναλαμβάνει το κράτος στην οικονομία. Άλλωστε και στις περισσότερες χώρες σε διεθνές επίπεδο, οι δημόσιοι οργανισμοί αναπτύχθηκαν σε τομείς που δεν μπορούσε να αναπτυχθεί ο ιδιωτικός τομέας, είτε λόγω της έλλειψης σχετικής τεχνογνωσίας, είτε λόγω της απουσίας αντίστοιχων κινήτρων, είτε απλά λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος (Βενετσανοπούλου,2002).

Σήμερα, παρά το γεγονός ότι η χώρα βρέθηκε σε καθεστώς δεκαετούς οικονομικής κρίσης και έντονης δημοσιονομικής πίεσης, η Δημόσια Διοίκηση δεν μπόρεσε να αλλάξει τις επικρατούσες νοοτροπίες. Παράλληλα, προβλήματα υπάρχουν ακόμη και σήμερα στην ποιότητα των υπηρεσιών που λαμβάνει ο πολίτης, αλλά και με θέματα που άπτονται της εργασιακής ικανοποίησης που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι από την εργασία τους. Εξαιτίας των προβλημάτων-δομικών αδυναμιών αυτών, υπάρχει δυσπιστία από την πλευρά των πολιτών προς τη Δημόσια Διοίκηση, η οποία σχετίζεται με τα χαμηλά επίπεδα αποτελεσματικότητας, αλλά και αξιοπιστίας.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην ελληνική δημόσια διοίκηση απουσιάζει ένα όραμα το οποίο θα αφορά την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (τουλάχιστον μέχρι πρότινος), παρά το γεγονός ότι κατά καιρούς έχουν τεθεί οραματικοί στόχοι. Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει κενό μεταξύ της ψηφιακής στρατηγικής, του σχεδίου δράσης και της υλοποίησης, ενώ άλλα χαρακτηριστικά που αφορούν την ηλεκτρονική διακυβέρνηση είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένα ρεαλιστικό πλάνο για την υλοποίηση της στρατηγικής, όπως επίσης και το γεγονός ότι η στρατηγική της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, σε επίπεδο σχεδίασης γίνεται από την κορυφή, ενώ της υλοποίησης γίνεται από τη βάση.

3.40 ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θεωρείται ότι είναι κομβικός για την καθημερινή λειτουργία της οικονομίας και της κοινωνίας, καθώς οι πολίτες έρχονται άμεσα σ' επαφή μ' αυτή και τις λειτουργίες της. Με την είσοδο της χώρας στα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, πραγματοποιήθηκε μια σημαντική μεταρρύθμιση που αφορούσε την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που ήταν η εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης». Ωστόσο, παρά το φιλόδοξο σχέδιο και την πρόβλεψη για μεταφορά εκτενών αρμοδιοτήτων, οι πόροι που ήταν διαθέσιμοι ήταν ελάχιστοι με

αποτέλεσμα να μην αργήσουν να δημιουργηθούν και πάλι τάσεις συγκεντρωτισμού. Τα επόμενα χρόνια, παρά το γεγονός ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση δέχθηκε ιδιαίτερα σημαντικές πιέσεις εξαιτίας των αυξημένων αναγκών των τοπικών κοινωνιών, αλλά και εξαιτίας των περιορισμών που επιβλήθηκαν στη Κεντρική Κυβέρνηση. Παρ' όλα αυτά, ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση κατάφερε να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις με τρόπο ευρηματικό, καθώς και με ευελιξία, ενώ ταυτόχρονα, σε υψηλό επίπεδο διατηρήθηκε και η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι της, σε σχέση με άλλους πολιτικούς και διοικητικούς θεσμούς, όπως για παράδειγμα είναι η Κυβέρνηση, η Δημόσια Διοίκηση το Κοινοβούλιο κτλ. (Eurobarometer,2019).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά το γεγονός ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαθέτει πολιτική και κοινωνική εμπέδεια, αποτελεί ένα θεσμό που διαθέτει περιορισμένες δυνατότητες, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η ελληνική πολιτεία, συνιστά ένα από τα πλέον συγκεντρωτικά κράτη της Ευρώπης, με βασικές παραμέτρους της λειτουργίας του Κράτους, όπως είναι η νομοθεσία, η φορολογία, καθώς και ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός βρίσκονται στα χέρια των κρατικών οργάνων. Παράλληλα, η συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις δημόσιες δαπάνες δεν ξεπερνά το 7%, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης κυμαίνεται στο 34%, ενώ αντίστοιχα η δημόσια απασχόληση στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν ξεπερνά το 15%, όταν αντίστοιχα ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται στο 45% (Κομνηνός-Χλέπας,2021). Η πρόσφατη πανδημία ενέτεινε τον προβληματισμό αναφορικά με την αναγκαιότητα αποκέντρωσης και τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν για την οικονομική ανάπτυξη μέσω αυτής. Άλλωστε, δεν θα πρέπει να παραβλέπετε το γεγονός ότι σύμφωνα με τους Ladner et al. (2019), η ισχυρή Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να συμβάλλει στον σχηματισμό κοινωνικού κεφαλαίου, όπως επίσης και στη νομιμοποίηση των θεσμών, αλλά και στην περαιτέρω ενδυνάμωση και ανάπτυξη καινοτομιών.

Ακόμη και σήμερα, ο πολιτικός και διοικητικός συγκεντρωτισμός έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα, τα οποία επιδρούν στη λειτουργία της ίδιας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά επηρεάζουν και τη ζωή των πολιτών. Ειδικότερα, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπάρχει απουσία θεσμικών αντίβαρων, όπως επίσης και σύγχυση ρόλων αναφορικά με το πλαίσιο του συστήματος Τοπικής Διακυβέρνησης. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι συγκεντρώνεται

υπερβολικά μεγάλος αριθμός αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στην ολομέλεια των δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων, τα οποία αποτελούν και συλλογικά διοικητικά όργανα. Η κατάσταση αυτή έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται συσσώρευση προβλημάτων, τα οποία συνδέονται με την λήψη των αποφάσεων, τις καθυστερήσεις, αλλά και την ποιότητα των ίδιων των αποφάσεων. Παράλληλα, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι παρά τις διαρκείς μεταρρυθμίσεις στον τρόπο λειτουργίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), υπάρχουν προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την ύπαρξη σχετικών ρυθμίσεων που να αφορούν την αυτοδιοικητική διακυβέρνηση περιοχών που παρουσιάζουν σημαντικές ιδιαιτερότητες, όπως για παράδειγμα είναι οι νησιωτικές περιοχές, καθώς και οι ορεινές, αλλά και οι μητροπολιτικές περιοχές. Άλλα προβλήματα με τα οποία βρίσκονται αντιμέτωποι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης σχετίζονται με τον έντονο βαθμό πολιτικοποίησης, με την αδιαφάνεια, καθώς επίσης και με την ευνοιοκρατία, κάτι άλλωστε που χαρακτηρίζει και το κεντρικό σύστημα διακυβέρνησης (Hlepas & Getimis,2011).

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα με τα οποία βρίσκεται αντιμέτωπη η Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση αφορά τις αρμοδιότητες που έχουν, οι οποίες περιλαμβάνουν τις παραδοσιακές γραφειοκρατικές διαδικασίες, όπως επίσης και την κατασκευή και εν συνεχεία συντήρηση ορισμένων βασικών αστικών, υλικών, τεχνικών υποδομών καθώς και δικτύων. Ακόμη, οι αρμοδιότητες των ΟΤΑ αφορούν την καθαριότητα και την διαχείριση των αποβλήτων, ενώ κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ιδίως μετά την μεταρρύθμιση του «Καλλικράτη», οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), επιφορτίστηκαν και με την ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών, οι οποίες στόχευαν στην εξυπηρέτηση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως για παράδειγμα είναι οι ηλικιωμένοι, οι χρόνια νοσούντες, ενώ αναπτύχθηκαν και υπηρεσίες που αφορούν την προστασία της οικογένειας, όπως είναι η ενίσχυση των παιδικών σταθμών και η δημιουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) (διαΝΕΟσις,2020).

Επιπλέον, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), διαθέτουν αρμοδιότητες που αφορούν τη δημόσια εκπαίδευση, οι οποίες όμως περιορίζονται στις υλικοτεχνικές υποδομές, ενώ δεν έχουν ουσιαστικό ρόλο ούτε στη διοίκηση του διδακτικού προσωπικού, ούτε στο περιεχόμενο, ούτε και στις μεθόδους της

εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στον τομέα της υγείας, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης θεωρείται ότι είναι αποκλεισμένοι κατά κάποιο τρόπο, καθώς δεν έχουν αρμοδιότητες, παρά τις διαρκείς εξαγγελίες για συμμετοχή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) στην παροχή Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ). Ακόμη, προβληματική θεωρείται και η συμμετοχή των ΟΤΑ στον τομέα του σχεδιασμού, παρά το γεγονός ότι προβλέπονταν σχετικές αρμοδιότητες στον «Καλλικράτη». Η αδυναμία σε επίπεδο σχεδιασμού μπορεί να διαπιστωθεί και από το γεγονός, ότι για να μπορέσει να ολοκληρωθεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός, χωρίς να υπάρχουν ιδιαίτερα θεσμικά προβλήματα, απαιτείται περίπου ένα χρονικό διάστημα μιας δεκαετίας (Οικονόμου κ.α.,2008).

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο ζήτημα της νομιμότητας και της διαφάνειας, το οποίο φαίνεται να βρίσκεται αντιμέτωπο με σοβαρά ελλείμματα από την πλευρά των ΟΤΑ. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και οι αιρετοί βρίσκονται υπό τον έλεγχο του συστήματος κρατικής εποπτείας, το οποίο όμως περιορίζεται σύμφωνα με αυτά που ορίζει το Σύνταγμα σε έλεγχο νομιμότητας, χωρίς όμως να ελέγχει την σκοπιμότητα των πράξεων, ενώ υπάρχουν και ορισμένες ειδικές ρυθμίσεις που πραγματοποιούνται από το Ελεγκτικό Συνέδριο και άλλους θεσμούς. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μια δεκαετία μετά την εφαρμογή του προγράμματος «Καλλικράτης», δεν έχει ενεργοποιηθεί έως και σήμερα το σύστημα εποπτείας που προβλέπονταν. Αναφορικά με τη διαφάνεια, βασικό μηχανισμός ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης συνιστά το σύστημα «Διαύγεια», ωστόσο, ο εν λόγω μηχανισμός παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα ως προς τη χρήση του. Από την άλλη, ο μηχανισμός του «Παρατηρητηρίου Οικονομικής Αυτοτέλειας των ΟΤΑ», όπου καταγράφει σε πραγματικό χρόνο την οικονομική διαχείριση των ΟΤΑ, δεν διαθέτει πρόσβαση στο ευρύ κοινό. Παράλληλα, έλλειψη διαφάνειας υπάρχει και στα κριτήρια επιλογής, όπως επίσης και στα ακριβή καθήκοντα των μετακλητών, αλλά και ευρύτερα των άλλων συνεργατών των αιρετών προσώπων.

Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι το Ελληνικό Σύνταγμα δεν επιτρέπει την επιβολή φορολογίας, όπως επίσης και τον προσδιορισμό φορολογικού συντελεστή με αποφάσεις που λαμβάνονται από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, προβλέπεται η επιβολή ανταποδοτικών τελών, έως ένα ύψος, το οποίο αρκεί για την κάλυψη συγκεκριμένων υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα είναι η υπηρεσία της καθαριότητας, είτε οι υπηρεσίες ηλεκτροφωτισμού. Οι περισσότεροι πόροι για τους

Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), προέρχονται από τους «Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους», όπου πρόκειται ουσιαστικά για ποσοστά φόρων, τα οποία και εισπράττονται από το κράτος, όπως για παράδειγμα είναι ο φόρος εισοδήματος, ο ΦΠΑ κτλ., οι οποίοι στη συνέχεια αποδίδονται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) (Hlepas & Getimis,2011).

3.5 Καινοτομίες στους δημόσιους οργανισμούς

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν διαφορετικές αντιλήψεις, η καινοτομία στον δημόσιο τομέα θεωρείται ότι είναι αντίστοιχη με την καινοτομία που αναπτύσσεται στα πλαίσια του ιδιωτικού τομέα. Τα στελέχη του δημοσίου τομέα, τα οποία μπορούν να χαρακτηριστούν ως καινοτόμα είναι σε θέση να αντιληφθούν μια ευκαιρία που έως τώρα παραμένει αναξιοποίητη και εν συνεχεία να εργαστούν για την αναπτύξουν περαιτέρω. Ωστόσο, η διαφορά μεταξύ της καινοτομίας του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα έγκειται στο θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου αναπτύσσεται (United Nations,2017).

Είναι γεγονός ότι σε διεθνές επίπεδο ασκείται έντονη κριτική στις Κυβερνήσεις, αναφορικά με τη γραφειοκρατία, καθώς επικρατούν αντιλήψεις ότι η γραφειοκρατία θεωρείται άκαμπτη, ενώ λειτουργεί αρνητικά απέναντι στην προώθηση της αλλαγής καθώς και στην ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων. Για την προώθηση καινοτομιών στον δημόσιο τομέα, θα πρέπει να υπάρξουν οι σχετικές πρωτοβουλίες, οι οποίες μπορεί να προέρχονται από το ίδιο το πολιτικό σύστημα, είτε από την ίδια την νομοθεσία, είτε από πιέσεις που ασκούνται από πολιτικούς. Επιπλέον, προώθηση καινοτομιών μπορεί να υπάρξει από την νέα ηγεσία ενός οργανισμού, όπως επίσης και λόγω των αποτελεσμάτων που θα προκύψουν από κάποια κρίση. Ακόμη, η καινοτομία μπορεί να προωθηθεί και να ενισχυθεί εξαιτίας της ύπαρξης εσωτερικών προβλημάτων, είτε λόγω της ανάγκης αξιοποίησης νέων τεχνολογιών (Hartley,2005).

Δεν είναι λίγες οι φορές, όπου σε έναν δημόσιο οργανισμό, οι καινοτομίες που εφαρμόζονται δεν προέρχονται κατόπιν εφαρμογής κάποιου στρατηγικού σχεδιασμού, αλλά προέρχονται ως αποτέλεσμα πειραματισμού και τυχαίας ανακάλυψης. Προκειμένου να υπάρξουν καινοτομίες σε έναν οργανισμό θα πρέπει να υπάρξει εφαρμογή της «από κάτω-προς τα πάνω» προσέγγιση. Η κάθε ομάδα που σχετίζεται με τις καινοτομίες σε έναν δημόσιο οργανισμό ακολουθεί διαφορετική στρατηγική, έτσι

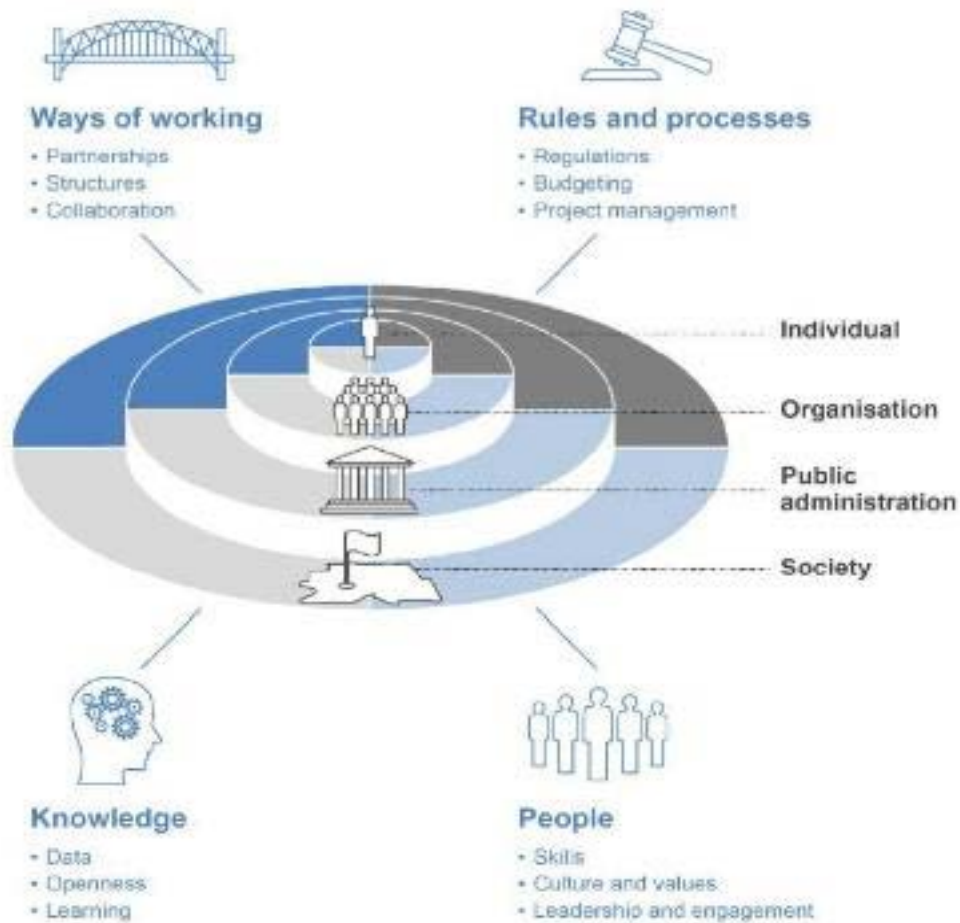
ώστε να μπορέσει να προβεί στην προώθηση της καινοτομίας που επιθυμεί (Hood,1991).

Διακήρυξη Καινοτομίας στο Δημόσιο Τομέα

Λαμβάνοντας υπόψη το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον με το οποίο βρίσκεται αντιμέτωπα τα στελέχη του δημοσίου τομέα, είναι αναγκαίο να μπορέσουν να αναπτύξουν νέες δεξιότητες, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν με τρόπο αποτελεσματικότερο τις μελλοντικές προκλήσεις που θα συναντήσουν. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η περαιτέρω ανάπτυξη της καινοτομίας στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, αποτελεί τόσο εθνική, όσο και διεθνή προτεραιότητα, κάτι που μπορεί να διαπιστωθεί και από την υπογραφή κατά το έτος 2019 της Διακήρυξης της Καινοτομίας του Δημοσίου Τομέα, η οποία και υπεγράφη από 35 μέλη του ΟΟΣΑ, καθώς επίσης και από πέντε μη μέλη, σε υπουργικό επίπεδο.

Ειδικότερα, στόχος της Διακήρυξης για την Καινοτομία στον δημόσιο τομέα αποτελεί η ανάδειξη της καινοτομίας ως μια κομβική και συνάμα στρατηγική λειτουργία των οργανισμών του δημοσίου τομέα, αλλά και της καθημερινής εργασίας την οποία καλούνται να φέρουν εις πέρας οι δημόσιοι υπάλληλοι. Ουσιαστικά, η εν λόγω Διακήρυξη εκφράζει μια κοινή θέση που αφορά τις Κυβερνήσεις για το πως αυτές θα πρέπει να υποστηρίζουν, να βελτιώνουν και να προβαίνουν σε επέκταση της καινοτομίας, έτσι ώστε να μπορούν αφενός να ανταποκριθούν στο φάσμα των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν, αφετέρου δε, να είναι σε θέση να αξιοποιούν τις ευκαιρίες που διανοίγονται στο εξωτερικό περιβάλλον αυτών. Επιπλέον, η Διακήρυξη αυτή παρέχει κοινές αρχές, έννοιες και συνάμα αντιλήψεις, μέσω των οποίων ο Κυβερνήσεις μπορούν να ενισχύσουν τη δική τους προσέγγιση που αφορά τη διαχείριση της καινοτομίας, ενσωματώνοντάς τες στους δικούς τους ειδικούς στόχους, καθώς και στα διοικητικά πλαίσια που εφαρμόζουν ήδη.

Εικόνα 4: Λειτουργία καινοτομίας στον δημόσιο τομέα

Περαιτέρω, όπως προβλέπεται στην Διακήρυξη για την Καινοτομία στον Δημόσιο Τομέα, υπάρχει ένα σύνολο πέντε αρχών υψηλού επιπέδου, οι οποίες συνδέονται με δράσεις που δύναται να ενισχύσουν την καινοτομία και να την αναδείξουν ως μια στρατηγική λειτουργία των οργανώσεων του δημόσιου τομέα, καθώς και της εργασίας των δημοσίων υπαλλήλων. Η εν λόγω Διακήρυξη προήλθε κατόπιν εκτενούς έρευνας, ανάλυσης και μελετών που πραγματοποιήθηκαν στις χώρες του ΟΟΣΑ, εκ των οποίων πολλές από τις δράσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν από το «Παρατηρητήριο Καινοτομίας στον Δημόσιο Τομέα» (OPSI). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο το Παρατηρητήριο Καινοτομίας του Δημοσίου Τομέα του ΟΟΣΑ (OPSI), καθώς και η Επιτροπή Δημόσιας Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ (PGC), επιδίωξαν το σχέδιο που αφορά την Διακήρυξη να δοθεί σε ανοιχτή διαβούλευση, έτσι ώστε το περιεχόμενο αυτό να συνάδει απόλυτα με τις ανάγκες των χρηστών του.

Προκειμένου να υπάρξει η κατάλληλη υποστήριξη προς τις χώρες του ΟΟΣΑ και να μπορέσουν να επωφεληθούν από την Διακήρυξη αυτή, υπάρχει δυνατότητα ο ΟΟΣΑ να συμβάλλει έτσι ώστε να εντοπιστούν και να γίνουν κατανοητές συστάσεις πολιτικής που αφορούν τα εμπόδια και τις προκλήσεις της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα, τόσο σε επίπεδο συστήματος, όσο και σε επίπεδο οργανισμού. Ακόμη, μπορεί να υπάρξει η κατάλληλη υποστήριξη σε επίπεδο σχεδιασμού, καθώς και νομοθεσίας, ενώ παράλληλα ο ΟΟΣΑ έχει τη δυνατότητα να παρέχει υποστήριξη στους οργανισμούς μέσω ειδικών παρεμβάσεων, όπως για παράδειγμα είναι τα εργαστήρια που αφορούν τον σκοπό και τη χρήση της Διακήρυξης, την ανάπτυξη ικανοτήτων, καθώς επίσης και την περαιτέρω προώθηση βέλτιστων πρακτικών.

Περαιτέρω, η Διακήρυξη αυτή προβάλλει ως αναγκαιότητα, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι Κυβερνήσεις διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο στον προσδιορισμό και την εφαρμογή του νομικού πλαισίου που αφορά τη βιωσιμότητα των οικονομικών και κοινωνιών, καθώς επίσης και τη δημιουργία των προϋποθέσεων, έτσι ώστε να μπορούν να παρέχουν βασικές δημόσιες υπηρεσίες για το σύνολο του πληθυσμού. Ταυτόχρονα, στα πλαίσια του δημοσίου συμφέροντος, οι Κυβερνήσεις έχουν ποικίλους στόχους, όπως είναι για παράδειγμα οι στόχοι που αφορούν την Αειφόρο Ανάπτυξη, την περαιτέρω επέκταση του ψηφιακού μετασχηματισμού, τον μετριασμό της ενεργειακής φτώχειας, την περιβαλλοντική υποβάθμιση, την κλιματική αλλαγή, καθώς επίσης και την ανισότητα. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι αναγκαίο οι οργανώσεις του δημοσίου τομέα να είναι σε θέση να καινοτομούν, επιδεικνύοντας συνέπεια και αξιοπιστία, έτσι ώστε να μπορεί να υπάρξει μια καινοτόμος αντίδραση σε οποιαδήποτε πρόκληση, είτε αυτή είναι τρέχουσα, είτε μελλοντική (Υπουργείο Εσωτερικών-Τμήμα Καινοτομίας,2020).

Πιο αναλυτικά, η Διακήρυξη για τη Καινοτομία περιλαμβάνει τα ακόλουθα σημεία (OECD,2019):

- Να υπάρξει αποδοχή και ενίσχυση της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα: Στα πλαίσια αυτά, οι συμμετέχουσες χώρες στη Διακήρυξη επιδιώκουν να επωφεληθούν από την καινοτομία, καθώς επίσης παρέχουν υποστήριξη σε δράσεις που αφορούν την καινοτομία και πραγματοποιούνται ήδη στο εσωτερικό τους. Ακόμη, τα συμμετέχοντα κράτη αναγνωρίζουν ότι η

καινοτομία είναι αναγκαίο για να πετύχει να υποστηριχθεί με κατάλληλες ενέργειες και σχετικές επενδύσεις.

- Να υπάρξει ενθάρρυνση καθώς και ενίσχυση των δημοσίων υπαλλήλων, έτσι ώστε να αναπτύξουν την ικανότητα να καινοτομούν: Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στους λειτουργούς του δημοσίου τομέα να αναλάβουν τα κατάλληλα ρίσκα, έτσι ώστε να μπορέσουν να πειραματιστούν πάνω σε νέες ιδέες, νέες τεχνολογίες, καθώς και πάνω σε νέους τρόπους εργασίας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι θα πρέπει να υπάρχει διαφάνεια που αφορά τις αρμοδιότητες για τη καινοτομία, έτσι ώστε όλοι να είναι σε θέση να συνεισφέρουν. Είναι αναγκαίο να αναγνωριστεί ότι η καινοτομία θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και ικανοτήτων, αλλά και κινήτρων, όπως επίσης και να παρέχονται οι κατάλληλες δομές υποστήριξης που ενισχύουν την ικανότητα των δημοσίων υπαλλήλων να καινοτομούν.
- Να ενισχυθούν νέες συνεργασίες και να υπάρξουν διαφορετικές προσεγγίσεις: Στα πλαίσια αυτά επιδιώκεται να υπάρξει σύνδεση μεταξύ των δημοσίων, των ιδιωτικών, καθώς και μεμονωμένων φορέων, έτσι ώστε να διαμορφωθούν από κοινού νέες προσεγγίσεις και να δοθούν αντίστοιχα νέες λύσεις στα προβλήματα.
- Να υποστηριχθεί η έρευνα, καθώς και η σταδιακή ανάπτυξη, αλλά και οι δοκιμές: Στα πλαίσια αυτά επιδιώκεται να υπάρξει στήριξη της καινοτομίας, δίνοντας έμφαση σε γνωστές προτεραιότητες και προβλήματα, καθώς επίσης και να αναγνωριστούν τα οφέλη τα οποία μπορούν να προκύψουν από την ενεργοποίηση του πειραματισμού σε ορισμένα συστήματα, όπως είναι για παράδειγμα στη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών, καθώς επίσης και στη διαχείριση κινδύνων.
- Να υπάρξει διάχυση της μάθησης και μεταφορά καλών πρακτικών: Είναι αναγκαίο να γίνει διάχυση της μάθησης που προέρχεται από δραστηριότητες καινοτομίας, καθώς επίσης και περαιτέρω ενθάρρυνση της δικτύωσης και της μάθησης από ομότιμους. Τέλος, επιδιώκεται να υπάρξει ανατροφοδότηση από πολίτες καθώς και από το προσωπικό πρώτης γραμμής για την ενίσχυση της συνεχιζόμενης μάθησης.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Οι πολίτες απαιτούν από τη δημόσια διοίκηση να μπορεί να προσφέρει υπηρεσίες προσβάσιμες και διαθέσιμες όπου και αν βρίσκονται. Στα πλαίσια αυτά, κατά τη διάρκεια του τελευταίου χρονικού διαστήματος, έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα η ψηφιακή πολιτική, επιδιώκοντας σύντομα να μπορεί να ολοκληρωθεί ο πλήρης ψηφιακός μετασχηματισμός της χώρας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά το γεγονός ότι η ψηφιακή πολιτική, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η εξυπηρέτηση του πολίτη στις συναλλαγές του με τον Δημόσιο τομέα, έχουν βελτιωθεί έως και σήμερα, υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια βελτίωσης, έτσι ώστε να μπορέσει να περιοριστεί και η γραφειοκρατία.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι με την σύσταση του νέου Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, συγκεντρώθηκε σ' αυτό μεγάλο μέρος κρίσιμων δομών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες, αλλά και ευρύτερα με τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Στα πλαίσια αυτά αναπτύχθηκε η ενιαία ψηφιακή πύλη gov.gr, που αποτελεί και το νέο πρόσωπο της Δημόσιας Διοίκησης στις σχέσεις που διαμορφώνονται με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, μέσω των οποίων οι πολίτες που συναλλάσσονται αποκτούν πρόσβαση στο σύνολο των πληροφοριών και των ψηφιακών υπηρεσιών που απαιτούνται. Επιπρόσθετα, η εν λόγω ψηφιακή πύλη συγκεντρώνει όλα όσα θα πρέπει να γνωρίζουν όσοι συναλλάσσονται με τον δημόσιο τομέα, οι εργαζόμενοι, οι επιχειρηματίες, οι ξένοι επενδυτές, καθώς επίσης και οι επισκέπτες της χώρας, καθώς επίσης και οι πολίτες. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω της συγκεκριμένης ψηφιακής πύλης, διευκολύνεται ο πολίτης και ο συναλλασσόμενος να έρθουν σε επαφή με τις παρεχόμενες από το δημόσιο ηλεκτρονικές υπηρεσίες, με τρόπο ομοιογενή και ασφαλή.

Στα πλαίσια του ψηφιακού μετασχηματισμού, ο δεύτερος στόχος που έχει τεθεί και βρίσκεται ήδη σε τροχιά υλοποίησης αφορά τον ψηφιακό και επιχειρησιακό μετασχηματισμό των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) σε ΚΕΠ-plus. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα ΚΕΠ συνιστούν από τους πλέον αξιόπιστους και αναγνωρίσιμους θεσμούς της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, ωστόσο είναι αναγκαίο να προχωρήσει ο ψηφιακός μετασχηματισμός αυτών, έτσι ώστε να μπορούν να εξυπηρετήσουν με τρόπο αποτελεσματικότερο και νέα «εργαλεία» τους πολίτες.

Σκοπός του συγκεκριμένου έργου αποτελεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός των μισών περίπου ΚΕΠ της χώρας (500 από τα 1000), τα οποία θα μπορούν να προσφέρουν μια νέα μορφή υπηρεσιών μιας στάσης. Έτσι, η νέα αυτή δομή αναμένεται να αποτελεί το κεντρικό σημείο επαφής του πολίτη με το κράτος, ως εναλλακτική ψηφιακή οδό, λαμβάνοντας υπόψη όμως τις σύγχρονες τεχνολογίες.

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στη «Βίβλο του Ψηφιακού Μετασχηματισμού», η οποία διαμορφώθηκε το 2020 και αποτελεί κατά κάποιον τρόπο το πλαίσιο, μέσω του οποίου θα μπορέσει να εφαρμοστεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός στη χώρα. Ειδικότερα, οι στόχοι που προβλέπονται στα πλαίσια του Ψηφιακού Μετασχηματισμού είναι οι ακόλουθοι:

- Η ασφαλής, γρήγορη και συνάμα αξιόπιστη πρόσβαση στο διαδίκτυο για το σύνολο του πληθυσμού.
- Η διαμόρφωση ενός ψηφιακού κράτους, το οποίο παρέχει ψηφιακές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας προς τους πολίτες, σε όλες τις φάσεις της ζωής τους.
- Η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων για το σύνολο των πολιτών.
- Η διευκόλυνση της μετάβασης κάθε ελληνικής επιχείρησης σε ψηφιακή επιχείρηση.
- Η στήριξη και ενδυνάμωση της ψηφιακής καινοτομίας.
- Η παραγωγική αξιοποίηση των δεδομένων του δημοσίου.
- Η ένταξη των σύγχρονων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Ειδικότερα, επιδιώκεται να υπάρξει ένα ευνοϊκό ρυθμιστικό, και νομοθετικό πλαίσιο, μέσω του οποίου θα υπάρξει αναβάθμιση των σταθερών δικτυακών υποδομών, όπως επίσης και ολοκλήρωση ης επιθεώρησης, αποτίμησής και βελτίωσης διαδικασιών διαχείρισης και ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων και των ψηφιακών υπηρεσιών και υποδομών.

3.6 Δημόσιες προμήθειες και καινοτομία

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δυνατότητα αξιοποίησης των δημοσίων προμηθειών, στα πλαίσια ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Ουσιαστικά, οι δημόσιες προμήθειες μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο για την προώθηση της καινοτομίας δίνοντας έμφαση στο τμήμα της ζήτησης, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι δαπάνες για προμήθειες στον δημόσιο τομέα ξεπερνούν τα 2 τρισεκατομμύρια ευρώ στο σύνολο της Ε.Ε., φθάνοντας περίπου στο 20% του ΑΕΠ της Ε.Ε. Σε διεθνές επίπεδο, οι δημόσιες προμήθειες θεωρείται ότι μεγαλύτερες από τις δαπάνες που διοχετεύονται στην Έρευνα και Ανάπτυξη. Μέσω των δημοσίων προμηθειών μπορεί να υπάρξει προώθηση της καινοτομίας, στα πλαίσια της προσπάθειας που καταβάλλεται από τα κράτη για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι η εξεύρεση καινοτόμων λύσεων για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων (Καλογήρου κ.α.,2021).

Η εφαρμογή των δημοσίων προμηθειών για την καινοτομία λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις όπου κάποιος οργανισμός σχεδιάζει και υλοποιεί προμήθεια υλικού ή υπηρεσίας, επιδιώκοντας να εξυπηρετήσει συγκεκριμένες λειτουργίες, καθώς επίσης και για να επιλύσει συγκεκριμένες ανάγκες σε κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα, για τις οποίες όμως δεν υφίσταται έως και τη χρονική στιγμή εκείνη κάποιο αγαθό ή υπηρεσία που μπορεί να τις καλύψει. Συνεπώς, οι προμήθειες αυτού του είδους δύναται να οδηγήσουν σε καινοτομία προϊόντος, το οποίο μπορεί να είναι νέο, είτε σημαντικά βελτιωμένο σε σχέση με κάποιο υφιστάμενο από την πλευρά του προμηθευτή, ενώ μπορεί να αποτελεί συνδυασμό προϊόντος και υπηρεσίας, αποτελώντας κατά κάποιο τρόπο σύστημα (Borras & Edquist,2019). Ακόμη, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε ορισμένα τεχνολογικά πεδία και η ίδια η φύση του ζητούμενου μπορεί να αλλάξει εξαιτίας των τεχνολογικών μεταβολών.

Εφαρμόζοντας με επιτυχία το συγκεκριμένο εργαλείο πολιτικής, δημιουργούνται οφέλη τόσο για τον δημόσιο, όσο και για τον ιδιωτικό τομέα, αλλά και ευρύτερα για την κοινωνία. Οι δημόσιες προμήθειες της συγκεκριμένης κατηγορίας συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό του δημοσίου τομέα, καθώς επίσης και στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών από το δημόσιο, ενώ πέρα από την αντιμετώπιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων, μπορεί να υπάρξει βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, καθώς δημιουργούνται ευκαιρίες για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας έντασης γνώσης (Timmermans & Zabala-Iturriagoitia,2013). Σε επίπεδο Ε.Ε., ήδη από τη δεκαετία του 2000 έχει υπάρξει έντονο ενδιαφέρον σχετικά με τη χρήση της δημόσιας ζήτησης ως εργαλείο

για την ανάπτυξη και τη διάχυση καινοτομιών, καθώς επίσης και για την ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι αρκετές οι χώρες που έχουν εφαρμόσει το εν λόγω εργαλείο πολιτικής, όπως για παράδειγμα είναι το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ολλανδία, καθώς και το Βέλγιο. Ωστόσο, σε άλλες χώρες εκτός της Ε.Ε., όπως για παράδειγμα οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, η Νότιος Κορέα φαίνεται να ενισχύονται περισσότερο οι δημόσιες προμήθειες που στηρίζονται στην καινοτομία (OMC-PTP,2009).

Στην περίπτωση της Ελλάδος, η χρήση των δημοσίων προμηθειών ως εργαλείο τόνωσης της ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες που παρουσιάζουν υψηλό βαθμό καινοτομίας θεωρείται ότι είναι περιορισμένη. Ουσιαστικά, θεωρείται ότι είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου οι δημόσιες προμήθειες συνέβαλαν στην παραγωγή καινοτόμων λύσεων, καθώς και στη βελτίωση των επιπέδων ανταγωνιστικότητας, αλλά και στη ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας (Tsiouri & Athanassopoulou,2014).

Ωστόσο, για την περίπτωση της Ελλάδος θα πρέπει να αναφερθεί ότι χαρακτηριστικό των δημοσίων προμηθειών συνιστά ο υψηλός κατακερματισμός, όπως επίσης και η έλλειψη συντονισμού, αλλά και ευρύτερα η απουσία μιας ενιαίας στρατηγικής, έτσι ώστε να υπάρξει αξιοποίηση της αναπτυξιακής διάστασης αυτών (Nioras,2011). Κατά το πρόσφατο παρελθόν, έχει δοθεί περισσότερη έμφαση σε μέτρα πολιτικής, έτσι ώστε να υπάρξει ενίσχυση της καινοτομίας, όμως πρόβλημα αποτελεί η χαμηλή εμπιστοσύνη που υπάρχει μεταξύ φορέων και επιχειρήσεων εξαιτίας των συγκρούσεων που είχαν αναπτυχθεί κατά το παρελθόν. Περαιτέρω, χαμηλός θεωρείται και ο βαθμός στον οποίο εφαρμόζεται λειτουργικές αντί τεχνικές προδιαγραφές, κατά το στάδιο σχεδιασμού των προμηθειών, καθώς σε περίπτωση που γινόταν κάτι τέτοιο, θα υπήρχε και μεγαλύτερος βαθμός ελευθερίας από την πλευρά της προσφοράς, έτσι ώστε να καλυφθούν ανάγκες δημοσίων οργανισμών, αξιοποιώντας καινοτόμες λύσεις. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι εμπόδιο για την εφαρμογή καινοτομιών στον τομέα των δημοσίων προμηθειών συνιστά η έντονη γραφειοκρατία και συγκεκριμένα η μεγάλη χρονική διάρκεια που απαιτείται για την διεξαγωγή των διαγωνισμών (Caloghirou et al.,2015).

3.7 Καλές πρακτικές καινοτομιών στον δημόσιο τομέα

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών έχουν αναπτυχθεί ενδιαφέρουσες καινοτομίες στον δημόσιο τομέα, οι οποίες συμβάλλουν στην βελτίωση της αποδοτικότητας του δημοσίου τομέα, αλλά και στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται ορισμένες από τις εν λόγω πρακτικές που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών από τον στενό και ευρύτερο δημόσιο τομέα.

1η περίπτωση-Εφαρμογή της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στον Δήμο Βόλου

Ο Δήμος Βόλου, γνωρίζοντας την σημασία των αρχών της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας για τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, προέβη στον σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και εφαρμογή ενός συστήματος διαχείρισης ποιότητας. Ουσιαστικά, το σύστημα αυτό αποτελούσε ένα σύνολο από διαδικασίες και περιλάμβανε την αναγκαία οργανωτική υποδομή, επιδιώκοντας να υπάρξει βελτίωση της ποιότητας και της αποδοτικότητας των υπηρεσιών που παρέχονταν προς τους πολίτες.

Η καινοτομία αυτή ήταν επιβεβλημένη για τον Δήμο Βόλου, καθώς μέσω αυτής υπήρξε βελτίωση της ενιαίας διαχείρισης έργων και κατ' επέκταση αύξηση της χρηματοδότησης που προέρχεται από ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά εργαλεία. Περαιτέρω, δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις για την περαιτέρω αναδιοργάνωση και βελτίωση των διαδικασιών, καθώς και των λειτουργιών της δημόσιας οργάνωσης, ενώ ενισχύθηκε η επικοινωνία εντός του οργανισμού, όπως επίσης και η περαιτέρω συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στις διαδικασίες, καθώς και στη λειτουργία του ίδιου του φορέα, όπως και αξιοποίηση της τεχνολογίας. Οι στόχοι εφαρμογής της καινοτομίας αυτή στον υπό μελέτη οργανισμό ήταν οι ακόλουθοι:

- Η βελτίωση της εσωτερικής οργάνωσης των υπηρεσιών του φορέα.
- Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων, καθώς επίσης και η ενδυνάμωση του αισθήματος ικανοποίησης των εργαζομένων.
- Η επίτευξη αλλαγής νοοτροπίας και κουλτούρα για το ανθρώπινο δυναμικό.
- Η γενικότερη βελτίωση της εικόνας του οργανισμού.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εν λόγω δράση σχεδιάστηκε, αναπτύχθηκε και υλοποιείται ακόμη και σήμερα από το ανθρώπινο δυναμικό που υπηρετεί στον Δήμο,

ενώ συντονισμός γίνεται από το Τμήμα Αποτελεσματικότητας και Ποιότητας της Διεύθυνσης Προγραμματισμού, Βιώσιμης Ανάπτυξης και Νέων Τεχνολογιών, κατόπιν συνεργασίας με τη Γενική Διεύθυνση του Δήμου Βόλου. Η δράση ξεκίνησε το 2010 και συνεχίζεται ακόμη και σήμερα με διαρκή εμπλουτισμό αυτών, αλλά και διαρκής αύξηση του εμπλεκόμενου προσωπικού, σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές που διαμορφώνονται από πρότυπα, όπως είναι για παράδειγμα το πρόγραμμα ΕΛΟΤ 1429:2008 και σύμφωνα με το Κοινό Πλαίσιο Αξιολόγησης (ΚΠΑ). Αρχικά, υπήρξε στάδιο πειραματικής εφαρμογής, όπου επιλέχθηκαν συγκεκριμένες μονάδες εφαρμογής του ISO και του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (ΚΠΑ) και εφαρμόστηκαν τα βήματα τα οποία προβλέπονται στα εν λόγω συστήματα. Στη συνέχεια, διαμορφώθηκε ομάδα Ποιότητας, η οποία όριζε Υπεύθυνους Ποιότητας ανά Διεύθυνση. Από το 2016 έως και σήμερα, ο Δήμος Βόλου προχώρησε στη διοργάνωση ενδοεπιχειρησιακών σεμιναρίων για το ανθρώπινο δυναμικό, επιδιώκοντας να καλύψει τις πραγματικές ανάγκες, σε συνεργασία, τόσο με δημόσιους, όσο και με ιδιωτικούς φορείς.

Ακολούθως, το 2017, δημιουργήθηκε ηλεκτρονική εφαρμογή διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων έργων, έτσι ώστε να γίνεται διαχείριση των έργων με τρόπο ενιαίο, με τους χρήστες να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης από διαφορετικά σημεία. Ακόμη, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω της εφαρμογής αυτής διασφαλίζεται ιχνηλασιμότητα, ασφάλεια των δεδομένων, καθώς επίσης και εξοικονόμηση πόρων. Την ίδια χρονιά, ο Δήμος Βόλου έλαβε πιστοποίηση των υπηρεσιών του, σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο πρότυπο ΕΛΟΤ EN ISO 9001:2015, έχοντας ως πεδίο εφαρμογής την διαχείριση των συγχρηματοδοτούμενων έργων. Περαιτέρω, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2018-2019, υπήρξε εφαρμογή της αυτοαξιολόγησης για τους εργαζομένους του Δήμου, αξιοποιώντας το εργαλείο του Κοινού Πλαισίου Αξιολόγησης (ΚΠΑ), ενώ κατά το 2019, υπήρξε θέσπιση, μέτρηση και παρακολούθηση των δεικτών απόδοσης σε υπηρεσίες του Δήμου.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στη βράβευση της καινοτομίας, η οποία έγινε το 2019, στα πλαίσια του θεσμού BRAVO SUSTAINABILITY DIALOGUE & AWARDS. Η βράβευση αυτή έχει στα πλαίσια του πυλώνα «Διακυβέρνηση», αλλά και στη θεματική ενότητα «Υπεύθυνη Λειτουργία». Θα πρέπει να τονισθεί ότι η εν λόγω πρωτοβουλία αποσκοπεί στην ανάδειξη, καθώς και στην επιβράβευση των καλύτερων πρακτικών οι οποίες και υλοποιούνται από τους οργανισμούς της χώρας

και σχετίζονται άμεσα με τους ευρύτερους στόχους που έχουν τεθεί και αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως επίσης και στην ενίσχυση δράσεων που επιδιώκουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής (Υπουργείο Εσωτερικών,2021).

2^η περίπτωση-Σύστημα καταγραφής ζητημάτων στην τραπεζική χρηματοδότηση επιχειρήσεων – Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών

Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύχθηκε από το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (ΕΒΕΑ), στα πλαίσια των ευρύτερων πρωτοβουλιών που αναλαμβάνει, προκειμένου να παρέχει αναβαθμισμένες πρωτοβουλίες προς τα μέλη τους, δηλαδή τις επιχειρήσεις. Ειδικότερα, διαμορφώθηκε ειδική πλατφόρμα, όπου όλες οι επιχειρήσεις είχαν τη δυνατότητα να προβούν στη καταχώρηση όλων των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, στα πλαίσια της χρηματοδότησης που επιδιώκουν να λάβουν από τα τραπεζικά ιδρύματα. Ουσιαστικά, το ΕΒΕΑ επιδιώκει να καταγράψει όλα τα ζητήματα τα οποία προκύπτουν κατά τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων από τις τράπεζες, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι τα επιμελητήρια δέχονται διαρκώς παράπονα από τις επιχειρήσεις που αφορούν την άρνηση των τραπεζικών ιδρυμάτων να χορηγήσουν ρευστότητα προς τις επιχειρήσεις, παρά το γεγονός ότι έχουν διαμορφωθεί σχετικά χρηματοδοτικά εργαλεία από την Ευρωπαϊκή Ένωση και παρέχονται και σχετικές εγγυήσεις από το κράτος (Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021).

Μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας, όλες οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να προβαίνουν σε γνωστοποίηση προβλημάτων, είτε καθυστερήσεων, οι οποίες δεν θεωρείται ότι οφείλονται σε δική τους έλλειψη, καθώς και στην κάλυψη των ελαχίστων προϋποθέσεων για την έγκριση, είτε την εκταμίευση χρηματοδότησης. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η ανταπόκριση των επιχειρήσεων στην εφαρμογή αυτή ήταν ιδιαίτερα μεγάλη, με τις επιχειρήσεις να εκφράζουν μέσα στη πλατφόρμα τις αιτήσεις για τα τραπεζικά δάνεια. Μέσω των προβλημάτων που καταγράφηκαν από τις επιχειρήσεις δόθηκε η δυνατότητα στο ΕΒΕΑ να ανταποκριθεί άμεσα στα παράπονα και εν συνεχεία προέβη, έχοντας συγκεκριμένα στοιχεία με το Υπουργείο Οικονομικών καθώς και με την Ένωση Τραπεζών, έτσι ώστε να μπορέσει να επιταχύνει, να διορθώσει, καθώς και να απλοποιήσει τις διαδικασίες αυτές (Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021).

Όσον αφορά τα βήματα εφαρμογής της καινοτομίας αρχικά υπήρξε αναγνώριση της ανάγκης καταγραφής, ομαδοποίησης, καθώς και επίλυσης των χρηματοδοτικών προβλημάτων, με τα οποία βρίσκονταν αντιμέτωπες οι επιχειρήσεις. Κατόπιν οδηγιών που δόθηκαν από το Κέντρο Διαλειτουργικότητας της ΑΑΔΕ, υπήρξε πειραματική υλοποίηση της πλατφόρμας, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση των ενδιαφερομένων μερών να συμμετάσχουν, χρησιμοποιώντας τους κωδικούς στο σύστημα TAXIS. Για την διάχυση των αποτελεσμάτων της δράσης αυτής υπήρξε σχετική ενημέρωση προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, έτσι ώστε να συμμετέχουν περισσότερο (Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών,2021).

3^η περίπτωση-Blue Lab-Κέντρο Επιχειρηματικής Καινοτομίας Γαλάζιας Ανάπτυξης

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στο Κέντρο Επιχειρηματικής Καινοτομίας για τη Γαλάζια Ανάπτυξης (Blue Lab), το οποίο και υλοποιήθηκε με ευθύνη του Δήμου Πειραιά το 2017. Ειδικότερα, όσον αφορά την καινοτομία του εν λόγω οργανισμού συνίσταται σε δύο βασικά χαρακτηριστικά. Το πρώτο αφορά την Γαλάζια Ανάπτυξη, η οποία βρίσκεται σε σύμπνοια με την αντίστοιχη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη του θαλάσσιου τομέα, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής οικονομίας. Περαιτέρω, το δεύτερο χαρακτηριστικό αφορά τη διάθεση προηγούμενης τεχνολογίας για την επιτάχυνση των επιχειρήσεων. Βασική στόχευση του Δήμου Πειραιά που προχώρησε στον σχεδιασμό του Κέντρου αυτού ήταν να διαμορφωθεί μια νέα δομή, η οποία και θα αποτελεί ένα δυναμικό εργαλείο στήριξης της επιχειρηματικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της Γαλάζιας Ανάπτυξης. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο Δήμος δεν προέβη σε πειραματική εφαρμογή της καινοτομίας, αλλά προχώρησε σε άμεση εφαρμογή αυτής (Blue Lab,2021).

Για το 2017, που ήταν και το πρώτο έτος λειτουργίας του Blue Lab, ο αριθμός των ωφελούμενων έφθασε τους 785, με τις τάσεις να είναι αυξητικές κατά τη διάρκεια των επομένων ετών. Επιπλέον, αποτελέσματα υπήρξαν και ως προς τη βελτίωση της εικόνας του Δήμου Πειραιά απέναντι προς τους δημότες του, καθώς μέσω της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας ενισχύεται το ανθρώπινο δυναμικό της πόλης, ενώ υπάρχει και ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας. Η εν λόγω πρωτοβουλία έλαβε το 1^ο Βραβείο «Πρόωθηση του Επιχειρηματικού Πνεύματος» του Ευρωπαϊκού Διαγωνισμού Πρόωθησης της Επιχειρηματικότητας του έτους 2018 (Blue Lab,2021).

Για την υλοποίηση της καινοτομίας αυτής, υπήρξε υλοποίηση της τεχνοοικονομικής μελέτης από τον Δήμο Πειραιά, ενώ ακολούθως υπήρξε προγραμματική μελέτη με τη Περιφέρεια Αττικής και στη συνέχεια προέκυψε ανάδοχος για την ίδρυση και λειτουργία του Blue Lab. Αναφορικά με τη χρηματοδότηση του εν λόγω έργου θα πρέπει να αναφερθεί ότι προέρχεται από πόρους της Περιφέρειας Αττικής. Προκειμένου η καινοτομία να μπορέσει να καταστεί βιώσιμη, πέρα από τη λήξη της χρηματοδότησης, η οποία ολοκληρώνεται το 2021, θα πρέπει να διασφαλιστούν οι κατάλληλοι ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο Δήμος Πειραιά από το 2014 έχει προβεί στον σχεδιασμό και την υλοποίηση πλήθους δράσεων, μέσω των οποίων επιδιώκεται να υπάρξει υποστήριξη της γαλάζιας επιχειρηματικότητας. Για παράδειγμα άλλες τέτοιες δράσεις ήταν η Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη, ο διαγωνισμός Καινοτομίας Blue Growth, το δίκτυο BLUACT κτλ. (Blue Lab,2021).

Η πρωτοβουλία Blue Lab, αποτέλεσε το πρώτο κέντρο στην Ελλάδα, το οποίο αποσκοπεί στην προώθηση και υποστήριξη της επιχειρηματικής καινοτομίας, η οποία αφορά κατ' αποκλειστικότητα τη Γαλάζια Ανάπτυξη. Μέσω της λειτουργίας του εργαστηρίου αυτού επιδιώκεται να δημιουργηθούν νέα επιχειρηματικά σχήματα, ιδέες και προϊόντα, με τους νέους να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν βοήθεια για τις επιχειρηματικές τους ιδέες, όπως επίσης και να εκπαιδευτούν και να πειραματιστούν σε τεχνολογίες όπως είναι οι αυτοματισμοί, καθώς και οι τρισδιάστατες εκτυπώσεις. Πέρα από την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, το εργαστήριο Blue Lab, προβαίνει σε αξιοποίηση του τεχνολογικού εξοπλισμού ευρύτερα προς όφελος της κοινωνίας. Ειδικότερα, η αξιοποίηση αυτή έγινε ορατή κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, η οποία βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Έτσι, ο Δήμος Πειραιά, προχώρησε στην ενίσχυση του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού της χώρας, δωρεάν, παρέχοντας ασπίδες προστασίας προσώπου, κάνοντας χρήση του τεχνολογικού εξοπλισμού. Ακόμη, στα πλαίσια και πάλι της πανδημίας αξιοποιείται ο εξοπλισμός αυτοματισμών που διαθέτει το εργαστήριο, έτσι ώστε να υπάρξει απολύμανση και αποστείρωση των χώρων, κάνοντας χρήση υπεριώδους ακτινοβολίας, όπως για παράδειγμα σε δημόσιες υπηρεσίες, νοσοκομεία, σχολεία κτλ. (Blue Lab,2021).

4^η περίπτωση-Smart City Δήμου Τρικκαίων

Η καινοτομία που αναπτύχθηκε από τον Δήμο Τρικκαίων σχετίζεται με την υλοποίηση και ενσωμάτωση μιας νέας δομής που αποτελεί Τμήμα και καλείται

«Αυτοτελές Τμήμα Έξυπνης Πόλης», με το εν λόγω Τμήμα να υπάγεται απευθείας στον ίδιο τον Δήμαρχο. Ειδικότερα, σχετικά με τους στόχους του εν λόγω Τμήματος, πρόκειται για την καταγραφή, την προτυποποίηση, την απλοποίηση, αλλά και την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών, όπως επίσης και τη στρατηγική διοίκηση, τον σχεδιασμό και τη διαχείριση έργων. Παράλληλα, η συγκεκριμένη δομή επιδιώκει να εφαρμόσει διοίκηση μέσω έργων στον οργανισμό, κατευθύνοντας άτομα σε ομάδες έργου μικρής διάρκειας, όπως επίσης και την εφαρμογή πληροφοριακών συστημάτων και πολιτικών στο σύνολο του Δήμου. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η καινοτομία αυτή αναπτύχθηκε, έτσι ώστε να υπάρξει αναδιοργάνωση του φορέα, καθώς και βελτίωση της επίδοσης του οργανισμού, αλλά και συλλογή δεδομένων κατά μήκος της πόλης (Smart Trikala,2021).

Η δράση αυτή υλοποιήθηκε από το 2015 και είχε ως χρόνο υλοποίησης τα δύο έτη. Κατά το στάδιο εφαρμογής αξιοποιήθηκαν εργαλεία όπως τα πρότυπα ISO 9001:2015 και ISO 37101, όπως επίσης εφαρμόστηκαν και πολιτικές ανοιχτών δεδομένων, ενώ ως προς το ανθρώπινο δυναμικό αξιοποιήθηκαν στελέχη τα οποία υπηρετούσαν στο πρώην τμήμα προγραμματισμού του Δήμου Τρικκαίων. Σχετικά με τα αποτελέσματα που προέκυψαν για τον οργανισμό, αυτά είναι τα ακόλουθα (Smart Trikala,2021):

- Βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών.
- Μετριασμός του κόστους των επιμέρους λειτουργιών.
- Αύξηση της προσβασιμότητας σε νέους χρήστες.
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της οργάνωσης.
- Αύξηση του αριθμού των χρηστών.
- Μείωση του αναγκαίου χρόνου εξυπηρέτησης.

5^η περίπτωση-Συμμαχία για την Επιχειρηματικότητα και την Ανάπτυξη στη Δυτική Ελλάδα-ΣΕΑΔΕ

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η καινοτομία που αναπτύχθηκε από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, η οποία επικεντρώνονταν στον σχεδιασμό και την παροχή υπηρεσιών, όντας μια οργανωτική καινοτομία. Ωφελούμενοι από την εφαρμογή της εν λόγω καινοτομίας ήταν οι Κυβερνητικοί φορείς, η κοινωνία των πολιτών, οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, καθώς επίσης και τα Εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα Πανεπιστήμια.

Ειδικότερα, η εν λόγω καινοτομία συνιστά μια άτυπη δικτύωση ανοιχτού τύπου που αφορά τους θεσμικούς φορείς της Δυτικής Ελλάδας, οι οποίοι και συνθέτουν ένα σύστημα καινοτομίας, έχοντας κοινή στόχευση την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω των αρχών του Small Business Act (SBA). Τα μέλη που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία αυτή διατηρούν πλήρως την ανεξαρτησία τους, ενώ αναπτύσσεται στενή συνεργασία μεταξύ τους. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το Δίκτυο αυτό είναι ένα μη κερδοσκοπικό συλλογικό σχήμα, το οποίο και διαμορφώθηκε στα πλαίσια του σχεδιασμού «Ευρωπαϊκή Επιχειρησιακή Περιφέρεια 2017-European Entrepreneurial Region 2017-EER 2017). Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η δράση αυτή ενισχύθηκε από την αρχή από το δίκτυο «Συμμαχία για την Επιχειρηματικότητα και Ανάπτυξη στη Δυτική Ελλάδα», όπου το εν λόγω δίκτυο αποτελείται από φορείς της Κεντρικής Κυβέρνησης, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της επιχειρηματικότητας, των ερευνητικών ιδρυμάτων, καθώς επίσης και ενδιαφερομένους πολίτες. Ειδικότερα, συμμετέχουν η Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, τρία επιμελητήρια που προέρχονται από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, τοπικοί φορείς βιομηχανίας του ΣΕΒ Πελοποννήσου & Δυτικής Ελλάδος, καθώς και το ΣΕΒΙΠΑ. Επιπλέον, συμμετέχουν ερευνητικά ιδρύματα της περιοχής, όπως επίσης και τοπικοί φορείς που ασχολούνται με την επιχειρηματικότητα, καθώς και ο Οργανισμός Enterprise Greece (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, 2021).

Αναφορικά με τους στόχους που υπηρετεί η εν λόγω καινοτομία, αυτοί είναι οι ακόλουθοι (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, 2021):

- Η προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικής κουλτούρας, καθώς επίσης και η ενίσχυση της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, καθώς και η διασφάλιση της επιχειρηματικής δεοντολογίας, κατά την άσκηση των επιχειρηματικών καθηκόντων των επιχειρήσεων.
- Η προώθηση συλλογικών πρωτοβουλιών, έτσι ώστε να υπάρξει μετριασμός του διοικητικού φόρτου, όπως επίσης και βελτίωση του νομικού πλαισίου, έτσι ώστε να διαμορφωθούν περισσότερο φιλικό προς την καινοτομία κανόνες, όπως επίσης και μια κοινή στρατηγική, έτσι ώστε να εντοπιστούν οι πιθανές δυσλειτουργίες που προκύπτουν κατά τη λειτουργία της αλυσίδας αξίας.
- Η διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία, καθώς και σε αντίστοιχες επενδυτικές πλατφόρμες,

έτσι ώστε να υπάρξει ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μέσω της ανταλλαγής και της μεταφοράς τεχνογνωσίας.

- Η παροχή πληροφόρησης και συμβουλευτικής, όπως επίσης και η προώθηση ορισμένων στοχευμένων παρεμβάσεων, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις να αποκτήσουν εξωστρέφεια.
- Η βελτίωση και αναβάθμιση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης, αλλά και η περαιτέρω ενδυνάμωση των δεξιοτήτων των στελεχών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Η περαιτέρω ενίσχυση του πνεύματος της συνεργατικότητας, καθώς και η ενίσχυση των επιχειρηματικών αξιών και ικανοτήτων.
- Η διασύνδεση της ερευνητικής δραστηριότητας με την παραγωγή, επιδιώκοντας να υπάρξει προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Συμπράξεις Δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων

4.1 Γενικά

Το κεφάλαιο αυτό επιχειρεί να εξετάσει τις συμπράξεις των δημοσίων οργανισμών με τις επιχειρήσεις. Αρχικά προσδιορίζεται η έννοια των συμπράξεων, καθώς και η αναγκαιότητα αυτών, στα πλαίσια ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, όπου αυξάνονται οι οικονομικές και κοινωνικές πιέσεις. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στα είδη των συμπράξεων που υπάρχουν. Ακολούθως, μελετώνται τα οικοσυστήματα των επιχειρήσεων και των δημοσίων οργανισμών που διαμορφώνονται στο σύγχρονο κόσμο και το είδος των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους. Παράλληλα, μελετάται ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η ψηφιακή καινοτομία στις συμπράξεις αυτές, ενώ αναδεικνύονται και τα οφέλη που απορρέουν από τις συμπράξεις μεταξύ των δημοσίων οργανισμών και των επιχειρήσεων. Τέλος, παρουσιάζεται ο ρόλος που διαδραματίζει η καινοτομία στις συμπράξεις, ενώ μελετώνται και ορισμένες καλές πρακτικές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στην ελληνική πραγματικότητα.

4.2 Η έννοια των συμπράξεων

Σύμφωνα με τα όσα προβλέπει ο Νόμος 3389/2005, οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) αφορούν την περιγραφή του θεσμού που προσδιορίζει το πλαίσιο συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα ξεκίνησαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 από το Ηνωμένο Βασίλειο, επιδιώκοντας μέσω αυτών να υπάρξει εξυγίανση των δημοσιονομικών μεγεθών της χωρίς όμως την ίδια στιγμή να υπάρχουν περιορισμοί που αφορούν την υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατόπιν σχετικής νομοθετικής διάταξης προβλέπονταν να υπάρξει συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην χρηματοδότηση έργων που ανήκαν στον Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Το σχήμα αυτό χρηματοδότησης για την εποχή του ήταν ιδιαίτερα καινοτόμο. Η πρακτική

αυτή στο Ηνωμένο Βασίλειο κρίθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένη και δεν άργησε να εφαρμοστεί και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς δημιουργούνταν οφέλη όπως ήταν η αύξηση της αποδοτικότητας, καθώς επίσης και ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής χρησιμότητας των έργων που υλοποιούνταν.

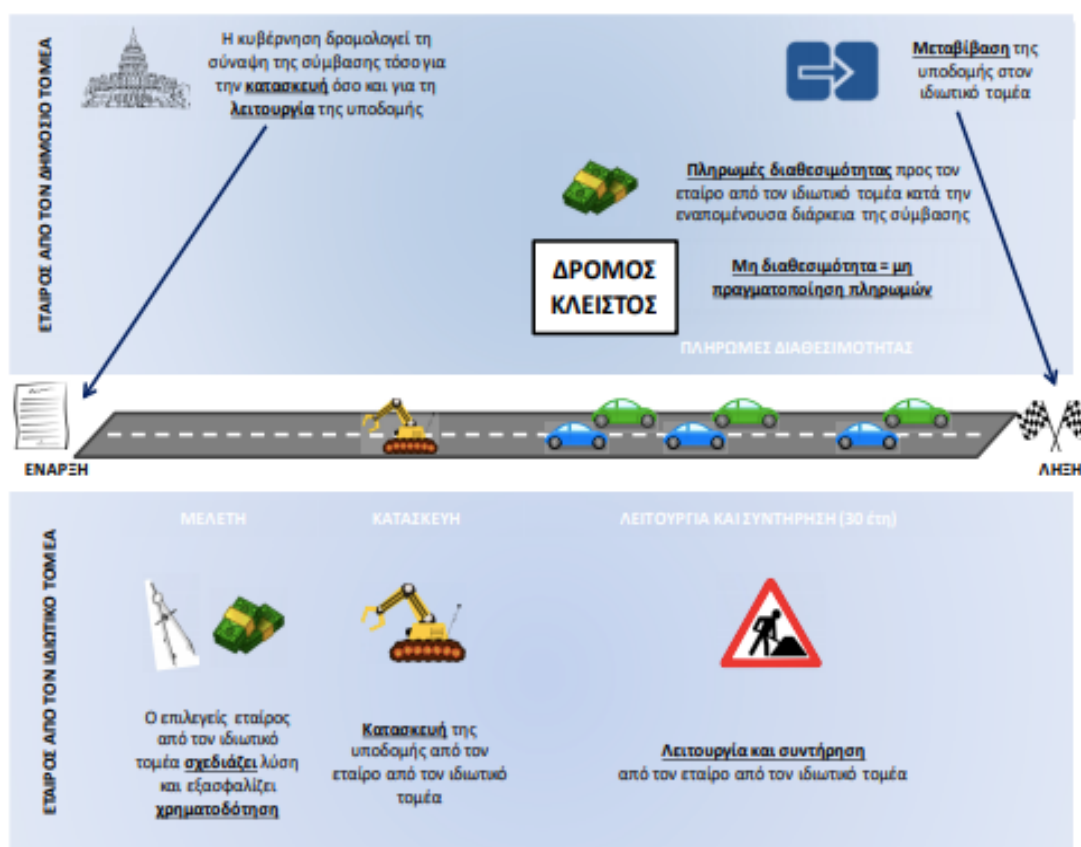
Στη συνέχεια και ενώ το ΣΔΙΤ έβρισκε διαρκώς εφαρμογές, προσεγγίστηκε εννοιολογικά από την Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά το γεγονός ότι δεν υπήρξε συγκεκριμένος εννοιολογικός προσδιορισμός, αλλά γινόταν λόγος για συνεργασίες μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, έτσι ώστε να μπορέσει να διασφαλιστεί χρηματοδότηση, κατασκευή, ανακαίνιση, διαχείριση, είτε συντήρηση μιας υποδομής, αλλά και παροχή υπηρεσίας. Σε επίπεδο Ε.Ε. οι μορφές αυτές συνεργασίας, υπάγονται στη δικαιοδοσία των γενικών διατάξεων που αφορούν τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί συμβάσεων, ενώ στην Ελλάδα προσδιορίζονται από συγκεκριμένο νομικό σχήμα. Σύμφωνα με τον Ν. 3389/2005, οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα προσδιορίζονται ως οι συμφωνίες συνεργασίας από επαχθή αίτια, οι οποίες αποτελούν έγγραφες συμβάσεις και συνάπτονται μεταξύ κάποιου δημόσιου φορέα και ιδιωτικών νομικών προσώπων. Αντικείμενο των συμβάσεων αυτών μπορεί να είναι η εκτέλεση έργων, είτε η παροχή υπηρεσιών. Πρόκειται ουσιαστικά για μακροχρόνιες συνεργασίες που αναπτύσσονται μεταξύ του κράτους και των ιδιωτών, μέσω των οποίων επιδιώκεται η διασφάλιση χρηματοδότησης, όπως επίσης και η κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία μιας υποδομής, είτε η παροχή μιας υπηρεσίας σε πλήθος διαφορετικών τομέων της οικονομίας.

Εναλλακτικά, ο Καλογήρου (2007), αναφέρει ότι οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), αποτελούν μορφές συνεργασίας που αναπτύσσουν οι δημόσιες αρχές με επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με την ίδια προσέγγιση, οι συμπράξεις αυτές έχουν ως σκοπό την εξασφάλιση του σχεδιασμού, της χρηματοδότησης, της κατασκευής, της διαχείρισης, της λειτουργίας, της ανακαίνισης, είτε της συντήρησης δημοσίων υποδομών, όπως επίσης και την παροχή υπηρεσιών σε διάφορους τομείς της εθνικής οικονομίας. Περαιτέρω, σύμφωνα με την προσέγγιση που γίνεται από το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού (Ειδική Γραμματεία Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα), οι Συμπράξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) αποτελούν συμβάσεις που θεωρούνται μακροχρόνιες και

συνάπτονται μεταξύ ενός δημοσίου και ενός ιδιωτικού φορέα, έχοντας ως σκοπό την εκτέλεση έργων, είτε την παροχή αντίστοιχων υπηρεσιών.

Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι διάφορες φάσεις που περιλαμβάνει μια ΣΔΙΤ.

Σχήμα 1: Διάφορες φάσεις που περιλαμβάνει μια ΣΔΙΤ¹

Οι ρόλοι που επιτελούν τόσο ο δημόσιος τομέας, όσο και ο ιδιωτικός τομέας προσδιορίζονται με σαφήνεια, με τον δημόσιο τομέα να προβαίνει στον καθορισμό των προδιαγραφών του έργου, ενώ είναι υπεύθυνος και για τη διενέργεια διαγωνισμών, έτσι ώστε να επιλεγεί ο κατάλληλος ιδιωτικός φορέας. Ακόμη, ο δημόσιος τομέας έχει ως αρμοδιότητα στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής την αξιολόγηση των προσφορών που υποβάλλονται από τον ιδιωτικό φορέα. Από την άλλη, ο ιδιωτικός τομέας είναι υπεύθυνος για την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών, όπως επίσης και για την

¹ Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2018). Συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην ΕΕ: Πολλαπλές αδυναμίες και περιορισμένα οφέλη-Ειδική έκθεση (υποβαλλόμενη δύναμι του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ). Διαθέσιμο στο:

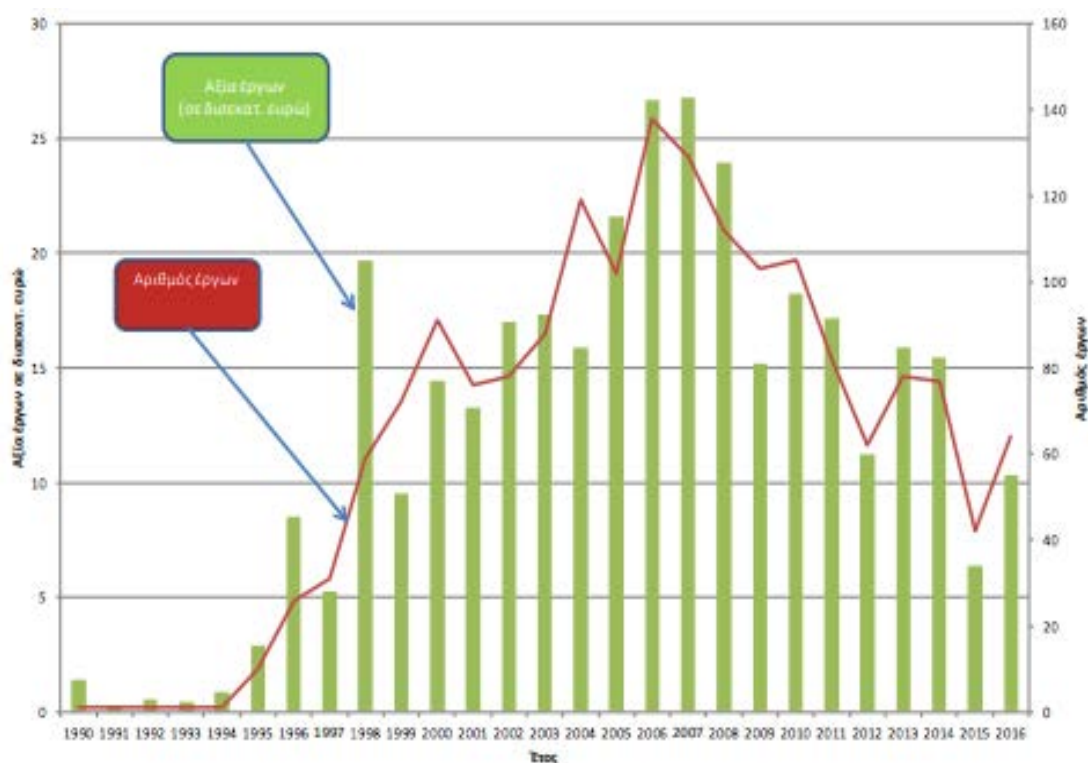
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_09/SR_PPP_EL.pdf [Πρόσβαση 11

Ιανουαρίου 2021].

κατασκευή του έργου, αλλά και για την εξασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης. Ακόμη, ο ιδιωτικός τομέας είναι υπεύθυνος για την συντήρηση, την διαχείριση, αλλά ακόμη και για τη λειτουργία του έργου. Τα οφέλη που απορρέουν από την συνεργασία αυτή είναι ποικίλα και σημαντικά, καθώς αξιοποιείται η τεχνογνωσία και η αποτελεσματικότητα που χαρακτηρίζει τον ιδιωτικό τομέα, ενώ από την άλλη, το δημόσιο διατηρεί έναν ισχυρό εποπτικό ρόλο. Μέσω της σύμπραξης αυτής μπορούν και κατασκευάζονται ποιοτικά έργα, ενώ παρέχονται προς τους πολίτες υψηλού επιπέδου υπηρεσίες. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι και το γεγονός ότι μέσω των συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, ενισχύεται η οικονομική ανάπτυξη, καθώς μοχλεύονται ιδιωτικοί πόροι σε έργα που είναι αναπτυξιακά και δημιουργείται πολλαπλασιαστικό όφελος. Τέλος, δεν θα πρέπει να παραβλέπετε το γεγονός ότι στην σύμπραξη αυτή, ο δημόσιος τομέας διατηρεί την ιδιοκτησία των παγίων, έχοντας ένα σαφή ρυθμιστικό και εποπτικό ρόλο και έτσι διαμορφώνονται ευκαιρίες για την υλοποίηση δημοσίων έργων, ακόμη και σε περιόδους όπου επικρατούν αυστηρές δημοσιονομικές συνθήκες.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της αγοράς ΣΔΙΤ στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τη διάρκεια της περιόδου 1990 έως και 2016. Από το εν λόγω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι μετά το 1995 άρχισε να αναπτύσσεται η αγορά αυτή, με τις μεγαλύτερες επενδύσεις να λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της περιόδου 2005-2008. Η οικονομική κρίση επηρέασε και την ανάπτυξη των ΣΔΙΤ, καθώς κινήθηκαν πτωτικά, ενώ μετά το 2015, διαπιστώνεται και πάλι μια μικρή τάση ανάκαμψης. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι περισσότερες επενδύσεις σε έργα ΣΔΙΤ πραγματοποιήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ισπανία, στη Γερμανία, στη Πορτογαλία, καθώς επίσης και στη Γαλλία. Ακόμη, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πολλά από τα έργα ΣΔΙΤ συνδυάζουν χρηματοδοτήσεις τους με πόρους που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια μιας περισσότερο αποτελεσματικής χρηματοδότησης. Ουσιαστικά, διαπιστώνεται μια τάση μόχλευσης πόρων από τον ιδιωτικό τομέα μέσω των Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα.

Διάγραμμα 1: Αγορά ΣΔΙΤ στην Ε.Ε. 1990-2016²

4.3 Είδη συμπράξεων

Λαμβάνοντας υπόψη την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ΣΔΙΤ θεσμοθετημένου τύπου: Οι συμπράξεις της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν την δημιουργία ενός νέου φορέα, είτε την είσοδο του ιδιώτη επενδυτή σε υφιστάμενο φορέα. Στην περίπτωση αυτή, η Κυβέρνηση, καθώς και οι ιδιωτικές εταιρείες αναλαμβάνουν την συνυπευθυνότητα, καθώς και την συνιδιοκτησία που αφορούν την παροχή υπηρεσιών. Ουσιαστικά, στις περιπτώσεις αυτές, οι φορείς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, ενώνουν τις διαθέσιμες δυνάμεις τους, έτσι ώστε να μπορέσουν να δημιουργήσουν κοινό όφελος. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα σχήματα αυτά μπορεί να συμμετέχουν και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Οι φορείς αυτοί είτε προβαίνουν στον

²Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2018). *Συμπράξεις δημοσίου-ιδιωτικού τομέα στην ΕΕ: Πολλαπλές αδυναμίες και περιορισμένα οφέλη-Ειδική έκθεση (υποβαλλόμενη δύναμη του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ)*. Διαθέσιμο στο:

https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_09/SR_PPP_EL.pdf [Πρόσβαση 11 Ιανουαρίου 2021].

σχηματισμό μιας νέας εταιρείας, είτε αναλαμβάνουν από κοινού την ιδιοκτησία μιας υφιστάμενης εταιρείας, η οποία παρέχει μια υπηρεσία. Τα έργα της κατηγορίας αυτής είναι συνήθως έργα αστικής ανάπτυξης και μπορούν και λειτουργούν και σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Klijn & Teisman,2000).

- ΣΔΙΤ καθαρά συμβατικού τύπου: Στην περίπτωση αυτή, η σύμπραξη μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στηρίζεται αποκλειστικά σε συμβατικούς δεσμούς. Ουσιαστικά, μέσω της συμφωνίας που συνάπτεται δίνεται η δυνατότητα στον ιδιωτικό οργανισμό να προβεί στην ανάπτυξη του έργου υποδομής, διατηρώντας το και λειτουργώντας το με τρόπο που θεωρείται αποδοτικός, έως ότου γίνει εκ νέου μεταβίβαση στον δημόσιο τομέα (Osborne,2000). Θα πρέπει να αναφερθεί ότι μια παραχώρηση λαμβάνει τη μορφή ενός σχεδίου, όπου οι ιδιωτικοί φορείς σχεδιάζουν, χρηματοδοτούν και προχωρούν στην κατασκευή ενός δημοσίου έργου. Παράλληλα, τμήμα της παραχώρησης αποτελούν η ιδιωτική συντήρηση, καθώς επίσης και η εκμετάλλευση, με την συμφωνία αυτή να αφορά κυρίως έργα ανάπτυξης υποδομών και για το λόγο αυτό μπορεί να εφαρμόζεται σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Στην περίπτωση της Ελλάδος, οι τομείς στους οποίους υπάρχει ενδιαφέρον για να αναπτυχθούν ΣΔΙΤ και σε αρκετούς από αυτούς έχουν ήδη αναπτυχθεί θεωρείται ότι είναι οι ακόλουθοι (ΣΔΙΤ,2021):

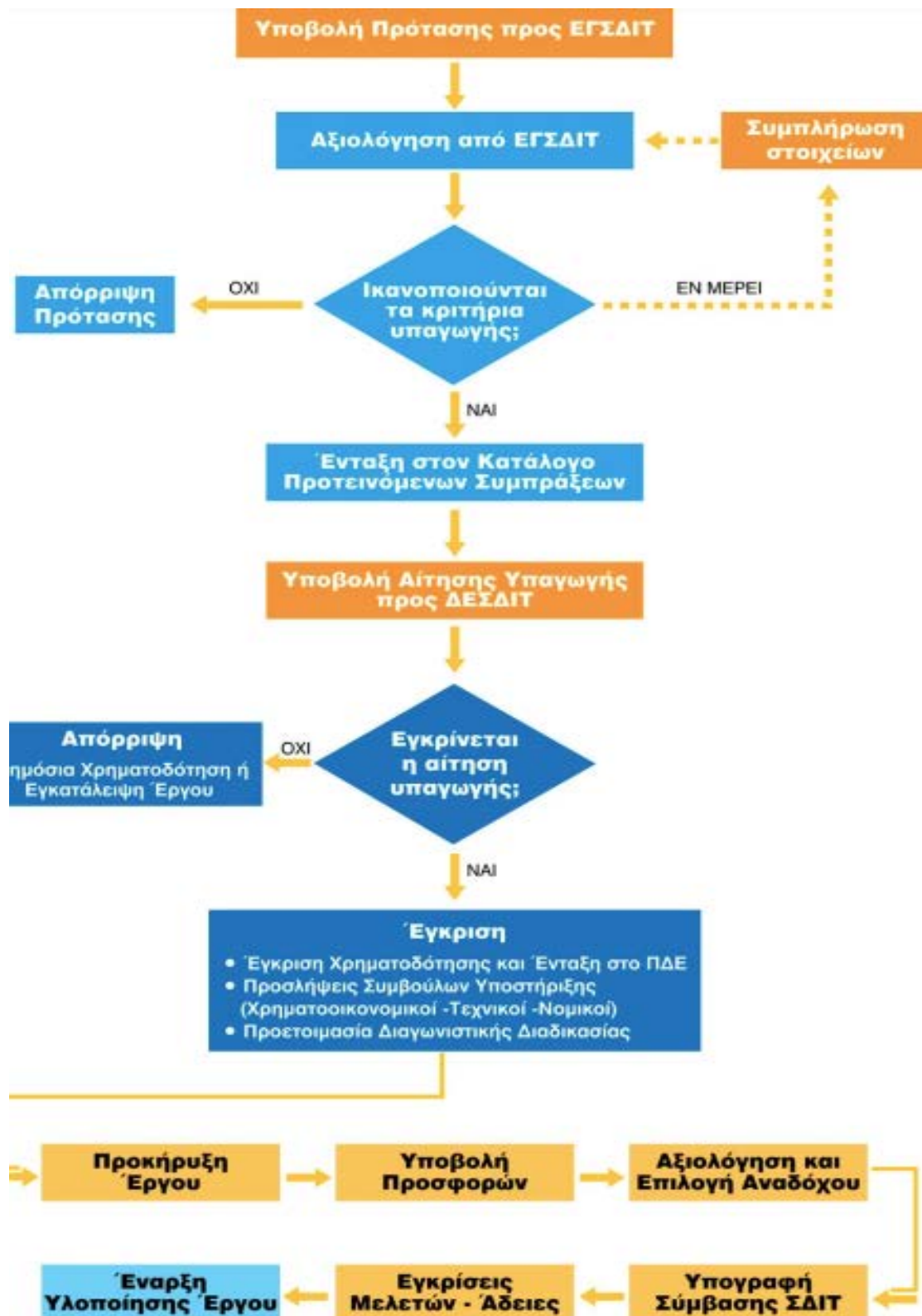
- Περιβάλλον-απορρίμματα: Στον τομέα αυτό προωθούνται έργα διαχείρισης απορριμμάτων, καθώς επίσης και άλλα περιβαλλοντικά έργα.
- Ενέργεια: Θα πρέπει να αναφερθεί ότι στον τομέα της ενέργειας, αφενός δίνεται έμφαση στην παραγωγή ενέργειας που προέρχεται από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, αφετέρου δε, στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων του δημοσίου τομέα. Ουσιαστικά, επιδιώκεται να υπάρξει αύξηση της «πράσινης» ενέργειας στην εγχώρια παραγωγή και κατανάλωση, καθώς επίσης και η βέλτιστη δυνατή διαχείριση

ενέργειας, η οποία θα μπορέσει να οδηγήσει στην εξοικονόμηση πόρων στη δημόσια διοίκηση.

- Αστική ανάπλαση: Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών, σε συνεργασία με την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία JESSICA, προωθήθηκαν έργα αστικής ανάπλασης μέσω ΣΔΙΤ, σε ολόκληρη τη χώρα. Ουσιαστικά, τα έργα αυτά συνέβαλαν στο να δημιουργηθούν μακροπρόθεσμα νέα κέντρα εσόδων για τις πόλεις.
- Τουρισμός: Μέσω των έργων ΣΔΙΤ προωθούνται έργα που μπορούν να δημιουργήσουν, είτε να αναβαθμίσουν την τουριστική υποδομή που υπάρχει σε ολόκληρη τη χώρα.
- Ψηφιακή σύγκλιση-νέες τεχνολογίες: Στον τομέα της ψηφιακής σύγκλισης και των νέων τεχνολογιών πληροφορικής μπορεί να υπάρξει η δυνατότητα ανάπτυξης σημαντικού αριθμού έργων ΣΔΙΤ, για τα οποία μπορεί να υπάρξουν και σχετικές συνέργειες με αντίστοιχα Ευρωπαϊκά Προγράμματα. Ουσιαστικά, τα έργα αυτά μπορούν να συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης, όπως επίσης και στην αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται προς τον πολίτη, αλλά και στην περαιτέρω ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.
- Μεταφορές: Τα έργα ΣΔΙΤ που αναπτύσσονται στον τομέα των μεταφορών επικεντρώνονται στην αναβάθμιση των εμπορικών και επιβατικών λιμένων, όπως επίσης και αντίστοιχα αερολιμένων. Ακόμη, τα έργα αυτά εστιάζουν στη δημιουργία διαμετακομιστικών κέντρων τα οποία μπορούν να ενταχθούν σε έναν ευρύτερο στρατηγικό σχεδιασμό, αλλά και γενικότερα στη δημιουργία νέων υποδομών στον κρίσιμο τομέα των μεταφορών, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι τα έργα αυτά επιδρούν και σε άλλους κλάδους της οικονομίας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η διαδικασία που ακολουθεί για τις Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα στην ελληνική πραγματικότητα.

Διάγραμμα 2: Προκαταρκτικά στάδια ΣΔΙΤ³

³ ΣΔΙΤ (2021). *Συμπράξεις Δημόσιου & Ιδιωτικού Τομέα*. Διαθέσιμο στο: <http://www.sdit.mnec.gr/> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2021].

Όπως προβλέπεται από τον Ν. 4635/2019, όλα τα έργα Συμπράξεων Ιδιωτικού και Δημοσίου Τομέα θεωρείται ότι αποτελούν «Στρατηγικές Επενδύσεις». Με τον τρόπο αυτό, τα έργα αυτά καρπώνονται ωφέλειες μέσω μιας ταχείας διαδικασίας αδειοδότησης. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον συγκεκριμένο νόμο, όλες οι διαδικασίες αδειοδότησης των έργων ΣΔΙΤ, βρίσκονται υπό την εποπτεία και τον συντονισμό της Διεύθυνσης Στρατηγικών Επενδύσεων του αρμόδιου Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, ενώ υπάρχει πρόβλεψη για απευθείας έκδοση των αδειών δόμησης για τα έργα ΣΔΙΤ από τη Γενική Διεύθυνση Στρατηγικών Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Περαιτέρω, σύμφωνα με τον προαναφερθέντα νόμο υπάρχει πρόβλεψη έτσι ώστε σε περίπτωση ανεύρεσης αρχαιοτήτων κατά τη διάρκεια της κατασκευής, οι αρχαιολογικές υπηρεσίες και το Υπουργείο Πολιτισμού κατ'επέκταση, εντός χρονικού διαστήματος 90 ημερών να υποδείξουν τρόπους συνέχισης των εργασιών και να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η προστασία των αρχαιοτήτων αυτών.

4.4 Καλές πρακτικές συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα

Πλήθος χωρών έχουν προβεί σε μεγάλο αριθμό συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, με τον βαθμό επιτυχίας όμως μεταξύ αυτών να διαφέρει, εξαιτίας μιας σειράς παραμέτρων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι παράγοντες επιτυχίας σε ορισμένες χώρες που έχουν εφαρμόσει συμπράξεις ιδιωτικού και δημοσίου τομέα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Καλές πρακτικές στην Ευρώπη

Η περίπτωση της Μεγάλης Βρετανίας

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μελέτη που έγινε στην Μεγάλη Βρετανία και αφορούσε τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και έλαβε χώρα στους άμεσα εμπλεκόμενους με την υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προέκυψαν διαπιστώθηκε ότι ένας στους τέσσερις που συμμετείχε θεωρεί ότι η επιτυχία των ΣΔΙΤ σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα που διέπει τις δημόσιες συμβάσεις. Ακόμη, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, η επιτυχής ολοκλήρωση των συμπράξεων αυτών συνδέεται άμεσα με την διαφάνεια που χαρακτηρίζεται τις διαδικασίες που ακολουθούνται, όπως επίσης και με τον καλά

οργανωμένο δημόσιο τομέα, ο οποίος διασφαλίζει την ορθή και αποτελεσματική υλοποίηση των έργων. Ακόμη, ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας θεωρείται η κοινωνική αποδοχή που υπάρχει για τα συγκεκριμένα έργα, αλλά και ο καταμερισμός που γίνεται μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Περαιτέρω, περίπου το 10% των συμμετεχόντων στην ίδια έρευνα εκτιμούν ότι η παροχή εγγυήσεων από το κράτος οδηγούν σε επιτυχία των Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα. Ουσιαστικά, οι εγγυήσεις αυτές αφορούν την ομαλή διεξαγωγή των έργων, καθώς και την παροχή κινήτρων πολλαπλών ωφελειών, δηλαδή ουσιαστικά επιχειρηματικών κινήτρων (Hardcastle,2007).

Η περίπτωση της Ολλανδίας

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι Συμπράξεις Ιδιωτικού και Δημοσίου Τομέα στην Ολλανδία δεν έχουν κάποια ξεχωριστή μορφή ως προς την υλοποίηση αυτών, αλλά ουσιαστικά γίνεται προσαρμογή αυτών στις εκάστοτε οργανωτικές δομές. Η απουσία των οργανωτικών δομών αυτών συμβάλλει στη μείωση των εξόδων συναλλαγών που προκύπτουν κατά την εφαρμογή των συμπράξεων. Στην Ολλανδία, οι ΣΔΙΤ αναπτύχθηκαν κατόπιν σχετικών πιέσεων που προέκυψαν για μείωση του ρόλου του κράτους, ενώ τα περισσότερα έργα αναπτύσσονται κατόπιν «χαλαρών» οργανωτικών σχέσεων μεταξύ των εταιρών που συμμετέχουν (Klijn et al.,2007). Παράδειγμα επιτυχούς έργου ΣΔΙΤ στην Ολλανδία είναι η σήραγγα Coen που κατασκευάστηκε στο Άμστερνταμ και υπήρξε μεγάλη κατανομή ρίσκου μεταξύ του δημοσίου και ιδιωτικού φορέα, ενώ υπήρξε και αποτελεσματική κατανομή του χρόνου όπως και επιτυχημένη αντιμετώπιση των νομικών ζητημάτων (Liyanaga,2016).

Καλές πρακτικές στην Ελλάδα

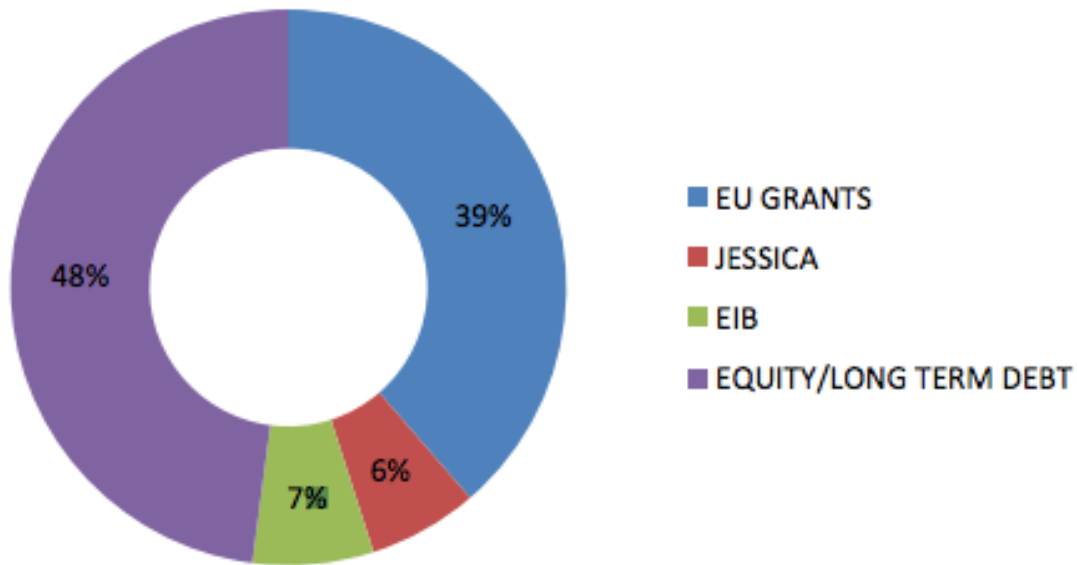
Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2009-2019, υλοποιήθηκαν 14 συμβάσεις έργων ΣΔΙΤ, η συνολική αξία των οποίων προσέγγισε τα 822 εκατομμύρια ευρώ. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα έργα αυτά:

- Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Απορριμμάτων Νομού Σερρών.
- Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.
- Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Ηπείρου.

- Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας.
- Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Πελοποννήσου.
- Τηλεματική Αστικών Συγκοινωνιών Αττικής.
- Ηλεκτρονικό Εισιτήριο Αστικών Συγκοινωνιών Αττικής.
- Κατασκευή 24 συνολικά σχολικών μονάδων στην Αττική, το οποίο υλοποιήθηκε σε δύο φάσεις, με την πρώτη να περιλαμβάνει την κατασκευή 14 σχολικών μονάδων και τη δεύτερη φάση να περιλαμβάνει την κατασκευή επιπλέον 10 σχολικών μονάδων.
- Κατασκευή 7 πυροσβεστικών σταθμών σε ολόκληρη τη χώρα.
- Τήρηση ψηφιακών πρακτικών των συνεδριάσεων των δικαστηρίων.
- Έργο ανάπτυξης ευρυζωνικών υποδομών σε αγροτικές «λευκές» περιοχές της Ελληνικής επικράτειας, το οποίο και υλοποιήθηκε σε τρεις φάσεις.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή της χρηματοδότησης των 822 εκατομμυρίων ευρώ που δόθηκαν στα πλαίσια υλοποίησης των έργων που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Διάγραμμα 3: Τρόπος χρηματοδότησης ΣΔΙΤ κατά τη διάρκεια της περιόδου 2009-2019

Από το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι στα ανωτέρω έργα ΣΔΙΤ, περίπου το 40% της συνολικής χρηματοδότησης προήλθε από πόρους του ΕΣΠΑ, ενώ τα υπόλοιπα χρήματα διατέθηκαν μέσω της ιδιωτικής χρηματοδότησης. Σχετικά με την ιδιωτική χρηματοδότηση θα πρέπει να αναφερθεί ότι προήλθε κατά 394 εκατομμύρια ευρώ από ίδια και δανειακά κεφάλαια εμπορικών ελληνικών τραπεζών, ενώ 58 εκατομμύρια ευρώ προήλθαν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και 52 εκατομμύρια ευρώ από την αξιοποίηση του χρηματοδοτικού εργαλείου JESSICA.

Στη συνέχεια αναφέρονται ορισμένες ακόμη καλές πρακτικές Συμπράξεων Ιδιωτικού και Δημοσίου Τομέα στην Ελλάδα, με τα έργα αυτά να βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής, είτε στο στάδιο της μελέτης (ΣΔΙΤ,2020).

1) Αναβάθμιση της Ανατολικής Εσωτερικής Περιφερειακής Θεσσαλονίκης με ΣΔΙΤ

Το έργο αυτό ανήκει στον τομέα των μεταφορών και έχει προϋπολογισμό 373.000.000€, με τη συνολική διάρκεια της σύμβασης να ανέρχεται σε τριάντα έτη. Σχετικά με τον τύπο του έργου, πρόκειται για πληρωμές διαθεσιμότητας, ενώ το είδος της διαγωνιστικής διαδικασίας θεωρείται ανταγωνιστικός διάλογος. Η διάρκεια κατασκευής του έργου εκτιμάται σε τέσσερα χρόνια (4), ενώ η διάρκεια λειτουργίας σε 26. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο συγγραφής της παρούσας

εργασίας, το έργο βρίσκονταν στο στάδιο της προετοιμασίας της πρώτης φάσης του διαγωνισμού.

2) Δημιουργία κέντρου καινοτομίας στην Αθήνα

Το έργο αυτό βρίσκεται επίσης κατά τη συγγραφή της παρούσας εργασίας στο στάδιο της προετοιμασίας της πρώτης φάσης του διαγωνισμού, ενώ η έγκριση ΔΕΣΔΙΤ, δόθηκε τον Απρίλιο του 2020. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται σε 58.500.000€, με τη διάρκεια της σύμβασης να ανέρχεται σε 30 έτη, εκ των οποίων τα τρία έτη αφορούν την κατασκευή του έργου και τα υπόλοιπα 27 έτη αφορούν τη λειτουργία του. Τέλος, να σημειωθεί ότι ο τύπος του έργου αφορά τις πληρωμές διαθεσιμότητας, ενώ το είδος της ανταγωνιστικής διαδικασίας είναι ανταγωνιστικός διάλογος.

3) Κτίριο εξατομικευμένης ιατρικής του Ιδρύματος Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών

Το έργο αυτό περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, την κατασκευή, καθώς και τη χρηματοδότηση, συντήρηση, λειτουργία, καθώς και τη προμήθεια εξοπλισμού για την κατασκευή κτιρίου παροχής υπηρεσιών εξατομικευμένης ιατρικής. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο έργο αυτό συμμετέχει και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, παρέχοντας τεχνική βοήθεια, ενώ μπορεί να λειτουργήσει και ως χρηματοδότης του έργου. Η διάρκεια της σύμβασης είναι έντεκα έτη (11), εκ των οποίων το ένα έτος αφορά την κατασκευαστική περίοδο του κτιρίου. Όσον αφορά τη δαπάνη του έργου, εκτιμάται σε 58,5 εκατομμύρια ευρώ.

4) Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης

Πρόκειται για το έργο που αφορά την κατασκευή του Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτη (BOAK) και συγκεκριμένα το τμήμα Χερσόνησος-Νεάπολη. Το κόστος επένδυσης προσεγγίζει τα 300 εκατομμύρια ευρώ και συγκεκριμένα 295 εκατομμύρια ευρώ, με τη διάρκεια σύμβασης να ανέρχεται στα 26 έτη και τον χρόνο κατασκευής τα 4 έτη. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι εκδηλώθηκε ισχυρό επενδυτικό ενδιαφέρον από πέντε ελληνικά και διεθνή σχήματα.

4.5 Business Clusters και σύμπραξη με δημοσίου φορείς

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί η έννοια των Συνεργατικών Σχηματισμών Καινοτομίας (Cluster Καινοτομίας), όπου πρόκειται για ένα σύνολο από «συναγωνιστικές» επιχειρήσεις, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν ως προς το μέγεθός τους και συνδέονται σε μια αλυσίδα προστιθέμενης αξίας, έχοντας κοινούς προμηθευτές και πελάτες. Οι επιχειρήσεις αυτές μπορεί να έχουν συσταθεί μόλις, να είναι μικρές, πολύ μικρές ή μεσαίες και μεγαλύτερες, ενώ μπορεί πέρα της μεταξύ τους σύνδεσης να αναπτύσσουν συνεργασία με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, όπως και με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών (Κατσίκης κ.α.,2006). Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι συνεργατικοί αυτοί σχηματισμοί αναπτύσσονται ως επί το πλείστον περίξ ενός κλάδου οικονομικής δραστηριότητας, όπως για παράδειγμα μπορεί να είναι ο κλάδος των τροφίμων, είτε ο κλάδος της πληροφορικής, αλλά και σε ορισμένους κλάδους που διατηρούν μεταξύ τους αλληλοσυμπληρωματικότητα. Βασικό χαρακτηριστικό των Συνεργατικών Σχηματισμών αποτελεί η γεωγραφική συγκέντρωση τους, ενώ αρκετές φορές προβαίνουν στην ανάλυση από κοινού στρατηγικών, έχοντας πρόσβασης σε κοινές εγκαταστάσεις. Εντός των Συνεργατικών Σχηματισμών λαμβάνει χώρα μεταφορά πληροφοριών, ενώ στις περιοχές που αναπτύσσονται υπάρχει σημαντική κοινωνική και πληθυσμιακή πυκνότητα (Κλαδά,2012).

Περαιτέρω, από τις πλέον συνήθεις ερμηνείες για τον Συνεργατικό Σχηματισμό (Cluster), έγινε από τον Porter, ο οποίος και υποστηρίζει ότι το Cluster αποτελεί μια γεωγραφική συγκέντρωση ομάδων επιχειρήσεων που αλληλοσχετίζονται, καθώς και αντίστοιχων οργανισμών, οι οποίες συνδέονται εξαιτίας της δραστηριοποίησής τους σε κοινό πεδίο (Martin & Sunley,2002). Σχετικά με τους δεσμούς που αναπτύσσονται μεταξύ των επιχειρήσεων, αυτοί μπορεί να είναι κάθετοι, εντός της ίδιας αλυσίδας αξίας, ενώ συνεργασίες μπορεί να υπάρξουν και σε διαφορετικές φάσεις παραγωγής. Σχετικά με την οριζόντια συνεργασία αυτή μπορεί να αφορά για παράδειγμα την από κοινού ανάπτυξη δραστηριοτήτων, όπως είναι για παράδειγμα η διαμόρφωση μιας από κοινού στρατηγικής προώθησης (Κατσίκης κ.α.,2006).

Στα πλαίσια της ανάπτυξης μιας περιοχής, έμφαση δίνεται από τους τοπικούς φορείς, στην ανάπτυξη των Cluster, ενώ συνάμα αυτά μπορούν να αποτελέσουν για

τους επιχειρηματίες τα πλέον κατάλληλα σημεία χωροθέτησης της επιχείρησής τους. Η ανάπτυξη και ενδυνάμωση των Cluster δύναται να δημιουργήσει ιδιαίτερα πλεονεκτήματα σε μια περιοχή που λαμβάνει χώρα. Ειδικότερα, τα Cluster έχουν την ικανότητα να συγκεντρώνουν ικανότητες που σχετίζονται με την καινοτομία, με τις ικανότητες αυτές να αφορούν έναν συγκεκριμένο κλάδο επιχειρήσεων, είτε υπηρεσιών, είτε προϊόντων. Παράλληλα, στις δομές αυτές διατηρείται υψηλό επίπεδο ανταγωνισμού μεταξύ ενός μεγάλου αριθμού εταιρειών, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι παρουσιάζεται υψηλό ποσοστό δημιουργίας νέων επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί που φιλοξενούνται εντός του Cluster ενισχύουν την δυναμική της επικοινωνίας, ενώ παράλληλα οικοδομούν αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ τους, αλλά και μεταξύ άλλων οργανισμών, όπως είναι τα πανεπιστήμια, καθώς και με τις δημόσιες πρωτοβουλίες.

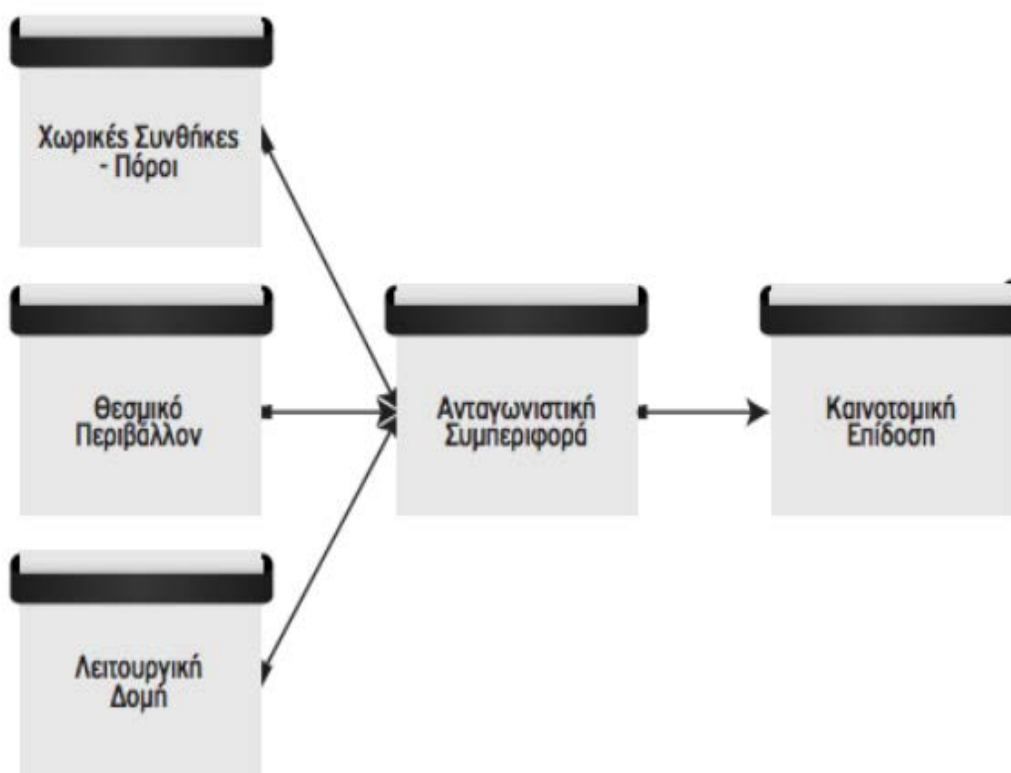
Επιπρόσθετα, ένα Cluster διαμορφώνει τις συνθήκες, έτσι ώστε να μπορέσουν να υπάρξουν αυξημένα επίπεδα εξειδίκευσης εντός των επιχειρήσεων που φιλοξενεί, ενώ παράλληλα μπορούν και προωθούνται με τρόπο αποτελεσματικότερο νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Παράλληλα, η δομή αυτή μπορεί να διασφαλίσει την προσέλκυση ζήτησης, σε μεγαλύτερο βαθμό, σε σχέση με το να βρίσκονται διάσπαρτες οι μεμονωμένες επιχειρήσεις. Άλλα οφέλη που δημιουργούνται για τα συμμετέχοντα μέρη αφορούν την ενδυνάμωση των κοινωνικών και άλλων δεσμών, την βελτιωμένη ροή πληροφοριών, καθώς επίσης και τη δυνατότητα δημιουργίας υποδομών, όπως και την διεθνοποίηση και εξωστρέφεια.

Η ανάπτυξη των Συνεργατικών Σχηματισμών συνδέεται με πλήθος παραγόντων, οι οποίοι είναι αναγκαίο να υπάρχουν προκειμένου να μπορούν αυτοί να είναι επιτυχείς και να λειτουργήσουν σε υψηλά επίπεδα αποτελεσματικότητας. Ορισμένοι τέτοιο παράγοντες μπορεί να είναι η ύπαρξη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, η ύπαρξη υφιστάμενων δικτύων μεταξύ των επιχειρήσεων, καθώς επίσης και άυλων στοιχείων, όπως μπορεί να είναι η κοινή επιχειρηματική κουλτούρα. Ωστόσο, οι Συνεργατικοί Σχηματισμοί μπορεί να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ του, ως προς τον συνολικό αριθμό εργαζομένων που συγκεντρώνουν, αλλά και ως προς τον αριθμό των επιχειρήσεων που φιλοξενούν. Άλλες διαφορές μπορούν να σχετίζονται με το εύρος των διαφορετικών δραστηριοτήτων που υποστηρίζουν, αλλά και με τη γεωγραφική συγκέντρωση αυτών, ενώ μια ουσιώδης διαφορά, η οποία διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών όπου η τεχνολογία

αναπτύσσεται διαρκώς είναι τα διαφορετικά επίπεδα μάθησης που αναπτύσσονται μεταξύ των διαφορετικών Συνεργατικών Σχηματισμών.

Στο σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι παράγοντες που επιδρούν στην εξέλιξη των Cluster.

Σχήμα 2: Παράγοντες που επιδρούν στην εξέλιξη των Cluster⁴

Για την ανάπτυξη ενός Cluster, είναι αναγκαίο να παρέχονται προς αυτό ορισμένα εργαλεία, ιδίως κατά τα πρώτα στάδια της εξέλιξής του, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στους σκοπούς που επιτελεί. Στα πλαίσια αυτά, μια ενέργεια που συνηθίζει να γίνεται σε διεθνές επίπεδο αφορά την παροχή κρατικής στήριξης κατά το πρώτο στάδιο ανάπτυξης. Μέσω της στήριξης αυτής ενθαρρύνονται επιχειρήσεις να συμμετέχουν και να αναπτύξουν τις

⁴ Κατσίκης, Ι. (2013). *Καινοτομία και Συνεργατικοί Σχηματισμοί σε Μικρές Επιχειρήσεις-Δράσεις για την ενίσχυση του ρόλου της καινοτομίας και των μορφών συνεργασίας στις μικρές επιχειρήσεις*. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ-Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων-Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας.

δραστηριότητές τους εντός αυτού. Έτσι μπορεί να επιτευχθεί ταχύτερη ανάπτυξη. Μια ακόμη αναγκαία σε μεγάλο βαθμό ενέργεια αποτελεί η ανάπτυξη συνεργασιών με ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα οποία βρίσκονται πλησίον του Cluster και συνιστούν σημαντικούς φορείς για την παραγωγή εξειδικευμένης γνώσης, αλλά και για την διάχυση αυτής (EOMMEX,2009).

Παράλληλα για την ανάπτυξη των Συνεργατικών Σχηματισμών θα πρέπει να μπορεί να υπάρξει πρόσβαση σε εξειδικευμένες αγορές κεφαλαίου, όπου θα γίνεται ιεράρχηση των επενδύσεων, με κριτήρια αποδοτικότητας, αλλά και με βάση το πολλαπλασιαστικό όφελος που μπορούν να έχουν για τους εμπλεκόμενους, αλλά και ευρύτερα για την τοπική οικονομία. Ακόμη, επιδιώκεται να υπάρξει προώθηση κοινών χρηματοδοτήσεων, κυρίως μέσω της δημιουργίας ειδικών ταμείων, είτε μέσω της παροχής εγγυήσεων προς τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στα πλαίσια των Συνεργατικών Σχηματισμών. Τέλος κρίσιμοι παράγοντες θεωρούνται και η ενθάρρυνση για την ανάληψη ρίσκου από κοινού μεταξύ των μελών του Συνεργατικού Σχηματισμού, όπως και η βελτίωση της πρόσβασης και της χρήσης των φυσικών πόρων.

4.60 ρόλος της ψηφιακής καινοτομίας στις συμπράξεις

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στην ψηφιακή καινοτομία, η οποία εμπεριέχεται στην Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι ο ψηφιακός μετασχηματισμός δεν περιορίζεται μόνο στην εφαρμογή της τεχνολογίας, αλλά συνδέεται άμεσα με την αλλαγή της ψηφιακής κουλτούρας, όπως επίσης και με την μεταβολή των υφιστάμενων διαδικασιών και των επιχειρηματικών μοντέλων που χρησιμοποιούνται. Παράλληλα, αναγκαία θεωρείται η σύμπραξη των φορέων καινοτομίας, όπως είναι τα ερευνητικά ιδρύματα, οι νεοφυείς επιχειρήσεις, οι θερμοκοιτίδες κτλ. με τις επιχειρήσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ότι από τους πλέον σημαντικούς πυλώνες για την μετάβαση στην ψηφιακή καινοτομία αποτελεί η δημιουργία Κόμβων Ψηφιακής Καινοτομίας (Digital Innovation Hub), μέσω των οποίων μπορεί να παρέχεται υποστήριξη προς τις επιχειρήσεις στον τομέα του ψηφιακού μετασχηματισμού, καθώς και στην περαιτέρω ενίσχυση της καινοτομίας μέσω της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών (European Investment Bank, 2019).

Στα πλαίσια του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας, βασική στόχευση αποτελεί η ανάπτυξη μοντέλων, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της καινοτομίας στον Δημόσιο Τομέα, μέσω της ανάπτυξης σύγχρονων μεθόδων και πρακτικών. Ειδικότερα, οι μέθοδοι αυτοί μπορεί να περιλαμβάνουν μοντέλα συμμετοχικού σχεδιασμού, καθώς και ανάπτυξης λύσεων υψηλής καινοτομίας στον τομέα της τεχνολογίας, επιχειρώντας να συνδυαστεί η γνώση που διαθέτει και αναπτύσσει διαρκώς η επιστημονική κοινότητα με την εμπειρία που διαθέτει ο ιδιωτικός τομέας, ενώ θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά και οι ίδιοι οι πολίτες.

4.7 Οφέλη των συμπράξεων δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων

Οι συμπράξεις δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων, έχουν ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικά οφέλη για όλους του εμπλεκομένους, αλλά και οφέλη ευρύτερα για το δημόσιο συμφέρον. Ειδικότερα, μέσω των συμπράξεων της κατηγορίας αυτής δεν είναι αναγκαίο να υπάρξει άμεση εκταμίευση δημοσίων πόρων για την αποπληρωμή των έργων και έτσι η αποπληρωμή λαμβάνει χώρα σε βάθος χρόνου. Ουσιαστικά, με τον τρόπο αυτό απελευθερώνονται δημόσιοι πόροι, οι οποίοι μπορούν να διοχετευθούν προς την υλοποίηση αναπτυξιακών προτεραιοτήτων. Επιπροσθέτως, μέσω των συμπράξεων αυτών δύναται να υπάρξει μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων, καθώς επίσης και παροχή δημοσίων υποδομών και υπηρεσιών. Οι πόροι αυτοί που προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα έρχονται να λειτουργήσουν με τρόπο συμπληρωματικό προς τους περιορισμένους δημόσιους πόρους, οι οποίοι και διοχετεύονται για την υλοποίηση υποδομών (Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού, 2015).

Περαιτέρω, μέσω των συμπράξεων δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων, εξασφαλίζεται προκαθορισμένος χρόνος, όπως και κόστος υλοποίησης, ενώ υπάρχει ισχυρό κίνητρο για την τήρηση του χρονοδιαγράμματος. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι πληρωμές του δημοσίου είναι προκαθορισμένες καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης και δεν υπάρχουν δυνατότητες αναπροσαρμογής για γεγονότα, όπως για παράδειγμα είναι οι υπερβάσεις του κόστους, καθώς και οι αστοχίες. Εξίσου σημαντικό όφελος αποτελεί και η σύνδεση της αμοιβής του αναδόχου με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ο λεπτομερής μηχανισμός πληρωμών προβαίνει στην

αξιολόγηση της ποιότητας του έργου, καθώς και των προσφερόμενων υπηρεσιών καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του έργου, ενώ η χαμηλή ποιότητα του έργου, σχετίζεται άμεσα με την απομείωση της πληρωμής. Συνεπώς, έχουν διαμορφωθεί κίνητρα σε μακροπρόθεσμη βάση για τη διατήρηση ενός άρτιου από τεχνικής απόψεως αποτελέσματος, καθώς και για παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου (Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού,2015).

4.8 Καινοτομία και συμπράξεις

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Έρευνας και Καινοτομίας (E&K), οι οποίες ξεκίνησαν αρχικά μετά το 2000, κατόπιν εφαρμογής της στρατηγικής της Λισαβόνας και του στόχου για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Τα επόμενα χρόνια και συγκεκριμένα μέσω του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» υποστηρίζονται δύο βασικές κατηγορίες συμπράξεων που είναι οι ακόλουθες (Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας,2021):

- Συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα: Στην περίπτωση αυτή πραγματοποιούνται συμπράξεις όπου οι εταίροι που προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και άλλοι εταίροι, αναλαμβάνουν τη δέσμευση να παρέχουν από κοινού υποστήριξη στην υλοποίηση ενός προγράμματος, είτε δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την έρευνα και την καινοτομία.
- Συμπράξεις μεταξύ φορέων του δημοσίου: Στις εν λόγω συμπράξεις συμμετέχουν φορείς του δημοσίου τομέα, είτε φορείς που έχουν αποστολή δημόσιας υπηρεσίας, τόσο σε τοπικό, όσο και σε περιφερειακό, εθνικό, είτε διεθνές επίπεδο. Οι εν λόγω φορείς αναλαμβάνουν από κοινού τη δέσμευση να υποστηρίξουν την ανάπτυξη, καθώς και την υλοποίηση ενός προγράμματος, είτε δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι οι συμπράξεις μεταξύ των φορέων του δημοσίου γίνονται μέσω της αξιοποίησης των εργαλείων ERA-NET Cofund, European Joint Programme Cofund (EJP), αλλά και μέσω των πρωτοβουλιών που λαμβάνονται στα πλαίσια του άρθρου 185 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ε.Ε. (ΣΛΕΕ). Επιπρόσθετα, στις συμπράξεις των φορέων του δημοσίου τομέα εντάσσονται και οι

Πρωτοβουλίες Κοινού Προγραμματισμού (Joint Programming Initiatives), οι οποίες και λαμβάνουν έγκριση από το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έπειτα από σχετική πρόταση που υποβάλλουν τα ενδιαφερόμενα κράτη και στηρίζονται στην προαιρετική συμμετοχή, καθώς επίσης και στη βάση μεταβλητής γεωμετρίας. (Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας,2021).

Ξεχωριστή αναφορά θα πρέπει να γίνει στις Κοινές Τεχνολογικές Πρωτοβουλίες (ΚΤΠ) (Joint Technology Initiatives-JTIs), οι οποίες αποτελούν συμπράξεις που πραγματοποιούνται μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, στον τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας και υλοποιούνται μέσω της αξιοποίησης ειδικών δομών, οι οποίες και συστήνονται κατόπιν έκδοσης Κανονισμού του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 187 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε. Οι δραστηριότητες που υποστηρίζουν οι Τεχνολογικές αυτές Πρωτοβουλίες, αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και κοινωνίας ευρύτερα.

Ακόμη, υπάρχουν οι Συμβολαιακές Συμπράξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού τομέα (Contractual Public Private Partner shops-cPPPs), με τις συμπράξεις αυτές να συνάπτονται στη βάση Προγραμματικής Συμφωνίας, η οποία και συνάπτεται μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εκπροσώπων του αντίστοιχου βιομηχανικού κλάδου, περιλαμβάνοντας τους στόχους, τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς επίσης και έναν ενδεικτικό προϋπολογισμό, αλλά και δείκτες για την παρακολούθηση της υλοποίησης.

4.9 Καλές πρακτικές που εφαρμόζονται

Καλή πρακτική 1 – Η περίπτωση του μοντέλου ανάπτυξης Συνεργατικών Σχηματισμών Υψηλής Τεχνολογίας (CORALLIA)

Ένα ενδιαφέρον Cluster που αναπτύχθηκε στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών είναι η Ελληνική Πρωτοβουλία Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών Corallia, η οποία επιδιώκει να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας. Το Cluster, επιδιώκει να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις που φιλοξενεί να

καταφέρουν να δημιουργήσουν υψηλή προστιθέμενη αξία. Βασική επιδίωξη της δημιουργίας του εν λόγω Συνεργατικού Σχηματισμού ήταν η συμβολή στη βελτίωση του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται οι τεχνολογικές εταιρείες. Σε πρώτο στάδιο λειτούργησε ο Συνεργατικός Σχηματισμός Συστημάτων και Εφαρμογών Νανο/Μικροηλεκτρονικής (mi-Cluster), το 2006, ενώ στη συνέχεια, τρία χρόνια αργότερα, το 2009, αναπτύχθηκε το Cluster Διαστημικών Τεχνολογιών και Εφαρμογών (si-Cluster) και δύο χρόνια αργότερα, το 2011 αναπτύχθηκε το Cluster Ψυχαγωγικών και Δημιουργικών Τεχνολογιών & Εφαρμογών (gi-Cluster).

Ο συγκεκριμένος Συνεργατικός Σχηματισμός έχει δημιουργήσει ήδη σημαντικά αποτελέσματα, ενισχύοντας την καινοτομία και τη δημιουργικότητα, σε μια εποχή όπου η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι ραγδαία, ενώ συνάμα οι ανάγκες των πληθυσμών αυξάνονται διαρκώς και εξυπηρετούνται μέσω της τεχνολογίας. Ειδικότερα, επετεύχθη η δημιουργία οικονομικών κλίμακας, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι στον Συνεργατικό Σχηματισμό χρησιμοποιούνται κοινοί προμηθευτές, καθώς και κοινά κανάλια διανομής για την προώθηση των προϊόντων. Περαιτέρω, επετεύχθη ενεργοποίηση και ανάπτυξη των επιχειρηματικών σχέσεων και των κοινών ερευνητικών δραστηριοτήτων, έτσι ώστε να μπορέσει να επιτευχθεί οικονομία σκοπού. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι μέσω του εν λόγω Συνεργατικού Σχηματισμού επετεύχθη αλυσίδα αξίας στα οικοσυστήματα καινοτομίας που έχουν αναπτυχθεί εντός αυτού, αλλά και περαιτέρω αύξηση των εμπορικών συνεργασιών, όπως και των συνεργασιών που αναπτύσσονται μεταξύ των επιχειρήσεων και των πανεπιστημίων και οργανισμών (Corallia,2021).

Καλή πρακτική 2-Clube-Cluster Βιοενέργειας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας

Το εν λόγω Cluster αποτελεί μια πλατφόρμα συνεργασίας που έχει αναπτυχθεί μεταξύ τριών βασικών πυλών της περιφερειακής οικονομίας, οι οποίοι είναι ο δημόσιος τομέας, η έρευνα, καθώς και η επιχειρηματικότητα. Βασική στόχευση του Συνεργατικού αυτού Σχηματισμού αποτελεί η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ των τοπικών και των περιφερειακών φορέων, όπως επίσης και μεταξύ των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σ' αυτό και έχουν ως αντικείμενο απασχόλησης τον τομέα της βιοενέργειας και του περιβάλλοντος, έτσι ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω η καινοτομία, καθώς επίσης και να αυξηθεί η παραγόμενη προστιθέμενη αξία.

Πιο αναλυτικά, οι σημαντικότεροι στόχοι στα πλαίσια του εγχειρήματος αυτού είναι οι ακόλουθοι (CLUBE,2021):

- Διάδοση της ενεργειακής αξιοποίησης της βιομάζας, τόσο για οικιακή, όσο και για βιομηχανική χρήση, δίνοντας περισσότερη έμφαση στα συστήματα τηλεθέρμανσης για μικρά, μεσαία ή μεγάλα αστικά κέντρα
- Διάδοση και χρήση της μικτής καύσης βιομάζας με λιγνίτη σε σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν ήδη, καθώς επίσης και σε μελλοντικές εγκαταστάσεις θέρμανσης
- Βελτιστοποίηση των συστημάτων θέρμανσης
- Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατοικιών, δημοσίων, αλλά και ιδιωτικών κτιρίων

Καλή πρακτική 3-Clube-Hellenic Digital Health Cluster (HDHC)

Πρόκειται για τον πρώτο ελληνικό συνεργατικό σχηματισμό καινοτομίας που δραστηριοποιείται στον τομέα της ψηφιακής υγείας, ο οποίος και λαμβάνει χρηματοδότηση από την Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ). Ειδικότερα, ο συνεργατικός σχηματισμός αποτελεί πρωτοβουλία που ελήφθη από το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) και υλοποιείται από το Κέντρο Εφαρμογών & Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Υγείας του Ινστιτούτου Πληροφορικής του ΙΤΕ, σε συνεργασία με το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ. Όραμα του συνεργατικού σχηματισμού αποτελεί η ενίσχυση του ελληνικού οικοσυστήματος ψηφιακής υγείας, έτσι ώστε να μπορέσει αυτό να ενταχθεί εντός των κυρίαρχων χωρών στον τομέα της ψηφιακής υγείας σε διεθνές επίπεδο (Praxi,2020).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στον συνεργατικό αυτό σχηματισμό συμμετέχουν 14 καινοτόμες εταιρείες που παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυναμική στον κλάδο τους, καθώς επίσης και δύο ακαδημαϊκά ερευνητικά ιδρύματα, που είναι το ΙΤΕ, καθώς και το ΙΚΠΙ (Ινστιτούτο Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής). Τα μέλη του σχηματισμού αυτού επιδιώκουν να αναπτύξουν συνεργασίες και με άλλες εταιρείες και οργανισμούς, όπως είναι τα ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα, τα οποία αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τομέα της ψηφιακής υγείας. Τα μέλη του συνεργατικού σχηματισμού διαθέτουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν νέες ικανότητες και γνώσεις, καθώς επίσης και να προβούν στην υλοποίηση επιχειρηματικών και

τεχνολογικών δράσεων, οι οποίες θα δημιουργήσουν προστιθέμενη αξία. Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί που συμμετέχουν στον συνεργατικό σχηματισμό, επιδιώκουν να προβούν στην υλοποίηση δράσεων μεταφοράς τεχνολογίας, όπως επίσης επιδιώκουν να αναπτύξουν και σχετικές συνέργειες, έτσι ώστε να αναπτυχθούν νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Τέλος, άλλοι σκοποί του συνεργατικού σχηματισμού αφορούν την προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, όπως επίσης και τη δημιουργία επαφών και ευκαιριών συνεργασίας με διεθνείς φορείς του αντικείμενου (Praxi,2020).

Καλή πρακτική 4-Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας

Ενδιαφέρον συνεργατικός σχηματισμός αποτελεί η Αγροδιατροφική Σύμπραξη Κεντρικής Μακεδονίας, η οποία αποτελεί μια Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρεία και συστάθηκε από 18 φορείς. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η σύμπραξη αυτή έγινε κατόπιν σχετικής πρωτοβουλίας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, η οποία και συμμετέχει με ποσοστό 47% στο εν λόγω εγχείρημα. Επιπλέον, στην σύμπραξη αυτή συμμετέχουν έξι Δήμοι και συγκεκριμένα πρόκειται για τους Δήμους Λαγκαδά, Παιονίας, Θερμαϊκού, Δέλτα, Κιλκίς και Ωραιοκάστρου, οι οποίοι όλοι ανήκουν στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, όπως επίσης και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, η Αμερικανική Γεωργική Σχολή, ο Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος και τα Επιμελητήρια των νομών Χαλκιδικής και Σερρών. Περαιτέρω, άλλοι φορείς που συμμετέχουν είναι η Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Θεσσαλονίκης, ο Σύνδεσμος Εξαγωγέων, η Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα Βορείου Ελλάδος, η Ένωση Ξενοδόχων Χαλκιδικής, η Gaia Επιχειρείν, καθώς επίσης και ο Σύνδεσμος Εμπόρων Κεντρικής Λαχαναγοράς Θεσσαλονίκης (Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας,2021).

Λαμβάνοντας υπόψη τους συμμετέχοντες φορείς και το ανθρώπινο δυναμικό που τους στελεχώνει, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν οι αναγκαίοι πόροι για την υποστήριξη, καθώς και για την εφαρμογή καινοτομιών στα πλαίσια περαιτέρω ανάπτυξης του αγροδιατροφικού τομέα. Απώτερος στόχος των συμμετεχόντων στον συνεργατικό αυτό σχηματισμό αποτελεί η ανάδειξη του πρωτογενή και μεταποιητικού τομέα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΚΜ). Ειδικότερα, στους σκοπούς του συνεργατικού σχηματισμού περιλαμβάνονται η παροχή γνωμοδοτήσεων προς την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας σχετικά με την προσθήκη των τοπικών γεωργικών

προϊόντων, τα οποία διαθέτουν υψηλή εμπορική και διατροφική αξία στο «Καλάθι αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας», το οποίο και αποτελεί το γενικό επιχειρησιακό σχέδιο, μέσω του οποίου παρέχεται υποστήριξη στην παραγωγή, στην τυποποίηση, την μεταποίηση, την διάδοση, καθώς και την εμπορία των προϊόντων αυτών σε τοπικό, περιφερειακό, καθώς και σε διεθνές επίπεδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι οι συμπράξεις έργων μεταξύ του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα συνιστούν μια νέα πραγματικότητα, με το ενδιαφέρον να εντείνεται διαρκώς σε όλο σχεδόν τον αναπτυγμένο κόσμο. Ωστόσο, το επίπεδο διείσδυσης των συμπράξεων αυτών μεταξύ των χωρών διαφοροποιείται, καθώς αυτό σχετίζεται με πλήθος παραγόντων, όπως είναι το θεσμικό πλαίσιο που επικρατεί σε μια χώρα, τα οικονομικά κίνητρα, αλλά και η υφιστάμενη οικονομική κατάσταση του δημοσίου τομέα. Ακόμη σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζει η κοινωνική αποδοχή, η οποία σχετίζεται άμεσα με την επιτυχία των συγκεκριμένων εγχειρημάτων. Μέσω των συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, μπορούν και δημιουργούνται υποδομές, οι οποίες συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας, ενώ συνάμα βελτιώνουν τη ποιότητα ζωής των κατοίκων των επιμέρους περιοχών όπου και υλοποιούνται. Ορισμένοι τομείς όπου υλοποιούνται έργα ΣΔΙΤ στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, καθώς και σε άλλες χώρες είναι οι τομείς των μεταφορών, της διαχείρισης απορριμμάτων, της υγείας και της εκπαίδευσης καθώς και άλλοι τομείς, όπως για παράδειγμα είναι το περιβάλλον. Ουσιαστικά, κατά την εφαρμογή των συμπράξεων αυτών, ο ιδιώτης αναλαμβάνει να κατασκευάσει μέρος της υποδομής, την οποία μπορεί να εκμεταλλεύεται προς την επίτευξη δημόσιου συμφέροντος για ορισμένο χρονικό διάστημα, είτε επιλέγεται η συνεκμετάλλευση, ωστόσο, σε κάθε περίπτωση υπάρχουν αρκετές διαφορετικές εταιρικές σχέσεις που μπορούν να διαμορφωθούν μεταξύ των εμπλεκομένων.

Από την άλλη ο τομέας της επιχειρηματικότητας αυξάνεται διαρκώς, καθώς αναπτύσσονται οι οικονομίες, με την επιχειρηματικότητα αυτή να αφορά άλλοτε επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας και άλλοτε μικρότερης. Ιδίως κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, όπου η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με την έντονη οικονομική κρίση, αλλά και η Ευρώπη σε μεγάλο βαθμό, διαμορφώθηκαν σημαντικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καθώς μέσω αυτής δημιουργούνται θέσεις εργασίας σε τομείς αιχμής, ενώ παράλληλα υπάρχουν οφέλη για τα κράτη μέσω της καταβολής φόρων και άλλων εισφορών. Γενικότερα, η επιχειρηματικότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη, η οποία μπορεί να διαχέεται εντός μιας χώρας, ενώ μπορεί να την απολαμβάνουν σε διαφορετικές περιοχές.

Οι δημόσιοι οργανισμοί αντιμετωπίζουν πλήθος δομικών προβλημάτων, τα οποία επιδρούν τόσο στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, όσο και στην αποτελεσματικότητα αυτών. Η χαμηλή αυτή αποτελεσματικότητα επηρεάζει και την προσέλκυση επενδύσεων, καθώς δημιουργεί προβλήματα στις επιχειρήσεις και στην αποδοτική λειτουργία αυτών. Ωστόσο, μέσω της καινοτομίας και της ψηφιακής διακυβέρνησης, υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για τον δημόσιο τομέα, έτσι ώστε να ξεπεράσει τα προβλήματα αυτά που αντιμετωπίζει. Μέσω των συνεργασιών και των συμπράξεων του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα, μπορεί να υπάρξει μεταφορά τεχνογνωσίας από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις προς τους δημόσιους φορείς, οι οποίοι ενσωματώνοντας τις πρακτικές αυτές μπορούν να οδηγηθούν στην αλλαγή. Στις συμπράξεις αυτές σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η καινοτομία, καθώς μπορεί να ενσωματωθεί στον δημόσιο τομέα, δημιουργώντας οφέλη για τις επιχειρήσεις που την παράγουν αλλά και για τον ίδιο τον δημόσιο τομέα καθώς μέσω αυτών μπορεί να αναβαθμιστεί σημαντικά.

Στην περίπτωση της Ελλάδος, οι συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, άρχισαν να αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια, ενώ σε χαμηλά επίπεδα ακόμη η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας παρά το γεγονός ότι υπάρχει το αντίστοιχο πλαίσιο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές προοπτικές συνεργειών μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, λαμβάνοντας υπόψη και τις καλές πρακτικές που έχουν υλοποιηθεί από πλήθος χωρών και αφορούν τις πολυεπίπεδες συνέργειες μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα. Εξέχων δύναται να είναι και ο ρόλος των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και των πανεπιστημίων, καθώς μπορούν να συμβάλλουν στη μεταφορά τεχνογνωσίας μεταξύ αυτών και των επιχειρήσεων, όπως επίσης και στη διάχυση της καινοτομίας εντός του δημοσίου τομέα.

Στην περίπτωση της Ελλάδος, είναι αναγκαίο να διαμορφωθούν κατάλληλα σχέδια, τα οποία θα θέτουν ρεαλιστικούς στόχους και θα αφορούν την ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε όλο το πιθανό φάσμα των δραστηριοτήτων αυτών. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι σε ορισμένους κλάδους υπάρχει ήδη σχεδιασμός που προβλέπει την περαιτέρω ενίσχυση των συμπράξεων, τόσο σε επίπεδο μεταφοράς τεχνογνωσίας, όσο και σε χρηματοδοτικό επίπεδο. Εξίσου σημαντικός θεσμός που μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω τη συνεργασία μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα είναι τα cluster, στα οποία μπορούν να συμμετέχουν

αφενός οι επιχειρήσεις, αφετέρου δε, δημόσιοι φορείς, αλλά και διάφοροι άλλοι φορείς που σχετίζονται με το αντικείμενο δραστηριοποίησης του κάθε Cluster. Ήδη προς την κατεύθυνση αυτή έχουν διαμορφωθεί και λειτουργούν σχετικές δομές, όπως είναι για παράδειγμα στον κλάδο της τεχνολογίας, αλλά και στον κλάδο της αγροδιατροφής.

Εν κατακλείδι, μέσω των συμπράξεων και συνεργασιών του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα, πέρα από τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Ωστόσο, για να μπορέσουν να αναπτυχθούν οι συμπράξεις αυτές σε όλους τους τομείς, είναι αναγκαίο αφενός να υπάρχει σχετικός έλεγχος από το κράτος στους ιδιώτες, έτσι ώστε τα οφέλη που προκύπτουν από τις συνεργασίες αυτές να διαχέονται στο σύνολο των πολιτών, αφετέρου δε, θα πρέπει να διαμορφωθεί η κατάλληλη κουλτούρα συνεργασίας, όπου θα ενισχύονται από κοινού δράσεις συμπράξεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Ακόμη θα πρέπει γίνει να αξιοποίηση των βέλτιστων πρακτικών με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αλλά και ευρύτερα να δημιουργηθούν συμπράξεις που θα μεγιστοποιούν τα οφέλη για το σύνολο των εμπλεκόμενων μερών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bakouros, Y.L., Mardas, D., Varsakelis, N.C. (2002). Science Park, A High Tech Fantasy: An Analysis of the Science Parks in Greece. *Technovation*, 2(2), 123-128.

Borras, S. & Edquist, C. (2019). *Holistic Innovation Policy: Theoretical Foundations, Policy Problems and Instrument Choices*. New York: Oxford University Press.

BlueLab (2021). *Κέντρο Επιχειρηματικής Καινοτομίας για τη Γαλάζια Ανάπτυξη*. Διαθέσιμο στο: <https://www.bluelab.gr/> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2021].

Caloghirou, Y., Protopogerou, A., Panagiotopoulos, P. (2015). *Public Procurement for eGovernment Services: Challenges and Problems Related to the Implementation of a New Innovative Scheme in Greek Local Authorities*, In Edquist, C., Vonortas, N., Zabala-Iturriagoitia, J., Edler, J. (eds). *Public Procurement for Innovation*, Cheltenham, UK: Edward Elgar, 209-234.

CLUBE (2021). Ανάκτηση Ιανουάριος 19, 2021 από CLUBE - CLUSTER Βιοενέργειας & Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας: http://pta.pdm.gr/biocluster/?page_id=672

Corallia. (2021). *Ιστορικό*. Ανάκτηση Ιανουάριος, 2021, από Corallia: <http://www.corallia.org/el/about-corallia/history.html>

Eurobarometer (2019). *Public Opinion*. Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm> [Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2021].

European Investment Bank (2019). *Financing the digitalization of small and medium-sized enterprises: The enabling role of digital innovation hubs-Executive summary*. Διαθέσιμο στο: [publications/financing-the-digitalisation-of-smes-executive-summary](https://www.eib.org/press/publications/financing-the-digitalisation-of-smes-executive-summary) [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2021].

Greene, F.J., Storey, D.J., Φαφαλιού, Ε., Χασσίδ, Ι. (2013). *Επιχειρηματικότητα για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Hyun, J.H. (1996). *Directions and Trends of Science and Research Parks*, Science & Technology Policy Institute.

Kahlenborn, W., Moser, C., Frijdal, J., Essig, M. (2010). *Final Report to the European Commission, MA RKT/2010/02/C Strategic Use of Public Procurement in Europe*. Berlin: Adelphi.

Klijn, E.H., Edelenbos, J., Hughes, M. (2007). *Public Private Partnership: A Two-Headed Reform. A Comparison of PPP in England and The Netherlands*, *New Public Management in Europe=Adaptation and Alternatives*-Palgrave Macmillan, 71-89.

Koo, S.C. (2000). *Theories and Practice in Technopolis Development*, "A Comprehensive Development Plan for Chungnam Technology Park, Foundation of Chungnam Technology Park.

- Landstrom, H. (2005). *Pioneers in entrepreneurship and small business research, illustrated ed.*. New York : Springer.
- Liyanaga, C., Njuangang, S., Villaba-Romero, F. (2016). *Measuring success in PPP road projects in Europe-A performance measurement system.*
- Nioras, A. (2011). *Mini Country Report/ Greece, Under Specific Contract for the Integration of INNO Policy TrendChart with ERAWATCH (2011-2012).*
- Hardcastle, C., Edwards, P.J., Akintoye, A., Li, B. (2007). Critical Success factors for PPP/PFI Projects in the UK construction industry: A factor analysis approach, *Construction Management and Economics*, 5, 459-471.
- Harley, B. (2011). *Recent trends in leadership Thinking and action in the public and voluntary service sectors.*
- Hisrich , R. D. & Peters , M. (1998). *Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise. Fourth Edition.* McGraw-Hill Publishing Company.
- Hlepas, N. & Getimis, P. (2011): Greece: A case of fragmented centralism and “behind the scenes” localism, in: John Loughlin/Frank Hendriks/Anders Lidstrom (Eds), *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*, Oxford University Press, Oxford, 410-432.
- Hood, A. (1991). *A public management for all seasons, Public Administration (Spring).*
- OECD (2019). *Διακήρυξη για την Καινοτομία στον Δημόσιο Τομέα-Νομικά εργαλεία ΟΟΣΑ.*
- OMC-PTP (2009). *Exploring Public Procurement as a Strategic Innovation Policy Mix Instrument*, EU Project OMC-PTP.
- Osborne, S.P. (2000). *Public-Private Partnerships for Public Service: an international perspective.* London: Routledge.
- Oviatt, B. M. & McDougall, P. P. (2005). Defining international entrepreneurship and modeling the speed of internationalization. *Entrepreneurship Theory and Practice* 29 (5), 537-54.
- Praxi (2020). *HellenicDigitalHealthCluster (HDHC)-*
Οπρώτοελληνικόςσυνεργατικόςσχηματισμόςκαινοτομίαςστοντομέατηςψηφιακήςυγείας. Διαθέσι
μοστο: <http://praxinetwork.gr/en/newsitem/908> [Πρόσβαση 30 Δεκεμβρίου 2020].
- Protogerou, A., Caloghirou, Y., Tsakanikas, A., Routsis, A.M. (2016). *Examining entrepreneurial firms in the Creative and Cultural Industries-The cre8tv.eu.survey.*
Ερευνητικήέκθεσηπουσυντάχθηκεστοπλαίσιοτουερευνητικούέργου“Unveiling Creativity for Innovation in Europe” πουχρηματοδοτήθηκεαπότο 7^ο ΠρόγραμμαΠλαίσιοτηςΕ.Ε.
- Protogerou, A., Kontolaimou, A., Caloghirou, Y. (2018). *Entrepreneurship in the Creative Industries: Evidence from Young Firms in Greece, 30th EAEPE. Annual Conference on the Changing Structure of the Economy and the Role of the State: De-Industrialization and Financialization, Nice, France, September 6-8.*

- Roper, J. & Cheney, G. (2005). *Leadership, learning and human resource management: the meanings of social entrepreneurship today*. Corporate Governance.
- Seelos, C. & Mair, J. (2005). *Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor*. *Business Horizons*, 241-246.
- Smart Trikala (2021). Διαθέσιμο στο: <https://trikalacity.gr/smart-trikala/> [Πρόσβαση 17 Φεβρουαρίου 2021].
- Timmermans, B. & Zabala-Iturrigagoitia, J.M. (2013). Coordinated unbundling: A way to stimulate entrepreneurship through public procurement for innovation, *Science and Public Policy*, 40(5), 674-685.
- Tsipouri, L. & Athanassopoulou, S. (2014). *Public Procurement for Innovation in Greece*, In Kalvet, T., Kattel, R., Lember, V. (eds), *Public procurement for innovation policy: International perspectives*. Springer, 151-170.
- United Nations (2017). *Innovation in the Public Sector-Country experiences and Policy Recommendations*. New York & Geneva: United Nations.
- Volkman, C. K., Tokarski, K. O. & Grunhagen, M., 2010. *Entrepreneurship in a European perspective concepts for the creation and growth of new ventures*. Wiesbaden : Gabler Verlag.
- Αγροδιατροφική Σύμπραξη Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (2021). Διαθέσιμο στο: <http://agromacedonia.gr/etaireia/skopos/> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2021].
- Ασπρίδης, Γ. (2010). Ο εξευρωπαϊσμός της ελληνικής διοίκησης-Πραγματικότητα ή ουτοπία; *Ευρωπαϊκές Εξελίξεις*, 63, 26-7.
- Βενετσανοπούλου, Μ. (2002). *Η θεσμική διαδρομή της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (2021). *Ευρωπαϊκές Συμπράξεις Έρευνας και Καινοτομίας (E&K)*. Διαθέσιμο στο: <http://www.gsrt.gr/central.aspx?sid=125I490I1407I646I516590&JScript=1> [Πρόσβαση 7 Ιανουαρίου 2021].
- Γιδαράκου, Ι. (2011). *Η Γυναικεία Επιχειρηματικότητα και ο ρόλος της στην τοπική ανάπτυξη*. Αγ. Θεόδωρος, Λάρνακα: Ημερίδα ΕΑΔ.
- Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (2021). *Δήλωση Προβλημάτων στις Διεργασίες Έγκρισης Δανειοδοτήσεων Επιχειρήσεων και Επαγγελματιών από τις Τράπεζες*. Διαθέσιμο στο: <https://daneia.acci.gr/> [Πρόσβαση 18 Φεβρουαρίου 2021].
- ΕΟΜΜΕΧ (2009). *Εγχειρίδιο Δικτύων Επιχειρηματικότητας (Networking) & «Συστημάτων-Συστάδων» Επιχειρήσεων (Clusteting)*. Αθήνα: Εθνικό Παρατηρητήριο για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.
- ΕΣΠΑ (2020). *ΕΠ Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα & Καινοτομία (ΕΠΑνεΚ)-Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων-Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων &*

ΕΣΠΑ. Διαθέσιμο στο: <https://www.espa.gr/el/pages/staticOPEpanek.aspx> [Πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2020].

ΕΣΠΑ (2020α). Τι είναι το Equifund-Η επενδυτική πλατφόρμα που γίνεται ισχυρός μοχλός ανάπτυξης. Διαθέσιμο στο: <https://www.espa.gr/el/Pages/EquiFund.aspx> [Πρόσβαση 1 Δεκεμβρίου 2020].

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2018). *Συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στην ΕΕ: Πολλαπλές αδυναμίες και περιορισμένα οφέλη-Ειδική έκθεση (υποβαλλόμενη δυνάμει του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ)*. Διαθέσιμο στο: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_09/SR_PPP_EL.pdf [Πρόσβαση 11 Ιανουαρίου 2021].

Θεοφανίδης, Σ. (1998). *Η Δημόσια Διοίκηση μπροστά στην Πρόκληση του 21^{ου} Αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών.

Καλογήρου, Ι. (2007). *Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας, ΕΜΠ, Ομάδα για την Τεχνολογική, Οικονομική και Στρατηγική Ανάλυση της ΚτΠ*.

Καλογήρου, Γ., Τσακανίκας, Α., Πρωτόγερο, Αι., Παναγιωτόπουλος, Π., Σιώκας, Ε., Σιώκας, Γ., Σταμόπουλος, Δ. (2021). «*Η Ελλάδα που Μαθαίνει, Ερευνά, Καινοτομεί και Επιχειρεί*»-Μια Ενοποιημένη Συστημική με Επίκεντρο την Καινοτομία και τη Γνώση και ένα Πλαίσιο για την Υλοποίησή της-Γιατί είναι αναγκαία, τι περιλαμβάνει, πώς υλοποιείται, με ποιους θα προωθηθεί; Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης/

Καπογιάννης, Δ., Μαυριδάκης, Θ. Ναζάκης, Χ., Νικολόπουλος, Η., Παπαδόπουλος, Α., Χαραλάμπους, Κ. (2003). *Η κοινωνική οικονομία ανάμεσα στο Τοπικό και στο Παγκόσμιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Καραγιάννης, Η. Γ. & Μπακούρος, Ι. Α. (2010). *Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα. Θεωρία-Πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σοφία.

Κατσίκης, Ι., Soderquist, K.E., Πραστάκος, Γ. (2006). *Εστίες Καινοτομίας και Ανάπτυξης: Η Περίπτωση του Κλάδου Υπηρεσιών Πληροφορικής στην Περιφέρεια Αττικής, Πρακτικά Συνεδρίου, «Ελληνική Βιομηχανία: Προς την Οικονομία της Γνώσης», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, 3-5 Ιουλίου 2006, Αθήνα*.

Κατσίκης, Ι. (2013). *Καινοτομία και Συνεργατικοί Σχηματισμοί σε Μικρές Επιχειρήσεις-Δράσεις για την ενίσχυση του ρόλου της καινοτομίας και των μορφών συνεργασίας στις μικρές επιχειρήσεις*. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ-Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων-Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας.

Κλαδά, Ν. (2012). *Επιχειρηματική Δικτύωση Τουριστικών Επιχειρήσεων (Τουριστικό Cluster). Δημιουργία Συνεργιών για την Επίτευξη Ανταγωνιστικού Πλεονεκτήματος. Διπλωματική Διατριβή, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Κομνηνός-Χλέπας (2021). *Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Στη Μετα-κορωνοϊό Εποχή*. Αθήνα: διαΝΕΟσις-Οργανισμός Έρευνας & Ανάλυσης.

Νασιούλας, Ι. (2012). *Η Κοινωνική Οικονομία της Ελλάδος και το Κοινωνικό Κεφάλαιο. Μια συνολική, θεσμική και εθνικολογιστική αναγνώριση*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικονομίας.

Οικονόμου, Δ., Γιαννακούρου, Γ., Αλαβάνος, Γ., Χλέπας, Ν.Κ., Κουκουλόπουλος, Π., Πετρούλιας, Δ., Παπαμίχος, Ν., Πολύζος, Γ., Κιουσοπούλου, Λ. (2008). *Πολεοδομικές Αρμοδιότητες και Σύνταγμα, Μελέτες Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΙΤΑ)*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.

Παγκάκης, Γ. (2002). *Δημόσια Διοίκηση και Κοινωνία*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Παναγιωτόπουλος, Π. & Καστέλλη, Ι. (2015). *Μελέτη Περίπτωσης για την BionatureLtd. ΠΕ2: Σχεδιασμός και ανάπτυξη συμπληρωματικών δράσεων του μαθήματος: Τεχνολογία, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα*. Αθήνα: Μονάδα Καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος (2021). *Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας της Δυτικής Ελλάδος-Ευρωπαϊκή Επιχειρηματική Περιφέρεια 2017-Στήριξη και ενημέρωση για την επιχειρηματικότητα*. Διαθέσιμο στο: <http://www.pde.gov.gr/eer/el/index.html> [Πρόσβαση 21 Φεβρουαρίου 2021].

Προβόπουλος, Γ. (1982). *Οι δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί-Ειδικές μελέτες*. Αθήνα: IOBE.

Σαρρή, Κ. & Τριχοπούλου, Α. (2012). *Γυναικεία επιχειρηματικότητα-Προσέγγιση της Ελληνικής πραγματικότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Rosili.

ΣΔΙΤ (2021). *Συμπράξεις Δημοσίου & Ιδιωτικού Τομέα*. Διαθέσιμο στο: <http://www.sdit.mnec.gr/> [Πρόσβαση 19 Ιανουαρίου 2021].

ΣΔΙΤ (2021α). *ΣΔΙΤ-Χρηματοδότηση Jessica*. Διαθέσιμο στο: <http://www.sdit.gov.gr/%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B4%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-jessica/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BB%CE%AD%CE%BE%CE%B9%CE%BC%CE%B1-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B1> [Πρόσβαση 20 Φεβρουαρίου 2021].

Υπουργείο Εσωτερικών-Τμήμα Καινοτομίας (2020). *Διακήρυξη Καινοτομίας Δημοσίου Τομέα*. Διαθέσιμο στο: <https://innovation.gov.gr/innovationcat/opsi-declaration/> [Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2020].

Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού (2015). *Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα «Χρηματοδοτικά Εργαλεία και καλές πρακτικές στον τομέα εξοικονόμησης ενέργειας»*. Αθήνα: Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης & Τουρισμού-Ειδική Γραμματεία Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα.

Χρυσάκης, Μ., Ζιώμας, Δ., Καραμητσοπούλου, Ν., Χατζαντώνης, Δ. (2002). *Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας*. Αθήνα: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

